

Міністерство освіти і науки України
Класичний приватний університет
Державна наукова установа
«Інститут модернізації змісту освіти»
Киявський університет у Влоцлавеку
Економічно-гуманітарний університет у Варшаві

МАТЕРІАЛИ
міжнародної науково-практичної конференції

СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ТА ПРІОРИТЕТНІ ЗАВДАННЯ ФІЛОЛОГІЧНИХ НАУК

*25–26 жовтня 2024 р.,
м. Запоріжжя*

 ¹²⁵⁶ ¹²³³
LIHA-PRES | Львів – Торунь
Liha-Pres
2024

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ:

Кирпиченко О.Е. – к.філол.н., доцент, директор Інституту іноземної філології Класичного приватного університету – Голова оргкомітету;
Михед Т.В. – д.філол.н., професор, професор кафедри зарубіжної літератури Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка;
Торкут Н.М. – д.філол.н., професор, академік АН ВШ України, директор Українського шекспірівського центру;
Радишевський Р.П. – д.філол.н., професор, завідувач кафедри полоністики Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка;
Пронкевич О.В. – д.філол.н., професор, директор Інституту філології Чорноморського національного університету імені Петра Могили;
Дяків Х.Ю. – к.філол.н., доцент, доцент кафедри міжкультурної комунікації та перекладу Львівського національного університету імені Івана Франка;
Мосієвич Л.В. – к.філол.н., доцент, доцент кафедри іноземних мов професійного спрямування Запорізького національного університету;
Марінеско В.Ю. – к.філол.н., доцент, доцент кафедри теорії та практики перекладу Інституту іноземної філології Класичного приватного університету;
Петрашук Н.Є. – к.філол.н., доцент, доцент кафедри німецької філології Львівського національного університету імені Івана Франка;
Смурова Л.І. – к.філол.н., доцент, професор кафедри теорії та практики перекладу Інституту іноземної філології Класичного приватного університету;
Хільбург І.М. – к.філол.н., доцент, доцент кафедри англійської філології та зарубіжної літератури Інституту іноземної філології Класичного приватного університету;
dr Wiesław Pędziaк – Cuiavian University in Wloclawek.

Стратегії розвитку та пріоритетні завдання філологічних наук :

С 83 матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Запоріжжя, 25–26 жовтня 2024 р. Львів – Торунь : Liha-Pres, 2024. 144 с.

ISBN 978-966-397-450-7

У збірнику представлено стислий виклад доповідей і повідомлень, поданих на міжнародну науково-практичну конференцію «Стратегії розвитку та пріоритетні завдання філологічних наук», яка відбулася 25–26 жовтня 2024 р.

УДК 80(062.552)

© «Державна наукова установа
«Інститут модернізації змісту освіти», 2024
© Класичний приватний університет, 2024
© Кюявський університет у Влоцлавку, 2024
© Економічно-гуманітарний університет у Варшаві, 2024
© Українсько-польське наукове видавництво
«Liha-Pres», 2024

ISBN 978-966-397-450-7

ЗМІСТ

НАПРЯМ 1. УКРАЇНСЬКА МОВА ТА ЛІТЕРАТУРА

Специфіка моделювання фікційної свідомості персонажа у драматичній поемі Ю. Косача «Облога» Атаманчук В. П.	7
Поетичні рефлексії на тему війни Ліни Костенко: «І весь цей діалог цивілізацій, де бомба як останній аргумент» Буряк О. Ф.	9
Жанрова специфіка українськомовних репортажів діаспори Краснікова Ю. І.	13
Особливості вербалізації образу хлопця в українських народних піснях Купрікова Г. В.	15
Філософські постулати у романі Мирослава Дочинця «Вічник. Сповідь на перевалі духу» Михида Л. М.	18
Поліптотон у поетичному дискурсі: дієслова як засоби стилістичного вираження Омельченко А. Г.	22
Лінгвокультурні одиниці роману «Троян-зілля» Дари Корній: семантико-функційний аспект Пономаренко О. О.	25
Нечленовані речення у листах Лесі Українки до матері Сабліна С. В.	29
Інтерпретація концепту «час» на матеріалі сучасного українського епосу «Злато Сонця, синь Води» Наталії Дев'ятко Сайк А. В.	32
Причинки до питання про ім'я по батькові українців у документах Ципердюк О. Д.	35

НАПРЯМ 2. СЛОВ'ЯНСЬКІ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРА

Польове моделювання емотивної лексики як метод компаративних семантико-когнітивних студій Аскерова І. А.	39
---	-----------

НАПРЯМ 3. РОМАНСЬКІ, ГЕРМАНСЬКІ ТА ІНШІ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРА

Англомовна рецензія на платформах сучасних британських медіа: до питання еволюції функцій жанру Благовірна-Храновська У. М.	43
--	-----------

Інверсія та парцеляція у мові японської масової культури як приклади порушення нормативної синтаксичної будови японської мови SOV Комарницька Т. К.	47
---	-----------

Абревіація як спосіб утворення англомовних бізнес-неологізмів Корнєлаєва Є. В.	51
--	-----------

Сучасні підходи до формування навичок критичного мислення у студентів при вивченні англійської мови Кукушкін В. В.	54
---	-----------

Епістолярний вокатив у ранньомовноанглійській комунікації Куц А. Г.	56
---	-----------

Семантична і функціональна характеристика французьких дієслів руху-переміщення Марінашвілі М. Д., Лисун Д. С.	58
--	-----------

Структурно-семантичні та синтаксичні засоби реалізації вибачень в німецькомовному діалогічному дискурсі XX–XXI ст. та способи їх відтворення при перекладі Михайлов В. Д.	61
---	-----------

Imagery and Symbolism in Contemporary Mexican American Literature as a Branch of Latin American Literature Storostenko Т. М.	64
---	-----------

Лексичні та синтаксичні особливості заголовків публіцистичних текстів передвиборчої кампанії у США Сухомлин В. В.	67
--	-----------

Ключові конструкції інаугураційних промов американських президентів Талавіра Н. М.....	70
Тандем-технології: сучасні підходи до вивчення іноземних мов Удовенко І. В., Подворна Л. А.....	73

НАПРЯМ 4. ЗАСОБИ МАСОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Розділові знаки між головними членами речення (на матеріалі видання «Вісник Демидівщини») Бурковська Т. М.....	77
Публіцистика як засіб національного самоусвідомлення Гарачковський О. І.....	80
Ефективність методів боротьби і протидії фейкам та неправдивій інформації російських інформаційних ресурсів в Україні, Європі та світі Звіздоський А. Ю.....	84
Причини і ймовірні наслідки перерозподілу масмедійної аудиторії України на користь інтернетівських та новітніх видань на сучасному етапі Мігоцька Ю. М.....	87
The changing role of social media in 2024 US elections: decoding the language of Kamala Harris memes Polieieva Yu. S.....	89

НАПРЯМ 5. МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ

Міжкультурна компетентність як запорука успішної міжнародної ділової комунікації Дзинглюк О. С., Ботнар Л. О.....	94
Суб'єктивна оцінка та її вплив на міжкультурну комунікацію в англійській мові Кондратюк К. Р.....	97
Етика ділового спілкування у процесі вивчення німецької мови Медейчук О. М.....	100

Гумористичний інтердискурс як лінгвокреативний конструкт
Самохіна В. О., Нешко С. І..... 104

Суспільні комунікації в національному вимірі
Сухенко В. Г., Йорш Є. Д..... 107

НАПРЯМ 6. ЗАГАЛЬНЕ, ПОРІВНЯЛЬНО-ІСТОРИЧНЕ, ТИПОЛОГІЧНЕ МОВОЗНАВСТВО

Художній текст як об'єкт лінгвістичних досліджень
Остапчук Я. В. 111

Пріоритетні напрями дослідження інтертекстуальності
в політичному дискурсі
Строганова Г. О. 114

НАПРЯМ 7. ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ПЕРЕКЛАДУ

Динаміка мови та лексична еволюція
в контексті сучасного медіа-дискурсу
Коберник А. С..... 117

The Specifics of English-language press release text translation
Kucherenko M. V..... 121

Герменевтична специфіка перекладу Біблії
Левченко Н. М..... 124

Особливості перекладу економічного дискурсу (на основі
публікацій The Financial Times)
Масловська М. В..... 129

Контекстуальні особливості перекладу лексеми «mental»
Орлова Н. В..... 132

Лексичні трансформації при перекладі художнього тексту
Плужник К. В..... 136

НАПРЯМ 8. ЛІТЕРАТУРА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Стратегії фокалізації в романі Джона Бойна
«Хлопчик у смугастій піжамі»
Похилюк О. М., Ільченко А. А. 139

НАПРЯМ 1. УКРАЇНЬСЬКА МОВА ТА ЛІТЕРАТУРА

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-450-7-1>

СПЕЦИФІКА МОДЕЛЮВАННЯ ФІКЦІЙНОЇ СВІДОМОСТІ ПЕРСОНАЖА У ДРАМАТИЧНІЙ ПОЕМІ Ю. КОСАЧА «ОБЛОГА»

Атаманчук В. П.

*доктор філологічних наук, доцент,
провідний науковий співробітник Національного центру
«Мала академія наук України»,
професор Київського національного університету
імені Тараса Шевченка,
головний науковий співробітник Інституту педагогіки
Національної академії педагогічних наук України
м. Київ, Україна*

Драматична поема Ю. Косача «Облога» (1942) представляє авторську версію можливої історії України. Письменник переосмислює історичні факти, конструюючи імовірний хід історії при увиразненні певних особистісних характеристик головного героя та проєкціях імовірних суспільно-політичних змін, зумовлених посиленням націєтворчого начала. М. Р. Стех зазначає: «З тієї історично доленосної перспективи сприймає постать Тимоша Хмельницького Юрій Косач...» [2, с. 148].

Письменник конструює фікційну свідомість Хмельницького, наділяючи героя харизматичністю та дивовижними здібностями, які спричинюють масштабні перетворення. Бербецький характеризує Хмельницького, визначаючи наслідки його діяльності: «Він викликав потвору – силу степу, / Приборкану, покірну, як здавалось, / І бунту полум'я роздмухав, характерник. / Річпосполиту нашу захитав...» [1, с. 152]. У фікційній свідомості дійових осіб Тиміш Хмельницький постає в образі грізного восначальника, незвичайність якого визнають недоброзичливці.

Драматург окреслює образ Хмельницького через сприйняття інших дійових осіб, які по-різному оцінюють його у відповідності до домінуючих ментальних моделей. Ментальні моделі Беатріче розкривають

сутність її прагнень. Вона вбачає у діях персонажа прояви вищого смислу, а порівняння із Цезарем створює паралелі між стародавнім могутнім Римом та Україною. Характеристика, яку дає Беатріче Хмельницькому, стає відображенням бунтівних устремлінь жінки, яка з юних років мріяла про зустрічі із відважними лицарями. Для Беатріче Хмельницький стає символом її фантастичних прагнень, що протиставляється її емоційно безбарвному оточенню.

Важливу роль у творі відіграють ремарки, у яких розкриваються прикметні особливості функціонування фікційної свідомості дійових осіб, що органічно увиразнюють їхню сутність, яка проявляється у процесі розгортання драматичної дії. В образі Хмельницького драматург підкреслює його пасіонарність, що істотно впливає на формування перебігу подій, за допомогою ремарок: «Він повен сили і радости, кипить увесь, а з раптових рухів і швидких кидів голови видно, що він народжений панувати...» [1, с. 161].

Несподівану зустріч Беатріче і Хмельницького письменник вибудовує за допомогою прийому підсвідомого впізнавання. У розвитку взаємин між Хмельницьким і Беатріче драматург підкреслює особистісні якості героя, які приваблюють жінку, уповільнюючи та відкладаючи фактичне упізнавання Тимоша. У певний момент він натякає Беатріче на свою справжню ідентифікацію: «Тут кличуть Тимошем. Так зви мене... / А прізвища не треба, ним у вас / (сміється) / Дітей малих лякають...» [1, с. 185]. Письменник увиразнює підсвідому прозірливість героїні, яка у розмові із українським ватажком двічі згадує його ім'я.

В образі Дольче драматург зображає різні рівні самоусвідомлення героя й відповідної зовнішньої самопрезентації. Спочатку архітектор вказує на Тимоша як на загрозу для його добробуту, але у відвертій розмові із замаскованим Хмельницьким визначає його як конкурента у сфері соціального визнання.

Паралельно Ю. Косач відтворює процес демістифікації українського командувача, у якому головну роль відіграє Бербецький, що здогадується не лише про його неримське походження, але й про прихильність Беатріче до нього. Підсвідомою прозірливістю, що набуває іронічного значення у контексті розвитку подій, драматург наділяє навіть Дольче, який жартома характеризує вподобання Беатріче.

Література:

1. Косач Ю. Облога. *Кур'єр Кривбасу*. 2013. № 287–289. С. 150–230.
2. Стех М. Р. Косачеві легенди про Тимоша Хмельницького. *Кур'єр Кривбасу*. 2013. № 287–289. С. 146–150.

**ПОЕТИЧНІ РЕФЛЕКСІЇ НА ТЕМУ ВІЙНИ ЛІНИ КОСТЕНКО:
«І ВЕСЬ ЦЕЙ ДІАЛОГ ЦИВІЛІЗАЦІЙ,
ДЕ БОМБА ЯК ОСТАННІЙ АРГУМЕНТ»**

Буряк О. Ф.

*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української філології та журналістики
Центральноукраїнського державного університету
імені Володимира Винниченка
м. Кропивницький, Україна*

У творчому доробку нашої геніальної сучасниці Ліни Костенко особливе місце посідає мотив війни, що має різновікове автобіографічне підґрунтя.

Свідомість поетеси назавжди закарбувала дитячі враження, переживання Другої світової війни, пізніше втілені як спогади-спалахи в поетичних рядках («У Корчуватому, під Києвом...», «Колись давно в сумних біженських мандрах...», «Проводи» та ін.). Вплив війни на формування світогляду письменниці, визначення ідейно-тематичних координат її творчості важко переоцінити. Саме тому В. Панченко виокремлює, здавалося б на перший погляд, локальний «мотив дитинства, вбитого війною» [7, с. 10] як один із визначальних у поезії Л. Костенко (дослідник використав для цього метафору з її твору «Мій перший вірш написаний в окопі...»: «*Мій перший вірш написаний в окопі, / на тій сипкій од вибухів стіні, / коли згубило зорі в гороскопі / моє дитинство, вбите на війні*» [2, с. 31]).

На долю вісімдесятилітньої мисткині випало стати свідком вторгнення російської орди в Україну 2014 року, що переросло в немислимий у цивілізованому світі апокаліптичний абсурд. У період сучасної російсько-української війни на цю болісну тему в доробку Л. Костенко з'явилися поезії, в яких актуалізувався дитячий емоційний досвід письменниці й водночас зреалізувався філософський підхід до осмислення сучасної драми українського народу через розгортання часової перспективи, увиразнення циклічності історичних подій, використання загальнолюдської оптики їхнього бачення. Таким чином унаочнився органічний зв'язок мотиву війни з іншим мотивом, влучно визначеним В. Панченком як «мотив іронії історії, парадоксального зв'язку часів» [7, с. 12]: історія повторюється в аналогічних подіях, ситуаціях, проблемах.

Одна з перших поетичних рефлексій на тему сучасної україно-російської війни – вірш «І жах, і смерть, і кров, і відчай...», що був презентований як автограф на титульній сторінці книги вибраного «Триста поезій», переданій бійцям добробату «Київ-1» в 2015 році [5]. Поезія наснажена праведним гнівом, що переростає в сарказм, коли авторка, послуговуючись перифразами «*звір огидної породи, / Лох-Несс холодної Неві*» [4, с. 248], створює карикатурний сюрреалістичний портрет президента країни-агресора. В останніх рядках у формі риторичного питання-перестороги звучить кассандрівський прогноз: «*Куди ж ви дивитесь, народи?! / Сьогодні ми, а завтра – ви*» [4, с. 248]. Росія – загроза не лише для України, а для всієї світової цивілізації, що письменниця не раз стверджувала у своїх творах, зокрема в історичному романі у віршах «Берестечко», опублікованому чверть століття тому, роботу над яким було розпочато ще в шістдесяті роки ХХ-го століття: «*Це чорна прірва з хижою десницею, / смурна од крові, смут своїх і свар, / готова світ накрити, як спідницею / Матр'юха накриває самовар*» [1, с. 169]. Бездіяльність, відстороненість Європи, світової спільноти від драми українського народу дає зелене світло загарбницькій політиці путіна. Безкарність зла встократ помножує його сили.

Російська орда, для якої не існує ніяких морально-етичних норм, правил, гуманістичних цінностей, вражає своєю ницістю й жорстокістю:

*Вернулись люди – а немає стін.
Пройшла орда, жорстока і запекла.
Регоче диявол.
І встає з руїн
Сивий Янгол українського пекла* [6].

Абсурдність дій, злочини російських нелюдів осягаються Л. Костенко як психічна невиліковна хвороба:

*Зміряйте росії температуру –
у неї біла гарячка.
Поставте діагноз –
у неї параноя.
Вона хреститься на ікони,
а бомбить церкви й кладовища.
Її священники благословляють убивць* [6].

Мисткиня намагається докричатися до сильних світу цього, щоб зупинити кровопролиття агресора, який хизується своєю безкарністю.

Поетеса осмислює сучасну війну в біблійній парадигмі через антитезу, в якій Україна асоціюється з образом посивілого від пережитого Янголом, а хижа, цинічна росія – із творцем пекла.

Образ української матері-страдниці, котра захищає і плаче життя серед апокаліпсису, народжений шляхом переосмислення образу Богоматері й, водночас, закорінений в українську літературну традицію шістдесятників, які активно експлуатували персоніфікований образ матері-Батьківщини:

Колись була Мадонна Перехресть.

Тепер у нас Мадонна Бомбосховищ [6].

Оксиморонний образ Мадонни Бомбосховищ, який переростає в символ сучасної воєнної України, асоціативно близький до Чорнобильської Мадонни І. Драча: підґрунтя цих образів – парадоксальний симбіоз художніх смислів, діалектика життя і смерті, стійкості і страждання.

У поезії «У нас вже підриваються на мінах...» в образі України простежується алюзія на муки розіп'ятого Ісуса Христа. Самопожертва як вищий вияв любові до Вітчизни підноситься авторкою на вершину системи суспільних морально-етичних цінностей: «Щоб Україна не була розп'ята, / пішли боротись, – хто ж, як не вони?!» [6].

У філософському ключі осягається тема загибелі на війні кращих синів України: «Так виникає нація героїв. / Так постає з населення народ» [6]. Стверджується ідея націтворення шляхом плати найдорожчої ціни – жертвування цвітом нації, пасіонаріями. Ця ідея суголосна Стусовим міркуванням про самоідентифікацію українців, становлення нації: «Щоб запобігти нівеляції українського народу, треба офірувати кращих його синів» [8].

Імпресіоністичні замальовки із воєнних буднів («Ця ніч була загрозна і темна...», «Війна малює кров'ю акварелі...», «Підкрадається лихо нечутними кроками...») відтворюють типові емоції українців. Наприклад, авторка відображає щоденні переживання набридлих нічних повітряних тривог, що руйнують спокій – емоційний індикатор захищеності і стабільності людини:

Ця ніч була загрозна і темна.

І так хотілось тиші і тепла!

А вибух був – як жовта хризантема,

що на пів неба раптом розцвіла.

Струнуло стіни і двигтіло довго ще.

Сирени вили, блискало на склі [3].

Психологічно точно змальовано намагання ліричної героїні відсторонитися від негативу шляхом сприймання вибуху як велетенської жовтої квітки, схожої на дивовижні світлові малюнки салютів, що з'являлися в мирні часи. Серед хаосу, руйнації людська свідомість шукає порятунку у звичному, конструктивному, гармонійному, навіть якщо це буде лише візія уяви.

Незважаючи на апокаліптичність зображеної ситуації, лірична героїня долає страх екстраполоючи його на ворога: «*То що – тікати? / Бігти в бомбосховище? / А не діждав би фюрер у кремлі! / Хай сам боїться – він уже вчорашний*» [3].

Афористичне завершення поезії варіює наскрізну у творчості мисткині ідею стоїцизму:

Сирени виють. А мені не страшно.

Хто не тікав, того не доженуть [3].

Поетичні рефлексії про сучасну україно-російську війну розширюють тематично й збагачують ідейно мотив війни у творчості Ліни Костенко, надаючи йому глибинного філософського звучання, зокрема через створення інтертексту – експлуатацію біблійних алюзій та ремінісценцій. Вірші про сучасну війну демонструють вміння мисткині відображати суспільну емоцію, настрій, пасіонарність українців.

Поезії Л. Костенко – це написані «біографом народу» сторінки літопису драматичної історії України.

Література:

1. Костенко Л. Берестечко: історичний роман / авт. Статей І. Дзюба, В. Панченко; іл. С. Якутовича. Вид. 2-ге. Київ : Либідь. 2017. 232 с.

2. Костенко Л. Вибране. Київ : Дніпро, 1989. 559 с.

3. Костенко Л. Немає часу на поразку: вірші Ліни Костенко про сучасну війну. *Освіторя*. 2022. URL: <https://osvitoria.media/experience/nemaє-chasu-na-porazku-virshi-liny-kostenko-pro-suchasnu-vijnu/> (дата звернення: 7.09.2024).

4. Костенко Л. Триста поезій. Вибрані вірші. Київ : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2015. 416 с.

5. Кудрін О. Ліні Костенко 92 роки. Читаємо пророцтва геніальної українки. *Укрінформ*. 19.03.2022. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3434467-lini-kostenko-92-roki-citaemo-prorocтва-genialnoi-ukrainki.html> (дата звернення: 12.09.2024).

6. Ліна Костенко. “Війна малює кровю акварелі”. *Нова Польща*. 8 березня 2023 року. URL: <https://novapolshcha.pl/article/lina-kostenko-viina-malyuye-krovyu-akvareli/> (дата звернення: 8.10.2024).

7. Панченко В. “Народу гілочка тернова...”: диптих про поезію Ліни Костенко. Київ : Веселка, 2005. 64 с.

8. Стус В. Лист до друзів. 30 липня 1978 року. *Стус Центр*. URL: <https://stus.center/p/list-do-druziv-794648> (дата звернення: 8.10.2024).

ЖАНРОВА СПЕЦИФІКА УКРАЇНСЬКОМОВНИХ РЕПОРТАЖІВ ДІАСПОРИ

Краснікова Ю. І.

*аспірантка кафедри української мови
Київського столичного університету імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна*

Дотепер в гуманітарних науках немає єдиного загальноприйнятого визначення репортажу як жанру, що зумовлює його подальший розгляд та вивчення в двох основних напрямках – журналістиці та літературі. Жанрова форма репортажу постійно еволюціонує відповідно до часу, умов і репортера як особистості. Саме тому сьогодні все більше дослідників схиляються до розвитку репортажу як самостійного жанру.

Відомо, що теорія жанру репортажу почала формуватися наприкінці ХХ століття. Джерелом виникнення стали матеріали США, що ґрунтувалися на розповідях очевидців подій, якими, частіше за все, ставали самі журналісти [1, с. 412]. Роботу над такими матеріалами в той час називали «звітами» («*reportings*»). Українські науковці теж визначають репортаж як інформаційний публіцистичний жанр. Відповідно до Великого тлумачного словника, репортаж – це «жанр газетно-журнальної публіцистики; інформація, повідомлення, розповідь про поточні події, що публікуються в періодичній пресі або транслюються по радіо й телебаченню» [2, с. 1026].

Проте у французько-українському словнику подається переклад слова «*reportage*» не тільки як репортаж, але й нарис [3], що дає підстави про наявність обґрунтування репортажу як жанру, який характеризується певними літературними ознаками. Як зазначає професор М. Василенко, «сучасний зарисовочний репортаж за формою може нагадувати журналістське есе, в якому зарисовочний елемент є не тлом, а виявленням авторського «єго». ... це специфічна робота зі стилем і формою, коли атмосфера події передається окремими деталями та «літературними» штрихами» [4].

Т. Вулф також відстоював науковість думки про те, що найвищою формою літературного мистецтва є все ж таки репортаж [5, с. 336]. Найважливішою його ознакою є сюжет, колоритність, емоційність, іноді перебільшення, що тісно переплітається з автентичними діалогами та актуальністю подій. Отже, репортаж має синтетичну природу, тобто містить елементи різних жанрів.

Проаналізувавши жанрово-стильові особливості українськомовних репортажів діаспори США і Канади за останні десятиліття (зокрема «Час і події» (США) та «Новий шлях» (Канада)), відзначаємо, що репортаж як жанр є досить різним: післяподієвим й ситуативним (рідко подієвим), закоротким і занадто довгим, з додатковими матеріалами і без них, за структурою схожим на звіти чи есе. Така різноманітність викликана тематикою (політичною, суспільно-громадською, культурною, релігійною), репортером як оповідачем (українським чи українського походження) та самою динамікою видів репортажу. Особлива увага приділяється темам збереження історичної пам'яті, зокрема подіям, що мали значення для української діаспори: депортації, Голодомор, Друга світова війна. Ці репортажі часто мають документальний характер і включають інтерв'ю зі свідками історичних подій або їх нащадками. Репортажні тексти української діаспори зосереджені на культурних традиціях та звичаях, що можуть включати опис традиційних свят, обрядів, культурних подій, зустрічі з відомими українськими діячами тощо.

Присутність автора у репортажі виражається по-різному: через внутрішні монологи, репліки, ремарки, роздуми, відступи. Дослідники спостерігають тонку межу між журналістом і письменником. Так, О. Голуб додає до основних рис репортажу «активну роль особистості репортера, що дозволяє не тільки побачити подію очима журналіста, але й провокує самостійну роботу читацької уваги» [6, с. 42]. Репортер за кордоном не тільки констатує факти чи показує динаміку розвитку події, але й виражає власне ставлення, проявляє патріотизм, любов до Батьківщини, інколи категоричність чи навіть відвертість. Репортажі діаспори містять тексти виступів, фрагменти інтерв'ю, епіграфи, статистику, соціальні опитування, вірші, пісні, світлини, власні роздуми тощо. Значна частина репортажних текстів діаспори спрямована на підтримку зв'язку із Батьківщиною, розповіді про допомогу українським організаціям, благодійні заходи на підтримку України, а також про реакцію діаспори (чи репортера) на події за океаном.

Отже, особливостями українськомовних репортажів діаспори США та Канади є специфіка самого інформаційного жанру, що поєднує як ознаки журналістики, так і літератури. Поряд з документальною точністю, актуальністю чи аналітикою яскраво й емоційно відтворюються картини дійсності через безпосереднє сприйняття репортера. До того ж репортажні тексти діаспори характеризуються етнографічним та культурним контекстом, порушують питання історичної спадщини та зв'язку з Україною, показують патріотизм та любов до рідної землі. За допомогою публікацій репортажів українці за кордоном мають змогу не тільки відображати складний та багатогранний досвід українців, які

живуть за межами своєї Батьківщини, але й зберігати зв'язок з нею та робити внесок у розвиток української ідентичності.

Література:

1. Вайшенберг З. Новинна журналістика : навчальний посібник / за заг. ред. В. Ф. Іванова. Київ : Центр вільної преси, Академія Української Преси, 2011. 264 с.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2001. 1440 с.
3. Французько-український словник. Українсько-французький словник / за заг. ред. В. Бусела. Київ : Ірпінь : ВТФ «Перун», 2012. 1086 с.
4. Василенко М. К. Динаміка розвитку інформаційних та аналітичних жанрів в українській пресі : монографія / М. К. Василенко. Київ, 2006. 368 с.
5. Журналістика та медіа : довідник / З. Вайшенберг та ін. / перекл. з нім. П. Демешко та ін. ; за загал. ред. В. Ф. Іванова. Київ : Центр Вільної Преси, Академія Української Преси, 2011. 529 с.
6. Голуб О. П. Медіакомпас : путівник професійного журналіста : практичний посібник. Київ : ТОВ «Софія-А», 2016. 184 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-450-7-4>

ОСОБЛИВОСТІ ВЕРБАЛІЗАЦІЇ ОБРАЗУ ХЛОПЦЯ В УКРАЇНСЬКИХ НАРОДНИХ ПІСНЯХ

Купрікова Г. В.

*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри українознавства
Харківського гуманітарного університету
«Народна українська академія»
м. Харків, Україна*

Мовний образ хлопця в українських народних піснях є одним із центральних образів, який утілює як ідеали, так і реалії тогочасного суспільства. У піснях хлопець постає в різних іпостасях – він може бути залицяльником, воїном, працівником, захисником рідної землі, а також романтичним героєм або жертвуючи своїм життям на війні.

Однією з найчастіших характеристик хлопця є його фізична привабливість. У піснях часто згадуються такі риси, як краса, молодість,

стрункiсть. Наприклад, у пiснi “Сидить на нiм, сидить хлопець мальований” пiдкреслюється його зовнiшня краса, яка приваблює дiвчат.

Значення “чоловiк молодого вiку» реалiзується в народних текстах через рiзнi лексеми з прозорою семантикою, уживання яких залежить вiд жанру:

У козацьких пiснях: “козаченько” (Ой там молод козаченько нудить), “козак” (На козака пригодонька, козак зажурився).

У соцiально-побутових пiснях: “чумач” (Молодий чумаче, чога зажурився), “сирота” (Сирота правди не має на свiтi нiколи), “бурлак” (Нема горя так нiкому, як бурлацi молодому).

У пiснях про кохання, баладах, жартiвливих пiснях: “козак” (Гей, козаچه уродливий, молоденький та й жартливий), “козаченько” (Козаченько грає, бровами моргає), “хлопець” (Нашi хлопцi недбайлици), «парубок” (паробок) (Парубок молодий пiдмовляв дiвчину; Ой, лем єден паробок робить з мене смiхи), “легiнь” (Коли легiнь гарний, то вже зчарований), “молодець” (Що й удовець – не молодець), “шугай” (Шугаю малюськiй, возмий ня на ручки).

У весiльних пiснях: залежно вiд ролi, це може бути “син” (Питається син в матусi, которую брати), “князь” (князя розглядати: Чи не кривий, не горбатий), “король” (Королю, короленьку! Принесли ми ти даруненько), “молодий” (Ой не дайся, молодий, просити), “козак” (Прийхав козак до дiвчини в двiр), а також “брат” (Брат кошулейку несе), “дружба” (дружко) (Молодята идут на пiд, де дружба iм стелит постiль; В коморi дружко наказує молодiй роззути молодого); “боярин” (Молодий з боярином несе молодiй чоботи).

У рекрутських пiснях: “жовняр” (Ой п’є жовняр, п’є), “козак”, “козаченько” (Ще я козак молоденький, – вислужуся; Зажурився козаченько, що не оженився), “рекрут” (некрут) (Вона рекриту вишивку дала), “хлопець” (хлопець-молодець) (Заплакали молодiї хлопцi, сидючи в неволi; Ой розплакались хлопцi-молодцi), “солдат” (Солдат служить з бiдою), “новобранець” (Новобранцi понаряжуванi), “легiник” (Заплакали легiники, до вiдбору йдучи), “молодець” (Вiзьмем того молодця, Що нi неньки, нi вiтця).

У колядках i щедрiвках: “молодець” (Молодець Иванко собирав вийско), “пан” (Ой ти, пане наш, виведи ти нас), “пан хазяїн” (Там пан хазяїн ходить, ружо заряжа), “панич” (соколе ясний, паничу красний Петрусю!), “братенько” (Братенько вийшов – сидельце винiс).

У календарно-обрядових пiснях: “парубок” (Ой весна-красна, що нам винесла?... Старшим парубкам поле орати), “хлопець” (Огiрочки, пупiночки розвивайтеся, Нашi хлопцi тай молодцi женихайтеся), “жнець” (женцi гожi ... а дiвчата кучерявi, хлопцi чорнобривцi), “гребець” (Ой чiї ж се гребцi, дiвки й молодцi).

У похоронних голосіннях і обрядах: син, синок (Сину мій, господарю мій; Ой *синку* мій, синку, куди ти сі вибираєш такий молоденький), *кнезь* (Який же з тебе *кнезь* сумний!), *старанник* (*Стараннику* мій солодкий!), *господар* (Сину мій, *господарю* мій!), *помощник, кормилець* (Та ти ж був наш *помощник* – та ти ж був наш *кормилець*), *королейко* (мі ж ти *королейку*), *братієйко* (Мі ти *братієйку*), *братчик, братик* (Я, *братчику*, думала, шьо ти будеш жити, *парубок* (*Парубків* уберают так само, ек мушін).

Хлопець часто зображується як сильний, відважний, здатний на героїчні вчинки. Це особливо помітно в козацьких піснях, де він виступає як захисник своєї землі, готовий пожертвувати життям заради свободи й незалежності. Наприклад, у піснях згадуються такі епітети, як *сильний, дужий, могучий богатир*.

У багатьох піснях хлопець виступає як залицяльник, який залицяється до дівчини, шукає її прихильності або навіть намагається завойовувати її серце. У таких піснях використовуються ласкаві слова на кшталт *миленький, серденько, Івасенько*, що підкреслює його романтичність та близькість до дівчини.

У деяких піснях хлопець зображується як гречний і добропорядний, що вказує на його хороше виховання і моральні якості. Він шанує своїх батьків. Ці риси підкреслюють високі моральні стандарти, яких він дотримується.

У весільних і щедрівкових піснях часто згадується соціальний статус хлопця. Він може бути багатим, заможним, належати до знатного роду. Такі слова, як *пан, панич, король* підкреслюють його високе становище в суспільстві.

Образ хлопця також пов'язаний із темою смутку і втрат. У жовнірських піснях, зокрема, він часто зображується як сирота, який втратив батьків, або як молодий чоловік, змушений іти на війну і залишати своє кохання та рідний дім.

Іноколи хлопець може мати й негативні риси, як-от лінощі, брехливість або схильність до пияцтва. Ці риси часто підкреслюються у жартівливих та соціально-побутових піснях, де вони служать застереженням для дівчат при виборі чоловіка.

Таким чином, мовний образ хлопця в українських народних піснях є складним і багатогранним, він відображає ідеали українського народу, його моральні цінності, соціальні норми та повсякденне життя. Пісні не тільки зберігають цей образ для майбутніх поколінь, але й формують уявлення про те, яким має бути справжній чоловік у традиційному суспільстві.

Література:

1. Барабаш О. В. Мовний образ парубка в українській народній культурі. *Вісник Львівського університету. Серія філологічна*. Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2003. Вип. 30. С. 172–176.
2. Венжинович Н. Ф. Актуалізація концепту вода у фраземах російської та української мов: лінгвокультурологічний аспект. *«Вода» в славянській фразеології та пареміології* : колективна монографія . Т. 1. Budapest : TINTA KÖNYVKIADÓ, 2013. С. 196–201.
3. Вовк Х. К. Студії з української етнографії та антропології. К. : Мистецтво, 1995. 336 с.
4. Голубовська І. О. Етнічні особливості мовних картин світу. К. : Логос, 2004. 284 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-450-7-5>

ФІЛОСОФСЬКІ ПОСТУЛАТИ У РОМАНІ МИРОСЛАВА ДОЧИНЦЯ «ВІЧНИК. СПОВІДЬ НА ПЕРЕВАЛІ ДУХУ»

Михида Л. М.

*кандидат філологічних наук, викладач
Кропивницького будівельного фахового коледжу
м. Кропивницький, Україна*

У ХХ ст. значних обертів популярності набувають соціально-філософські романи, у текстах яких письменники викладають свої філософські роздуми, переконання і бачення. На Заході читачі захоплюються творами Анатолія Франса («Боги жадають», «Сучасна історія», «Таїс», «Острів пінгвінів», «На білому камені») та Томаса Манна «Зачарована гора». Але для українського читача, на той час, вони були недосяжними.

В українській літературі того ж періоду, елементи філософського притаманні лірико-філософський романістиці: Олесь Гончар – «Собор», «Циклон», «Твоя зоря»; Михайло Стельмах – «Чотири броди», «Правда і кривда»; соціально-політичні, утопічні романи В. Винниченка: «Сонаячна машина» (антиутопія), «Нова заповідь», «Вічний імператив». До цього жанрового різновиду звертаються і сучасні письменники. Найвідомішим серед них є В. Шевчук – «Дім на горі», «Три листки».

Сучасні українські дослідники притримуються думки, що національне письменство ХХІ ст. тісно пов'язане із філософською думкою,

а «художнє освоєння дійсності є константною тенденцією у творчості наших авторів» [2, 4].

Метою нашої студії є простежити філософські постулати у романі М. Дочинця «Вічник. Сповідь на перевалі духу».

Текст твору підпадає під класичне визначення жанрових різновидів філософської прози, оскільки у ньому виразно представлені теоретичні філософські начала на рівні зародків вчення, які продукує головний герой і сформовані вони на основі пізнавального процесу. На думку самого автора: «Хіба література може бути не філософською? Чи якась думка може бути не філософською, коли філософія є все, це природа» [3].

В українській літературі найбільш відомим філософом можна вважати Григорія Сковороду, а його висловлювання: «Скрізь любов та віру людина пізнає себе», що є абсолютно співзвучним із провідною ідеєю роману М. Дочинця «Вічник». Адже його герой впевнений, що «Небо любить тих, хто дає життя і підтримує життя» [1, с. 52]. Потрапивши у здавалося б безвихідну ситуацію, Андрій – головний персонаж твору, змушує себе переглянути свої життєві плани і вчитися жити за тих обставин, змінити які йому не під силу. Самітник звертається за допомогою до матінки природи і розуміє, що тільки існування у повній гармонії із цією силою дасть шанс на виживання. Перебуваючи у «кам'яному мішку», втративши відчуття часу, він приходить до висновку, що життя занадто швидкоплинне щоб витратити його на дрібниці: «... як скоро минає година. Як скоро минає день. Не встигаєш збагнути, що се був не день, а життя» [1, с. 100].

Вимушене усамітнення героя дало йому можливість прийти й до переоцінки цінностей – усвідомлення, що боротьби без жертв не буває. Йде своєрідний посыл у майбутнє. Адже хіба ж не так само наші мужні воїни боронять сьогодні ціною власного життя свободу не лише України, а й Європи на Східних теренах нашої держави: «Не ти для часу, а час для тебе» [1, с. 50]. Митець торкається проблеми національної самоідентичності народу і кожного її представника зокрема. Наголошує, що це відбувається на рівні свідомості, десь глибоко всередині: «Шліфуй себе – і будеш чистим і твердим, як скло. І промені з неба, переломившись через тебе, осяють і нагріють інших.», наголошує на проблемі мови, яка є актуальною до нині: «.. Хто на якій мові думає, той до такого народу й належить» [1, с. 310].

Філософською можна вважати і настанову приятеля головного персонажа – доктора Джеордже, який вчив опиратися на досвід минулого, але не жити минулим: «Не озирайся, не жалій за тим, що лишилися позаду, що впало з твого горба. То вже не твоє» [1, с. 39].

На нашу думку, варто наголосити, що тема віри у романі «Вічник» є наскрізною, адже герой М. Дочинця притримується тієї («своєї») філософії яка дозволяє жити в гармонії з навколишнім світом: «Не

проси в Бога, що має зробити для тебе [1, с. 65]. Життя Вічника було сповнене бажаних і небажаних подорожей – спочатку вимушене усамітнення в Карпатах, потім заслання до Сибіру, пізніше, відрядження на Кавказ. Єдиною подорож, що була абсолютно позитивною, це була довготривала поїздка до Італії.

Досить оригінально представлена у творі філософія любові: «Людина вгадує людину за запахом, хоча й не розуміє сього» [1, с. 77]. Тобто, на рівні інстинктів, – дещо тваринне присутнє у цій теорії, чи скоріш первозданне: «Пару собі людина теж вибирає за запахом. А очі, уява і серце допомагають їй полюбити обранця. Тут так багато важить перше враження від першої стрічі. Саме запах підказує, хто найліпше нам підходить для продовження роду, для відтворення. А Небо благословляє сей вибір» [1, с. 77].

Поняття щастя, нерідко асоціюється виключно з любов'ю, але, на наше переконання, щастя це значно об'ємніше, більш масштабне філософське поняття. За Г. Сковородою, не всі люди отримують його. Декого, у цьому концепті, задовольняє багатство, хтось вбачає у марнославстві усі ознаки щастя, інші марять владою тощо: «Кожний, хто прагне чуда від долі, від людей, від Неба, – чудо в тобі! Поглянь у дзеркало добрими, усміхненими очима – ти одне з чудес, створених Творцем. Він хотів створити тебе саме таким. Таким ти Йому потрібен. Будь собою! Приймай себе! Радій собі! Заглядай у себе – і знайдеш у сій криниці все. Бо дано тобі все, що потрібно. І понад се» [1, с. 193]. Таким чином автор притримується тієї догми, що щастя повинне бути радісним, і нести радість, а зробити це може тільки сама людина: «Будьте вдячними; втішайтеся з кожної справи; сподівайтесь тільки на ліпше; робіть те, що любите, і любіть те, що робите; робіть добрі вчинки; живіть з тими, кого любите». [1, с. 265].

Поряд із філософією щастя, завжди філософія страждань. Вона презентована у романі досить своєрідно: «Навчися і вмій чекати. І тоді переможеш усе» [с. 85]. Але це не чекання склавши руки, автор наголошує, що тільки праця прискорює біг часу. У праці і молитві людина стає більш сильною духом. У неї з'являється мета, певна ціль, рубіж до якого потрібно дійти: «Приймай усе, що випадає на долю, як хворі приймають ліки... Приймай і ти смиренно все, що з тобою стається, навіть найгірше, бо смислом гірких прикростей є духовне здоров'я і цілісність життя. Не нарікай на нужду, нещастя і невдачі. Се твої найкращі вчителі» [1, с. 158].

Філософські роздуми про стосунки між людьми, щирю дружбу, підкреслюють той факт, що головний персонаж не сторониться соціуму. Той час, коли він жив усамітнено, просто був уроком наданим долею для чогось значно більшого – пізнати себе, зрозуміти логіку вчинків, навчитися прощати найзапекліших ворогів, прийти до усвідомлення

ролі віри і Бога у його житті: «Не бійся підкорятися тому, хто тобі близький, – і він стане опорою тобі. А ти – комусь іншому. І тоді матимеш дві опори [...]. Немає нічого понад людяність. Довговічність на землі – се вміння довгий час залишатися людяним» [1, с. 148].

Каскад несподіванок, що змінюються логічними діями і вчинками робить роман цікавим. Додає йому філософського шарму і використання автором приказок та примовок стали ідентифікатором українськості: «Сім разів упави. Вісім разів підведися» [1, с. 212], а віра допомагає зрозуміти почуті раніше слова старшого товариша: «Чекай, усе з'явиться несподівано. Чекай... Малими мірками тобі дасться, але те, що чекаєш. Те, що належить тобі» [1, с. 158].

Усе, що людина продукує повертається їй сторицею – це загально-відома аксіома. Філософія добра, але не покори є однією із активних, що продукується автором: «І коли сіємо в душі своїй світлі і добрі думки – вони проростають бажаним жнивом. Те, що хочеш мати, про те й думай. Яким хочеш себе видіти – таким і уявляй. І матимеш, і будеш змінюватись. Бо добра думка, як смерекова смола, може затверднути коштовним каменем» [1, с. 272].

Основне правило, якого дотримувався мудрець-вічник протягом усього свого життя звучить так: «На світі немає речей, заради яких варто вмерти. Зате багато, заради яких варто жити» [1, с. 207], це тримало його «на плаву» серед безжалісної стихії життя і він вижив.

Отож, одвічний процес пошуків істини знайшов своє відображення і на сторінках роману. Уже в самій назві твору є присутність філософії зречення тілесного – «сповідь на перевалі духу», це з самого початку налаштовує читача на те, що мова йтиме про духовні перетворення героя, дає можливість наблизитися, а можливо, і знайти те єдине істинне особисте буття: «Не шукай самого себе – тебе давно знайшли. Ти там, де належить тобі бути» [1, с. 187]. Предметно розглянувши текст роману М. Дочинця «Вічник. Сповідь на перевалі духу», ми дійшли висновку, що через філософські роздуми персонажів, зокрема, і головного героя, чітко простежується сутність буття світу, глибина всього сушого, що оточує людину.

Література:

1. Дочинець М. І. Вічник. Сповідь на перевалі духу. Мукачєво : Карпатська вежа, 2013. 280 с.

2. Фасоля Т. Вороняча мудрість від Мирослава Дочинця. ЛітАкцент. 2013. 20 лютого URL: <http://litakcent.com/2013/02/20/voronjacha-mudrist-vid-myroslava-dochyncja>

3. Фещук В. Мирослав Дочинець: «Світ належить радісним». URL: <http://knu.ua/news/8107>

4. Щур О. Український Коельйо: Мирослав Дочинець зумів угадати запити типового читача. Тиждень. 2012. URL: <https://tyzhden.ua/Culture/43807>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-450-7-6>

ПОЛІПТОТОН У ПОЕТИЧНОМУ ДИСКУРСІ: ДІЄСЛОВА ЯК ЗАСОБИ СТИЛІСТИЧНОГО ВИРАЖЕННЯ

Омельченко А. Г.

*здобувачка ступеня доктора філософії (PhD)
кафедри української мови імені Л. А. Лисиченко
Харківського національного педагогічного університету
імені Г.С. Сковороди
м. Харків, Україна*

Поліптотон є однією з важливих стилістичних фігур, яка використовується для підсилення виразності тексту шляхом повторення одного слова у різних граматичних формах. Це дозволяє автору не лише акцентувати на певній ідеї або емоції, а й створювати багатогранність смислових відтінків у тексті. Поліптотон може реалізовуватися через різні частини мови, але особливу увагу заслуговує його використання з дієсловами. Наприклад, у віршах Ліни Костенко: «*Пливеши – пливи. І смійся і радій*» [1], повторення дієслів у різних граматичних формах підсилює дію та додає виразності тексту. Дієслова, завдяки своїй здатності змінюватися за часом, способом, числом і родом, мають значний потенціал для створення поліптотонних конструкцій, що може значно збагатити художню мову.

Однак, попри існування значної кількості досліджень, які стосуються поліптотону, його роль саме у функціонуванні дієслів у рамках цієї фігури залишається малодослідженою. Це створює потребу в глибшому аналізі граматичних можливостей дієслів та їхнього внеску у формування виразного тексту. Питання, як саме дієслова можуть впливати на стилістичну і змістову побудову тексту через поліптотон, є важливим для сучасної лінгвостилістики.

Поліптотон, як стилістична фігура, активно досліджувався в працях таких науковців, як І. Сидоренко, Р. Оліщук, І. Макар і О.А. Олексенко. І. Сидоренко зазначає, що поліптотон є результатом повторення граматичних форм одного й того ж слова, що дозволяє створювати різні емоційні й смислові відтінки в тексті [2]. О. А. Олексенко, вивчаючи

поліптотон у творах Івана Багряного, робить висновок про його важливість для підсилення емоційного фону тексту та формування філософських і психологічних смислів через повторення дієслівних форм [2]. Зокрема, вона акцентує увагу на тому, що дієслова в таких конструкціях допомагають підкреслити глибину відтворюваних дій, зміст яких варіюється залежно від граматичної форми, що додає нових шарів значення до тексту.

У своїх дослідженнях Р. Олішук і І. Макар звертаються до питання граматичних форм дієслів у поліптотоні, підкреслюючи їхню роль у створенні експресії через зміни часу, способу та виду дії [2]. Наприклад, Ліна Костенко у своїй поезії часто використовує дієслівний поліптотон для підсилення драматизму ситуацій або для створення особливої ритмічності тексту. У рядках *«Нажився він. І недругів нажив»* [1] повторення дієслів різних форм збагачує зміст тексту, додаючи нових смислових відтінків. Перше дієслово вказує на завершення життєвого процесу, а друге – на результат його дій, тим самим акцентуючи на іронічному і навіть трагічному контексті.

Метою цього дослідження є аналіз особливостей використання дієслів у поліптотонних конструкціях, а також вивчення їхньої стилістичної ролі у творенні художніх текстів. У ході дослідження передбачено заповнити прогалини, пов'язані з браком уваги до участі дієслів у поліптотоні, а також запропонувати нові підходи до аналізу цієї фігури. Завданням є визначення, яким чином дієслова різних граматичних форм можуть впливати на зміст і структуру тексту через поліптотон.

Це дослідження також має на меті систематизувати та класифікувати можливі варіанти використання дієслівних конструкцій у поліптотоні. Автори прагнуть виявити, як саме граматичні варіації дієслів – зміна часу, способу, виду, перехідності та інших ознак – можуть впливати на загальну експресивність і смислову наповненість тексту.

Поліптотон із дієсловами є важливим інструментом для підсилення експресії та створення смислового напруження у художньому тексті. Наприклад, у поезії В. Борового: *«Я був з землею... І житиму!»* [3], поєднання теперішнього і майбутнього часу підкреслює ідею непорушності та постійності життя. Ця конструкція створює відчуття безперервності існування, зміцнюючи основний меседж твору про циклічність буття. Поліптотон дозволяє автору створити нові смислові відтінки, показуючи складність і глибину людського досвіду.

Ще один цікавий приклад використання дієслівного поліптотону зустрічається у віршах І. Драча. У рядках *«Будуть армії, будуть штучні... На хресті будуть поперечинами»* [4], дублювання дієслівних форм акцентує увагу на неминучості подій. Ці повторення підсилюють відчуття фатальності і невідворотності майбутнього, яке наближається,

незважаючи на зусилля людства. Поліптон у цьому випадку не лише формує ритмічність тексту, але й надає йому додаткової глибини, підкреслюючи трагічний характер ситуації.

Крім того, дієслівні поліптонні конструкції можуть виконувати афористичну функцію. У Ліни Костенко зустрічаються приклади, де поліптон виступає засобом для вираження стислого, але багатозначного змісту. Наприклад, у рядках «*Нажився він. І недругів нажив*» [1], де перша форма дієслова вказує на завершений життєвий шлях, а друга – на його наслідки. Цей прийом створює ефект афоризму, додаючи тексту узагальненої мудрості та іронічного звучання.

Дослідження показало, що дієслова у поліптонних конструкціях мають значний потенціал для створення виразних та багатошарових текстів. Поєднання дієслів різних форм у рамках поліптону дозволяє авторам підсилювати емоційний вплив на читача, додавати нові смислові акценти та підкреслювати глибину відтворюваних дій. Поліптон із дієсловами не лише збагачує ритмічну структуру тексту, але й формує нові сенси, що робить його потужним інструментом стилістичної виразності.

Подальші дослідження можуть зосередитися на аналізі поліптонних конструкцій у різних жанрах літератури, таких як проза, драматургія або есеїстика. Окрім того, варто вивчати поліптон у контексті інших мов, що дозволить виявити його універсальні риси та специфіку у різних мовних системах.

Література:

1. Костенко, Л. (2023). Вибрані твори. Київ : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА.
2. Олексенко, О. А. (2022). Дієслівні конструкції у творах Івана Багряного: функціональне навантаження. *Літературознавчі студії*.
3. Боровий, В. (2023). Поезії про життя. Харків : Фоліо.
4. Драч, І. (2023). Зібрання творів. Київ : Видавництво Старого Лева.

ЛІНГВОКУЛЬТУРНІ ОДИНИЦІ РОМАНУ «ТРОЯН-ЗІЛЛЯ» ДАРИ КОРНІЙ: СЕМАНТИКО-ФУНКЦІЙНИЙ АСПЕКТ

Пономаренко О. О.

студентка філологічного факультету (бакалаврський рівень)

Науковий керівник: Дюкар К. В.

кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови

Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

м. Харків, Україна

Мовний вимір як дзеркало етносу відображає цінні артефакти історико-культурного та духовного життя людини через лінгвокультуреми – «сукупність форми мовного знака, його змісту та культурного смислу, що супроводжує цей знак» [1, с. 36]. Питання лінгвокультурних одиниць у різні періоди привертало увагу Ю. Артемової, О. Мацько, Н. Медвідь, Ю. Ткаченко, А. Вежицької, В. фон Губмольдта, Р. Дойона та ін. Сьогодні спостерігаємо актуалізацію нових смислових шарів через лінгвокультурні одиниці. Найбільш репрезентативно це виявляється в художніх текстах, зокрема ґрунтованих на міфологізований моделі світу, як-от роман Дари Корній «Троян-зілля», де лінгвокультурему бачимо в заголовку. Незважаючи на те, що ідіостиль авторки вивчали А. Гурдуз, О. Жарюк, Н. Курілова, О. Мізінкіна, А. Примоченко, О. Сазонова, О. Тищенко та ін., лінгвокультурний простір творів мисткині залишається маловивченим, що й зумовлює актуальність нашої розвідки.

Мета роботи – розглянути особливості лінгвокультурем у тексті «Троян-зілля» Дари Корній із подальшим групуванням одиниць за семантико-функційним принципом. Об'єкт дослідження – лінгвокультуреми в романі. Предмет – семантика й функційні особливості вказаних одиниць.

У тексті, за нашими спостереженнями, функціонують семантично різнорідні лінгвокультурні одиниці, котрі групуємо за місцем та роллю значеннєвих класів лінгвокультурем у творі. Такий принцип класифікації підсвічує лексико-семантичні та функційні властивості одиниць як репрезентантів лінгвокультурних кодів. Уважаємо, що домінантною щодо репрезентації смислів із функційних позицій є **група флора і фауна** (*ведмедиця, квіти, ласка, метелик, смерека* тощо). Найбільш уживаною серед одиниць цього класу є лінгвокультурема *троян-зілля*, котру бачимо вже у заголовку. В тексті вона функціонує у трьох основних виявах: нетрансформованому (троян-

зілля: *«І щойно ти разом із троян-зіллям покладеш це собі на ніч під подушку, як босорка тебе позове»*), трансформованому (трояке зілля: *«Та з нас ся вродить трояке зілля»*) та описовому (перелік компонентів: *«А відтак нарвала звіробою, тоді наскубла барвінку, м'яти і поклала то все в сумку»*)), що дає змогу розглянути смислотвірний та значеннєвий образ рослини в різних площинах. Авторка послідовно моделює його в творі, акцентуючи сюжетотвірні функції – конструювання канви роману. Скажімо, квіти рослини в народній медицині використовують для лікування фізичних недугів, у тексті ж троян-зілля сприяє подоланню ментальної хвороби головної героїні Вероніки Кузьменко-Вишневецької. Зміна властивостей пов'язана зі спробою письменниці продемонструвати, що в картині світу українців домінує саме духовний, а не фізичний складник. Описаний номен виконує й символічну функцію, ілюструючи трикомпонентну рослину: *«Перше зілейко – біждеревочок, Друге зілейко – крутая м'ята, Третє зілейко – зелений барвінок»*. Одиниця скеровує реципієнта до інших семантико-функційних груп, перебираючи роль декодера смислових і значеннєвих шарів усіх класів. Водночас у творі троян-зілля виконує функцію синтезу реального та фантастичного світів.

Не менш важливими є лінгвокультуреми, пов'язані з язичницькими істотами (*босорканя/босорка, відьма/відьмак, ворожка, маг, моль-фарка, Полудниця, провидиця* та ін.), бо наскрізним у творі є містицизм. Безумовно, центральним виступає образ *Полудниці*, котрий реалізує два шари: фактуальний і концептуальний. Час і простір у творі об'єднують реальний та міфічний світи. Авторка, на наш погляд, уподібнює карпатську босорку Ксеню і Полудницю, синтезуючи в одному образі реальний та міфічний компоненти. Скажімо, щоб потрапити в реальний світ, істоті необхідна людина-посередник: *«Заберу тих, кого мені дозволено буде забрати. Мені для цього потрібен провідник у ваш світ»*. У фольклорній традиції потвора самостійно з'являється на полі перед косарями, жінцями тощо опівдні, караючи за роботу в полуденний час. Дара Корній змінює ареал, у якому діє істота, із поля на місто: *«І четвергова, випадкова чи не випадкова, аварія та смерть малих дітей на дорозі в полудневий час»*, однак асоціативний зв'язок із полем залишається: *«Оксана Полудниця, наче правдивий женець, збирає страшний урожай»*. Ідеться про інтерпретативну функцію – додавання суб'єктивності, інакше кажучи, письменниця змінює традиційні поняття, формуючи власне бачення та транслуючи його реципієнтам. Трансформації традиційного образу створіння актуалізують давні вірування й традиції в уяві реципієнта. Таким чином, фіксуємо авторські метаморфози, які накладаються на сюжет твору й оновлюють образ міфоістоти у свідомості читача, – функція актуалізації.

Варто наголосити, що українській культурі віддавна характерне звернення до потойбічних сил і магічних ритуалів. У романі бачимо одиниці, пов'язані із чаклунськими діями. Наприклад, Леся Юрченко оповідає ритуал *запінання сліду*, котрий на Закарпатті виконували, аби нашкодити ворогу. Беручи до уваги те, що відповідників одиниці *запінання сліду* не знаходимо серед інших культур, можемо вважати номен на позначення обряду лінгвокультуремою-реалією. Цілком імовірно, що таким чином одиниця переймає магічну функцію. Лінгвокультурна одиниця *прокльон* виконує, на наш погляд, сакральну функцію та зазнає ступенювання щодо впливу (залежно від того, ким є особа, яка читає заклинання). Скажімо, у романі фіксуємо приклад смертельного прокльону Ксені-босорки (*«то був страшний босорканський прокльон, який відмолити й відмовити неможливо»*), спрямованого на Ростислава Кузьменка, чоловіка головної героїні. Ця група представлена одиницями, котрі істотно різняться структурою, тож виразно репрезентують культуру українського народу.

Для **групи реалій побуту** (*борці, вишита сорочка, грубка, лантух, оковита, серп, чоботи, шкварки* тощо) характерна кореляція із лінгвокультуремою-декодером *троян-зілля*. Декотрі із цих лексем відносимо до лінгвокультурем-реалій, бо ідеться про особливості матеріально-культурної спадщини народу, сформованої давно й репрезентованої такими одиницями, які на сучасному етапі не мають відповідників серед інших культур. Одиниці у творі не виявляють магічних властивостей, проте дають змогу моделювати побутовий простір та загальне просторове тло дії роману. Одиниці цього класу виступають як додаткові компоненти, занурюючи реципієнта в атмосферу Закарпаття. Так, назва *грубка* (*«Гачі загорілися, впали під грубку, на сміття»*) допомагає Дарі Корній увиразнити побут гуцулів, уводячи реципієнта в локус, де відбудуться ключові події. Це можемо бачити також на прикладі одягу і взуття, що акцентують належність убрання гуцулам, адже сама локація є найбільш ваговою у сюжетотворенні як місце, де концентруються ритуально-магічні дії та встановлюється близький зв'язок людини і природи.

Група свят і традицій (*весілля, дев'ятини, купальська ніч, свято Юрія, Різдво* тощо) так само відзначається значущістю щодо смислотворення у романі. Наприклад, ніч на Івана Купала в українській традиції пов'язана з цілою низкою легенд та повір'їв, тому цілком виправданим видається використання авторкою одиниці *купальська ніч*. Так, через посередництво інтертекстуальної функції мисткиня більш тісно пов'язує роман із фольклором. Ідеться насамперед про те, що зілля, котре росте на могилах трьох загиблих сестер, виявляє магічний потенціал тільки за умови, що воно було зібране в ніч на Івана Купала. Однак варто зацентувати, що *троян-зілля* Вероніка зриває не на свято,

що призводить до зміни властивостей рослини: жінка знесилює Полудницю і позбавляється своєї хвороби.

Серед лінгвокультурум семантико-тематичної **групи назв осіб** (*бай-стря, гуцулка/гуцул, мати, молодята, сестри-брати* тощо) найбільш уживаними є ті, що розрізняють героїв за локальною приналежністю: «*Що гуцули не дурніші від львівської мудрагельки, що пробували таке зробити, розривали могилу і так далі...*». У романі налічуємо 65 уживань одиниць із коренем *-гуцул-*, як в іменниках (*гуцул, гуцули, гуцулка, гуцулочка* тощо), так і прикметниках (*гуцульські вірування, гуцульська скриня* тощо). Бачимо й пісню про гуцулку Ксено (тезку головної героїні). Одиниці описаної групи виконують ідентифікаційну функцію для співвіднесеності персонажа з певною територією, репрезентуючи гармонізацію людини й природи та відсилаючи читача до давніх традицій і вірувань.

Отже, лінгвокультурні одиниці є знаковими у романі «Троян-зілля» настільки, що роблять його текстом-лінгвокультурею. Фіксуємо значеннєву різнорідність досліджуваних одиниць, котрі розподіляємо за семантико-функційним принципом на п'ять груп. Заголовок твору переважно виступає як декодер для інших лінгвокультурних груп та водночас реалізує сюжетотвірну функцію. Лінгвокультуреми пожвавлюють події твору шляхом виявлення причиново-наслідкових зв'язків та передавання містичного ефекту. Лексеми багатофункційні за своєю суттю, наприклад, сприяють активізації досвіду читача щодо сфер існування та індивідуальних особливостей (актуалізації), змінюють традиційні уявлення, осучаснюючи їх (інтерпретативна), вносять містичний компонент (магічна) тощо. Деякі лінгвокультурні одиниці вжиті задля формування гуцульського колориту та висвітлення культурного контексту. Лінгвокультуреми окреслюють локальну віднесеність героя. Через уведення лінгвокультурних одиниць до роману реалізується помітний зв'язок мовного й позамовного просторів.

Література:

1. Загнітко А., Богданова І. Лінгвокультурологія : навч. посібник. Вінниця, 2017. 287 с.
2. Корній Д. Троян-зілля. Харків : Віват, 2021. 304 с.
3. Мацько Л. І. Лінгвокультурологічний аналіз художнього тексту. *Культура слова*. 2011. № 75. С. 56–66.
4. Doyon R. Culturalisme et Réappropriation Conceptuelle, l'Inévitable Paradoxe de l'ISTA. *Revista Brasileira de Estudos da Presença*. 2019. Vol. 9, no. 3.

НЕЧЛЕНОВАНІ РЕЧЕННЯ У ЛИСТАХ ЛЕСІ УКРАЇНКИ ДО МАТЕРІ

Сабліна С. В.

*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української мови
Запорізького національного університету
м. Запоріжжя, Україна*

Попри переконливу кількість лінгвістичних досліджень з граматичної теорії, у сучасному мовознавстві недостатньо уваги приділено функціонуванню нечленованих речень у різних стилях мовлення. Такі типи речень, зокрема, є органічною частиною у загальній системі стилістичних виразових засобів української мови в художньому, розмовному й епістолярному стилях, а особливості структури й специфіка прагматики нечленованих речень використовуються мовцями як інструмент досягнення комунікативної мети. Утім саме з цього погляду такі типи речень менш вивчені, а їх функційно-модальна специфіка потребує удокладнення.

Питання нечленованих речень не нове й представлене у монографічній і підручничовій літературі з синтаксису української мови [1; 2; 3; 4; 8]. Із тих проблем щодо цього типу речень, які дискутуються, варто вказати на специфіку термінування таких синтаксичних одиниць, визначення їхньої ідентифікувальної специфіки, таксономія таких речень.

На сьогодні запропоновано кілька термінів на позначення нечленованих речень: слова-речення [3], синтаксично нечленовані речення [2, 8], еквіваленти речень [1, с. 115], квазі-речення [4, с. 79]. Здається, найбільш доведеним на тепер є термінопозначення «нечленоване речення», обґрунтоване А.А. Шицем [8].

Щодо питання ідентифікувальної специфіки аналізованих речень, то розрізнявальною їхньою ознакою є нечленованість («Основою квазі-речень є нечленованість. Вони виникають здебільшого в усному мовленні, діалогах, самостійно не вживаються, вони супроводжують певний різновид членованих речень і впливають з його змісту» [4, с. 79]) і модальність [8].

Дискутованим є й питання таксономії нечленованих речень. З цього приводу Шиць А. А. зазначає: «Класифікаційна схема дослідження нечленованих конструкцій має ґрунтуватися на таких ознаках: 1) семантичних; 2) структурних; 3) лексико-граматичному вираженні;

4) модальній спеціалізації» [8, с. 49]. Варвинюк Т.І. деталізує «Ці речення можуть виражати ствердження, заперечення, запитання, спонування, емоційну оцінку тощо. Залежно від цього виокремлюють стверджувальні, заперечні, питальні, спонукальні, емоційно-оцінні, слова-речення у функції структур мовного етикету» [1, с. 116]. Тобто дослідниця покладається здебільшого на семантичну деталізацію нечленованих речень. Тим часом Шиць А. А. пропонує комплексний підхід до таксономії нечленованих речень, але апелює до експлікації категорії синтаксичної модальності, а тому виділяє такі типи нечленованих речень: розповідної, питальної, наказово-спонукальної, вірогідної та емоційно-оцінної модальності [1]. Зважаючи на прийняті в сучасному синтаксисі класифікації нечленованих речень, розглянемо ті модально-комунікативні реченнєві вияви, які трапляються в листах Лесі Українки.

Аналізований тип речень у листах Лесі Українки не дуже поширений з огляду на авторський синтаксис дописувачки до різних адресатів. Але якщо листи адресовано найближчому колу рідних – сестрам, дядині, особливо матері, то й частка нечленованих речень у листах до цих адресатів суттєво збільшується. І це логічно – Леся Українка максимально відверта з рідними, а тому висловлює оціночні судження щодо життєвих ситуацій чи подій, передані часом нечленованими реченнями, які є елементами розмовного стилю в епістолярію Лесі Українки.

З-поміж семантичних (ситуативно-прагматичних) типів нечленованих речень у листах Лесі Українки найбільше представлені три типи: спонукальні, метакомунікативні й речення емоційної оцінки.

Спонукальні нечленовані речення втілені вигуками, частками, модальними словами, фразеологізмами. Особливістю цього типу речень є їхня емоційність, експресивність, часто відтворена пунктуаційно: **Біда та й годі!** [5, с. 100] **Гай, гай!** «Не к добру это!» – так чогось мені здається: нам, українцям, не щастила доля ніколи в тій Московщині [5, с. 103]; **Я сім дуже недовольна, бо в хаті сидіти мені ніколи, а треба швендяти по морозу, от як, напр[иклад], завтра в 7 часів на Подол!...** **Бодай його** [5, с. 260]; **От ще новина: я вже не маю ніякого діла з «Дзвінком», бо справді допевнилась, що навіть і такого діла не можна вести з народовцями, – хай їм цур! се перший і остатній раз, що я пробувала вести з ними спільне діло. Деталі справи, коли хочеш, я тобі колись розкажу** [5, с. 275]; **Вреши́ті, годі!** се погана авторська звичайка – отак безконечно базікати все про одно [6, с. 68]; **Ах!** От, щоб не забути, хоч се зовсім виходить тут ex abrupto [6, с. 61]; **Тепер вернімо́сь «з форуму додому». 174 Писати про себе? про ногу?! Ох-х-х!..** Децю я вже писала пані і тобі [6, с. 78]; **Ет,** обійдеться і без

неї! [5, с. 426]; *А чого-то Ліль захрип? Ей!* [6, с. 190]; **Ну, годі!** ліпше скінчити! [5, с. 381].

Метакомунікативні речення порівно частостовживані з-поміж нечленованих речень, адже етикетні одиниці – неодмінні елементи шляхетності української інтелігенції та Лесі Українки зокрема: *На добраніч! Добридень! Бувай здорова!* [5, с. 111]; *Бувай здоровенька!* [5, с. 146]; *Так, дасть біг, і до Гадяча заїдемо* [5, с. 213]; *Ну, бувай здорова! Цілую тебе міцно, і щучиків теж, і папу. Пуц, певне, в той раз напише, а тепер над задачами погигає. До побачення!* [5, с. 280]; *Ми будемо мати théâtre libre? дай Боже!* [6, с. 61]; *Цілую міцно тебе, і папу, і всіх малих. Маргарита і Комарови кланяються тобі. До побачення!* [6, с. 148]; *Ну, не буду більш писать, бо що ж так, на бѣзвѣсть. Та й побачимось хутко. Бувай здорова!* [6, с. 158]; *Бувай здорова, люба мамочко! Міцно цілую тебе, а ти за мене поцілуй всіх наших. Знайомим моє вітання. До побачення!* [6, с. 276]; *Господи Боже мій! про мене читають люде «реферати»* [6, с. 92].

Поширений тип оцінних нечленованих речень у листах Лесі Українки, що цілком очевидно, адже в листах дописувачка веде уявний діалог із мамою, а тому дуже відверто і часом експресивно оцінює події, явища, вчинки людей: *Цікаво, чи послухались актьори хоч трохи твого і могопротесту проти халату і т. у. **От іще кодрло!*** [6, с. 242]; ***Шкода його!*** не думала я, що так хутко ззість його ся проклята чахотка, він не здавався таким безнадійно хворим [6, с. 273]; ***Куди там!*** берлінська клініка далеко не призначує настрою так, як та санаторія [6, с. 442]; *Коли вже хто винен, то тільки я сама, отже, тільки мене можна винуватити, але ж тоді ти візьмеш назад те страшне слово «проклінаю»? **Правда ж, правда?*** [5, с. 106]; *Є[фремов] бере на себе роль «судии во Израиле» – «укрепляя, ниспровергая», – **куди ж пак*** [5, с. 197]; *Я боюсь, щоб по роз'їзді всіх Оксана не заскучала, хоч вона запевняє, що «зовсім навіть ні». **Ну, добре, побачим*** [5, с. 250].

Наведені типи речень дозволяють стверджувати, що попри обмеженість граматичних засобів вираження, подібні синтаксичні одиниці втілюють важливу комунікативну мету, адже експлікують людські почуття.

Наведені ситуативно-прагматичні типи нечленованих речень у листах Лесі Українки до матері демонструють спонтанність висловлювань дописувачки, а на стильовому рівні – втілюють дифузію розмовного й епістолярного стилів.

Література:

1. Вавринюк Т. І. Еквіваленти речень як засоби експресивного синтаксису в художньому тексті. *Філологічні студії. Науковий вісник*

Криворізького національного університету : зб. наук. Праць. 2016. Вип. 15. С. 113–124.

2. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис : підруч. [для студ. філол. фак. вуз.] Київ : Либідь, 1993. 368 с.

3. Дудик П. С., Прокопчук Л. В. Синтаксис української мови : підручник. Київ : Видавничий центр «Академія», 2010. 380 с.

4. Загнітко А., Миронова Г. Синтаксис української мови. Теоретико-прикладний аспект. Masarykova univerzita. Brno. 2013. 225 с.

5. Українка Леся. Повне академічне зібрання творів : у 14 томах. Том 11. Листи. 1876–1896. Луцьк : Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2021. 598 с.

6. Українка Леся. Повне академічне зібрання творів: у 14 томах. Том 12. Листи. 1876–1896. Луцьк : Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2021. 606 с.

7. Шиць А. А. Нечленовані речення в граматичній системі сучасної української мови : дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук. Луцьк, 2015. 224 с.

8. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови : [підруч.]. Київ : Видавничий центр «Академія», 2004. 408 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-450-7-9>

ІНТЕРПРЕТАЦІЯ КОНЦЕПТУ «ЧАС» НА МАТЕРІАЛІ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО ЕПОСУ «ЗЛАТО СОНЦЯ, СИНЬ ВОДИ» НАТАЛІЇ ДЕВ'ЯТКО

Саїк А. В.

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри філології та мовної комунікації

Національного технічного університету «Дніпровська політехніка»

м. Дніпро, Україна

Одним з ключових концептів збірки «Злато Сонця, синь Води» Наталії Дев'ятко є концепт «час», який «охоплює не лише номінації часових відтінків, пір року (століття, рік, місяць та ін.), а й лексеми-орієнтири із семантичним компонентом час (назви явищ природи із конкретною часовою віднесеністю: сонце, сніг, номінанти предметів, речей, що є фіксаторами плину часу (годинник); лек семи, семантична структура яких об'єднує семи «час» і відлік стосовно теперішнього

моменту (учора, сьогодні, завтра, досі, минуле, майбутнє); мовні маркери віку людини та певних часових етапів її життя (юний, зрілий, літній, старий, молодість, юність і т. ін.), а також яскраво конотовані індивідуально-авторські реалізатори темпоральної семантики» [3, с. 12].

Проведене дослідження засвідчує, що концепт «час» у збірці є інтегративним уявленням темпоральності, що ґрунтується на асоціаціях і фоновій площині – історії. Ця категорія виражена граматичними, словотвірними, лексичними, образними засобами.

Осмислюючи різні типи часових моделей, Наталія Дев'ятко через свідомість головних героїв творить індивідуальний час, який перетікає з одного спогаду в інший і ґрунтується на синтезі астрономічного, біологічного, історичного часів, що й формують цілісну картину роману.

Легендарний час, коли сам світ був іншим, юним, коли жили пращури та культурні герої, боги та чудовиська. У Прачасі відбуваються дії «Птаха з барвистими крилами», триптиху «Україно моя», «Колискової для сонця», «Духу ріки» (хоч там має місце зміщення хронотопу по всіх трьох рівнях), «Сонця золотого стяги полум'яні», «Порожняви», частково «Загубленої пам'яті», «Слова чарівничого» та «Прадавнього степу»; у низці випадків ідеться не лише про особливий час (власне, події поза часом), а й про особливе місце (потойбіччя) [2, с. 21–22].

В історичному часі відбуваються події зачину (доба Київської Русі), частково триптиху, частково – «Загубленої пам'яті», а загалом – всюди, де присутні апеляції до історичних подій.

У цьому Часі одним із центральних образів – історичних міфологем збірки «Злато Сонця, синь Води» – є постать Володимира Великого і пов'язаного із ним хрещення Київської Русі. Воно виявилось більш радикальним та дієвим. Сутність його полягала, виходячи з інтерпретації авторки, у заміні купи різних божків на Ісуса Христа. Водночас закладалася відповідна паралель: що на небі, то й на землі; земним аналогом небесного царя Ісуса мав виступати сам князь Володимир. Одна віра і один князь.

Те ж саме можна сказати і про міфологію. Вона, як і її оберігач, є частинами різного часу і простору. Тим не менш, вони маючи тисячолітню історію, вони зв'язують усі фундаментальні сторінки нашої історії і знову з'являються сьогодні, у новому образі.

Головною характеристикою психологічного часу є існування його як часової перспективи, де минуле представлено пам'яттю головного героя. Суб'єктивна оцінка часу ґрунтується насамперед на емоціях, почуттях, тому час у збірці «Злато Сонця, синь Води» не має застиглої форми, він увесь час перетікає з одного спогаду до іншого. Ключовим вербалізатором аналізованого концепту є однойменна лексема «час».

Сучасні епізоди чергуються зі спогадами героїв, що переносять його в різні часові площини: дитинство, юнацтво, зрілий вік, старість.

Наталія Дев'ятко трактує це питання по-своєму. Вона зачинає історію ще із періоду князювання Володимира і у середовищі історичних подій, що мали тоді місце: «Жив тоді на Русі Володимир < ... >. Мріяв він про те, щоб усі голови перед ним схиляли, як перед божеством, бажав влади і над людськими життями, і над серцями, і над минулим, і над майбутнім, і над людською пам'яттю» [1, с. 4].

Це призвело до того, що «... Забулася та провина, звичай зверхнього ставлення до молоді на всі віки залишився» [1, с. 4]; волхви, яким долею було призначено «боронити життя і народи вести, від безумства і сірості оберігаючи» [1, с. 4] мали або підкоритися або «знищені будуть і навіть пам'ять про них на землі не залишиться» [1, с. 5]. Десять із дванадцяти «нахаб, що дозволили собі просити золоте сонце не зраджувати» [1, с. 5].

Князь стратив, почувши страшні прокльони: «Прокляли вони свою землю, що їх від смерті не врятувала, кожен на сто років. < ... > : не знатиме зрадлива земля щастя і волі. Потерпатиме від чужих забаванок, розмінною монетою для інших стане, а все, чого люди прагнути будуть й у що віритимуть від щирого серця, на смерть і зло обернеться. Кожен на сто років... Разом вийшло – тисяча літ» [1, с. 5].

Проте люди не здогадувались, що, крім прокляття, прийшли й інші негаразди на землю. Була втрачена пам'ять. «< ... >. Збіднілі люди, забули споконвічну владу слова, скорившись забобонам, за їхнім законом життя своє будуючи, і звичаї правданні берегли з кожним поколінням дедалі менше і менше» [1, с. 6].

Саме тому, переосмислення образу Володимира Великого пов'язано не з хрещенням як таким, а винятково з його шаленою жагою до всевладдя, що мало одним з наслідків зменшення ролі та повноважень віча і перехід від «воєнної демократії» до феодалізму.

У збірці активно використовуються синтагматичні та парадигматичні відношення, що вербалізують концепт «час». Так, темпоральні лексеми представлені узуальними й оказіональними предикатами та атрибутами. Парадигматичні відношення найширше виявляються на словотвірному рівні: старий – старечий – старуций – старезна – престарій.

Асоціативне поле концепту «час» установлюємо шляхом співвідношення його номенів із назвами інших понять, через які увиразнюються концептуальні смисли. Концепт «час» у романі представлений як експліцитно, так й імпліцитно через порівняння, метафору, паралелізм.

Концепт «час» експлікується через певний простір, у якому водночас зіставляються окремі часові сегменти: минуле й теперішнє, молодість і старість.

Наталія Дев'ятко є не просто українською письменницею, але й представницею культурної самобутності народу. Актуальним на сьогодні є проблема повернення до життя культурних традицій, моральних принципів та фольклорних матеріалів, що були втрачені, проте зберігають національний код. Вони є зв'язком між поколіннями – фундаментом розвитку будь-якої нації.

Література:

1. Дев'ятко Н. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Дев'ятко_Наталія_Володимирівна
2. Дев'ятко Н. Злато Сонця, синь Води : фольк-реалізм. Луцьк : ПВД «Твердиня», 2014. 140 с.
3. Когут О. Архетипні сюжети й образи в сучасній українській драматургії (1997–2007 рр.) : монографія [Текст] / О. Когут. Нац. ун-т вод. госп-ва та природокористування. Рівне : НУВГП, 2010. 440 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-450-7-10>

ПРИЧИНКИ ДО ПИТАННЯ ПРО ІМ'Я ПО БАТЬКОВІ УКРАЇНЦІВ У ДОКУМЕНТАХ

Ципердюк О. Д.

*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української мови
Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника
м. Івано-Франківськ, Україна*

Відповідно до Держстандарту України 4163:2020 «Уніфікована система організаційно-розпорядчої документації. Вимоги до оформлення документів» [3], який набрав чинності 1 липня 2021 року, внесено зміни в діловодство, зокрема в деяких реквізитах документів замість ініціалів та прізвища потрібно вказувати власне ім'я та прізвище великими літерами (Тарас ПЕТРИНЕНКО).

Зміни стосуються таких реквізитів: «Адресат», «Резолюція», «Підпис», «Віза», «Гриф погодження (схвалення) документа», «Відмітка про засвідчення копії документа», «Відмітка про ознайомлення з документом», «Відмітка про виконання документа». Напр., ДСТУ 4163:2020 подає такі зразки оформлення реквізиту «Адресат»:

Український науково-дослідний інститут архівної справи та документознавства

Завідувачу відділу документознавства

Власне ім'я ПРИЗВИЩЕ;

Юрію Ковтанюку

вул. Житомирська, буд. 23, с. Токарів,

Новоград-Волинський р-н, Житомирська обл. 11754 [3].

Аналогічно потрібно вказувати, відповідно до цього документа, лише власне ім'я та прізвище в грифі затвердження документа:

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор УНДІАСД

Особистий підпис Власне ім'я ПРИЗВИЩЕ

Дата [3].

Однак у заяві про прийняття на роботу, як демонструє приклад ДСТУ, у реквізиті «Адресат» вказуємо прізвище та ініціали імені й імені по батькові, а в реквізиті «Адресант» – прізвище, ім'я та ім'я по батькові повністю. Виникає закономірне питання, чому по-різному подають відомості про особу в різних документах та й навіть у різних типах одного документа (у заяві про прийняття на роботу є ім'я по батькові, а в інших типах заяв його вилучено) [3].

Така непослідовність розробників ДСТУ створює труднощі для громадян, насамперед тих, хто професійно працює із документацією. Тому не дивно, що після появи ДСТУ 4163:2020 почали з'являтися інструкції, у яких роз'яснювали також і те, як писати в документах ім'я та прізвище особи та де лишати по батькові [4].

Мета нашої публікації – привернути увагу фахівців до питання вживання / невживання імені по батькові в офіційних найменуваннях українців, зокрема в контексті викладання документознавства та інших дисциплін, як-от українська мова за професійним спрямуванням (УМПС), у програмі яких є блок писемного ділового мовлення.

Підручники та навчальні посібники з УМПС, опубліковані після 2021 року, уже враховують нові вимоги до укладання документів. Так, у підручнику з УМПС Л. Є. Азарової, Л. А. Радомської [1] представлено зразки різних документів, де спостерігаємо вже згадану непослідовність у поданні інформації про особу. Напр., у довідках [1, с. 166–168] у реквізиті «Підпис» зазначено лише ім'я та прізвище осіб-посадовців, а в тексті вказано прізвище, ім'я та по батькові особи, якій видають документ, повністю. Так само в інших видах документів: листах [1, с. 130–131], договорах [1, с. 140–141], протоколі [1, с. 150] тощо. В одних візитних картках подано лише ім'я та прізвище [1, с. 176], а в інших – ще й ім'я по батькові [1, с. 173–175].

Таким чином, в оформленні документів спостерігаємо тенденцію до невживання імені по батькові з офіційного найменування особи.

«Прибічники вилучення імені по батькові з офіційної формули називання українців посилаються при цьому на європейську традицію», – зазначає доктор філологічних наук, професор С. М. Пахомова [6]. Деякі науковці, як-от ономаст доктор філологічних наук, професор Л. О. Белей, переконані: «Штучна “побатьковізація” українців, які зроду таких іменних форм не мали, – а це десятки мільйонів наших одноплемінців, які не були підданими Російській імперії чи СРСР, – деформує історію національної культури, виокремлює націю на загальноєвропейському тлі, переносячи її у простір “русского міра”» [2].

Однак, спираючись на історичні, географічні, антропонімі, топонімі, епістолярні, фольклорні та інші аргументи, уже згадувана мовознавиця підсумовує, що «ім'я по батькові у складі офіційної формули іменування українців сформувалося внаслідок тривалої еволюції власне української антропосистеми від праслов'янського періоду до сучасного стану, тому інтерпретація його як результат російського впливу суперечить науковому підходу» [6]. Таким чином, розглядати назви по батькові як такі, що з'явилися внаслідок російського впливу, немає підстав. С. М. Пахомова стверджує, що імена по батькові в документах українців, білорусів і росіян вирізняють східнослов'янську антропонімію на тлі всіх слов'ян, а також активно вживаються в усному діловому спілкуванні під час звернення до адресата, старшого за віком чи вищого за соціальним статусом [6]. З іншого боку, дослідниці констатують, що Європа різноманітна: «в офіційному іменуванні ісландців взагалі немає прізвища: вони користуються формулою *особове ім'я + назва по батькові*», «в паспортах заміжніх угорок відсутнє особове ім'я – наводиться лише похідне від прізвища і власного імені чоловіка», «у болгар в офіційній назві присутнє ім'я по батькові (правда, з суфіксом *-ов*), у заміжніх болгарок змінюється не лише прізвище за чоловіком, але й патронімічна назва» [6].

Доцільність уживати ім'я по батькові підтримують і деякі психологи: «По батькові – знак поваги ... Вдивляючись в минуле, розуміємо, що українська культура залишила нам прекрасну традицію – величати одне одного, надаючи цим повагу не тільки собі, а й нашим предкам» [5].

Як бачимо, у сучасному українському суспільстві є різні погляди щодо вживання імені по батькові. Прибічники використання імен по батькові вважають їх питомою українською рисою, яка вирізняє українців на тлі інших народів. Те, що вона є і в московитів, які її запозичили в нас, аж ніяк не означає, що ми маємо від неї відмовлятися. Ті, хто виступає проти імен по батькові в офіційних найменуваннях українців, вважають їх радянським рудиментом, який, до того ж, віддаляє нас від європейської практики.

Ця проблема є надзвичайно важливою, оскільки торкається всіх сфер суспільного життя, і потребує ширшого обговорення в українському суспільстві, зокрема в науковому середовищі. Держстандарт України 4163:2020 засвідчує неврегульованість цього питання. На наш погляд, у розв'язанні подібних проблем важливо обстоювати тяглість і своєрідність української антропонімної системи, не схиляючись ні до радянської традиції, ні до європейської практики.

Література:

1. Азарова Л. С., Радомська Л. А. Українська мова за професійним спрямуванням у таблицях і схемах : підручник. Вінниця : ВНТУ, 2022. 200 с.

2. Белей Л. Пан або пропав. *Український тиждень*. 2011. № 24 (189). URL: <https://tyzhden.ua/pan-abo-proprav/> (дата звернення: 06.10.2024).

3. ДСТУ 4163:2020. ДСТУ ДП «УкрНДНЦ». Державна уніфікована система документації. Уніфікована система організаційно-розпорядчої документації. Вимоги до оформлення документів. [Чинний від 01.07.2020]. № 144. Київ, 2020. (Національний стандарт України). URL: <https://www.kdu.edu.ua/Documents/DSTU41632020v1.pdf> (дата звернення: 06.10.2024).

4. Інструкція до ДСТУ 4163:2020: як писати в документах Ім'я та Прізвище та де лишати По батькові. URL: <https://oblikbudget.com.ua/article/1249-nstruktsya-do-dstu-41632020-yak-pisati-v-dokumentah-mya-ta-przvishe-de-lishati-po-batkov> (дата звернення: 06.10.2024).

5. Називати на ім'я по батькові: розбираємося разом <https://vabos.com.ua/nazivati-na-imya-po-batkovi-rozbirayemosya-razom/> (дата звернення: 06.10.2024).

6. Пахомова С. Чи притаманне ім'я по батькові українцям? *Український світ*. <https://ukrsvit1.com.ua/kultura/vykhovannia-j-osvita/8971.html> (дата звернення: 06.10.2024).

НАПРЯМ 2. СЛОВ'ЯНСЬКІ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРА

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-450-7-11>

ПОЛЬОВЕ МОДЕЛЮВАННЯ ЕМОТИВНОЇ ЛЕКСИКИ ЯК МЕТОД КОМПАРАТИВНИХ СЕМАНТИКО-КОГНІТИВНИХ СТУДІЙ

Аскерова І. А.

*кандидат філологічних наук, доцент,
докторант кафедри слов'янських, романських і східних мов
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
м. Київ, Україна*

Пропонована розвідка призначена оглядові теоретико-методологічних засад вивчення семантичних полів у парадигмі сучасних порівняльних лінгвокогнітивних та лінгвокультурологічних досліджень, з'ясуванню структурної організації цих лексичних угруповань, а також типології семантичних відношень між їх конститuentами.

Виникнення поняття "семантичне поле" пов'язане як за своєю сутністю, так і за часом із відродженням у 20-30 рр. минулого століття вчення В. фон Гумбольдта про "внутрішню форму мови" та з тривалою науковою дискусією про "внутрішній зміст" мови як основний предмет лінгвістичного дослідження.

Перші спроби теоретичного осмислення аналізованого поняття мали місце у працях німецьких учених кінця XIX – початку XX ст. Г. Іпсена (якому належить сам термін "семантичне поле") і Й. Тріра та їх послідовників. Варто відзначити, що згадані лінгвісти були, по суті, засновниками двох діаметрально протилежних напрямів у розумінні семантичного поля, перший з яких – *синтагматичний*, пов'язаний з ідеями Г. Іпсена та В. Порцига; другий – *парадигматичний*, репрезентований поглядами Й. Тріра й Л. Вайсгербера. Основні розбіжності в концепціях учених були пов'язані передовсім із тим, що Г. Іпсен основним критерієм належності до певного поля вважав існування спільних формальних показників; Й. Трір, у свою чергу, кваліфікував поле як суто логічну категорію, до складу якого входять одиниці, об'єднані на підставі наявності спільного значення [3, с. 444–446]. Детальніше про теорії семантичного поля у працях німецьких учених див. у таких розвідках [2; 4 та ін.].

У сучасній лінгвістиці ці спочатку опозиційні підходи прийнято кваліфікувати не як протилежні, а, навпаки, як такі, що взаємно доповнюють одне одного, адже парадигматичні та синтагматичні відношення взаємопов'язані і взаємозумовлені.

Теорія польової організації лексичної системи мала істотний вплив на лінгвістичну науку ХХ ст., зокрема на її структуралістський напрям. На сьогоднішній день існує досить багата література щодо теоретичних та методологічних засад цього поняття. Так, зокрема, серед українських і польських мовознавців теорію семантичного поля розробляли М.П. Кочерган, О.О. Селіванова, Ю.Ф. Прадід та ін.; Д. Бутлер, Р. Токарський, В. Мьодунка, В. Пісарек.

Незважаючи на те, що праці згаданих вище вчених становлять серйозну теоретичну базу досліджуваної проблематики, однак огляд цих розвідок свідчить про відсутність типології лексичних угруповань, загальноприйнятих критеріїв їх виділення, однастайності у трактуванні структурної організації та ієрархії їх конститuentів. Понадто ж сам термін "поле" ("семантичне поле", "лексико-семантичне поле" та ін.) часто вживається недиференційовано поряд із термінами "група" ("лексико-семантична-група", "тематична група"), "парадигма" ("лексико-семантична парадигма") тощо. На жаль, обсяг розвідки не дозволяє нам вичерпно представити різні наукові визначення досліджуваних понять, а також відмінні точки зору на смислові відношення між елементами окремих лексико-семантичних угруповань. Неузгодженість же у використанні термінів викликає значні труднощі, пов'язані із конструюванням певного семантичного поля, у нашому випадку – назв емоцій.

Проаналізувавши й синтезувавши різні лінгвістичні концепції, ми у своєму дослідженні емотивної лексики польської та української мов виходимо з того, що для семантичного поля характерним є набір таких основних ознак: системність (наявність елементів поля і структурних відношень між ними); семантична й функціональна спільність елементів поля; можливість об'єднання в поле однорідних та різнорідних елементів; подальше структурування поля на мікрополя; виділення в структурі поля ядра та периферії; розмитість меж між ядром і периферією, між зонами периферії; можливість для конститuentів поля належати до різних полів, а також до ядра одного поля і до периферії іншого; перетинання полів й утворення спільних сегментів, зон семантичного переходу.

Із представленої низки характеристик слідує, що семантичні поля розпадаються на менші об'єднання на підставі наявності спільної семи, і ці субструктури ми кваліфікуємо як семантичні мікрополя. Елементи семантичних мікрополів характеризуються передусім синтагматичними і парадигматичними зв'язками, а також відношеннями синонімії, антонімії, конверсії та гіпонімії.

Специфікою лексико-семантичної системи мови, як відомо, є її кореляція із позамовною дійсністю, а отже, системні зв'язки між словами в межах семантичного поля визначаються не лише особливостями лексичної системи, а й об'єктивними властивостями позначуваних реалій. Інакше кажучи, при конструюванні того чи іншого поля варто враховувати дані тих наук, які спеціально досліджують цю ділянку позамовної дійсності. І хоч наукова картина певного фрагмента дійсності та її відбиття в мові не завжди збігаються, важливість урахування цих відомостей залишається незаперечною. Отож, при побудові досліджуваних нами семантичних мікрополів назв емоцій у польській та українській мовах ми виходимо з наукових психологічних знань про емоційну сферу людини, беручи до уваги психологічні класифікації і характеристики психоемоційних явищ.

Кожне мікрополе складається з ядра (семантичного центру) і периферії. Моделюючи семантичні мікрополя назв емоцій у польській та українській мовах, до ядерної частини ми відносимо найуживаніші лексичні одиниці, що є носіями основних сенсів і відзначаються високою частотністю та стилістичною нейтральністю. До ближчої периферії зараховуємо лексеми, що мають у своїй смисловій структурі відповідну гіперсему в поєднанні з додатковим семантичним компонентом, а також ті, які характеризуються нижчою частотністю й стилістичною маркованістю. Дальшу периферійну зону становлять назви з похідним значенням емоції.

Отже, заслуга теорії поля полягає передовсім у кардинальному переосмисленні атомізму традиційної семантики, в розробці концепції системної організації лексики й поглибленню погляду на взаємні смислові відношення між елементами поля. Польове моделювання лексики уможливило також розвиток компонентного аналізу, тобто опису всіх лексичних одиниць за допомогою обмеженого числа елементів. Як слушно зауважує польська дослідниця Д. Буттлер, "найціннішим у теорії поля є метод комплексного опису лексичних явищ, можливість порівняння лексики різних епох у межах однієї мови або лексичних угруповань кількох мов", що заклало підвалини сучасної лексичної компаративістики [4 с. 59; 1, с. 271]. Не менш важливим є поняття семантичного поля для історико-етимологічних досліджень. Перспективою подальших наукових пошуків вважаємо розгляд співвідношення понять "семантичне поле" та "концептуальне поле", "концепт", "концептосфера" у сучасних полоністичних й україністичних студіях із лінгвістичної семантики.

Література:

1. Buttler D. Grupa semantyczna przymiotników polskich o znaczeniu 'pozostający w związku z radością'. *Prace Filologiczne*. 1977. T. XXVII. S. 271–286.
2. Buttler D. Koncepcje pola znaczeniowego. *Przegląd Humanistyczny*. 1967. Z. 2. S. 41–59.
3. *Encyklopedia językoznawstwa ogólnego*. Pod red. K. Polańskiego. Wrocław, Warszawa, Kraków : Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 2003. 732 s.
4. Miodunka W. *Teoria pól językowych. Społeczne i indywidualne ich uwarunkowanie*. Kraków : PWN nakładem Uniwersytetu Jagiellońskiego, 1980. 179 s.

НАПРЯМ 3. РОМАНСЬКІ, ГЕРМАНСЬКІ ТА ІНШІ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРА

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-450-7-12>

АНГЛОМОВНА РЕЦЕНЗІЯ НА ПЛАТФОРМАХ СУЧАСНИХ БРИТАНСЬКИХ МЕДІА: ДО ПИТАННЯ ЕВОЛЮЦІЇ ФУНКЦІЙ ЖАНРУ

Благовірна-Храновська У. М.

*асистент кафедри англійської філології
Волинського національного університету імені Лесі Українки
м. Луцьк, Україна*

У сучасному світі рецензія відіграє важливу роль, адже є значущим інформативним джерелом й одним із чинників, який моделює чи проєктує культурне середовище, визначаючи соціальні тенденції. Внаслідок глобалізації британської літературної творчості англomовна рецензія є цінним інструментом збереження національної ідентичності та британських цінностей. Впливові медійні ресурси, репрезентуючи літературні рецензії, не лише визначають інтелектуальну моду вибором національних авторів, а й задіюючи технологічні можливості, формують довкола ресурсів сталі аудиторії, які, окрім самих творів та їх критичних осмислень, отримують ще й певну «візуальну метафору» твору.

Розвиток нових технологій виводить на потребу уточнення розуміння модифікаційних форм літературних рецензій, новітніх форм взаємодії з реципієнтом, видозміни функцій жанру з огляду на появу специфічних нелінійних форм мережевої словесності, зокрема мультимедійних літературних форм, що визначає мету розвідки.

Актуальність дослідження зумовлена підвищеним інтересом до письмової комунікації, яка в межах розвитку технологій сприяє все більш активному обміну інформацією, а також у необхідності глибшого розуміння особливостей критичного аналізу художніх творів, що відкриває нові перспективи та можливості для наукового обговорення.

Теоретична рефлексія передбачала залучення міждисциплінарного підходу на перетині філології, соціальних комунікацій, літературної теорії, теорії та практики видавничої справи, що зумовило залучення наукових розвідок таких українських та зарубіжних дослідників, як

І. Левчук, Л. Макарук, Д. Аттрідж, К. Бернард, О. Дупак, Н. Зелінська, О. Гуманенко, К. Кузьменко та ін.

Термін «рецензія» успадкував своє значення від латинського «*recensio*», що означає «огляд», «аналіз», «оцінка». У цьому контексті в основу розуміння змісту та функціонального призначення жанру покладене відображення основної мети, а саме потреби детально проаналізувати, оцінити певний об'єкт, в нашому випадку – художній літературний твір, виявити недоліки. Проте це лише один із аспектів розуміння функцій жанру рецензії. На основі аргументованого аналізу автор рецензії міркує про значення твору, його місце в літературному процесі, а, отже, прагне привернути до нього увагу, рекламує його, а за його посередництвом і певного автора – представника національної культури. Динамічний розвиток технологій, реорганізація літературного процесу, трансформація взаємостосунків між письменниками, видавцями, критиками, читачами, привнесення новітніх стратегій та способів оприлюднення творів – все це в кінцевому рахунку концептуально вплинуло на сучасний літературно-художній процес. Новітні технології зумовили появу нових способів і форм репрезентації як авторського твору та його поширення, так і форм донесення інформації про літературні новинки та критичного осмислення творів загалом, посилили глобалізаційні процеси впливу національних літератур.

Англомовна рецензія на художню літературу пройшла довгий еволюційний шлях, почавши свій розвиток ще у XVII–XVIII століттях з появою друкарства в Англії та зародженням професійної критики. Саме започаткування літературних журналів дало поштовх до активного обговорення та оцінки художніх творів. Наприклад, значний вклад у розвиток англійської літературної критики та журналістики здійснили Р. Стіл та Дж. Адісон, взаємодіючи з реципієнтами за посередництвом друкованих видань. Р. Стіл заснував низку важливих періодичних видань, серед яких «The Tatler» (1709), «The Spectator» (1711), «The Guardian» (1713), «The English Man» (1713) та «The Reader» (1750) [4]. Сьогодні британська критична рецепція художньої літератури реалізується не лише у друкованих виданнях, але й знаходить своїх читачів в онлайн-форматі, зокрема в індивідуальних блогах у медіа, соціальних мережах та за посередництвом спеціалізованих платформ для рецензування книг. Це дозволяє авторам та критикам взаємодіяти з аудиторією в реальному часі та обговорювати літературні твори та тенденції. Серед найбільш масштабних британських платформ, які пропонують масовій аудиторії огляди та рецензії на художню літературу, варто виокремити «The Guardian», «The Times Literary Supplement», «The Telegraph», «The Scotsman», «BBC Culture», «The Spectator», «London Review of Books», «Observer». Нові способи репрезентації критичної думки та їх поширення за своїм впливом на

культуру не менш значимі, аніж революція Гутенберга та потребують багатоаспектного теоретичного осмислення.

Під впливом нових технологій репрезентації літературної критики знає трансформації увесь корпус фундаментальних понять: «література», «критика», «літературний канон», «читання». Відтак формується цілком відмінний досвід сприйняття та інтерпретації творів, збагачується та інтенсифікується процес взаємодії читача-реципієнта з автором. Сучасна літературна рецензія може бути мультимодальною, адже нерідко здійснює свій вплив завдяки декільком семіотичним системам. Семіотичні системи, мультимодальний текст зокрема, виконують принаймні три основні функції, а саме формування понять (ideational), створення інтеракції між комунікантами (interpersonal) та організація та структурування тексту (textual) [6]. Розгляньмо приклад рецензії у виданні «The Telegraph» на роман Кріса Віка «Shadow Creatures» (див. Рис. 1). Наведений приклад ілюструє, як в межах однієї рецензії було використано різні гетерогенні ресурси, а саме, окрім безпосередньо тексту, були задіяні невербальні та паравербальні засоби. Як зазначає Л. Макарук, до перших можемо зарахувати знаки пунктуації, ілюстрації, фотографії. До других – розміщення тексту на сторінці, міжрядковий інтервал, орієнтацію сторінки, поля, ширину тексту, позиціонування тексту, шрифт, колір, та підкреслення [2]. Таким чином, рецензія вступає у діалог із реципієнтом, знайомить його ближче із автором та концепцією проаналізованого твору. Саме тому рецензія є не тільки інструментом оцінки, а й важливим елементом культурного обміну між критиком, автором та читачем.

Усе частіше спостерігаємо, як літературні рецензії доповнюються мультимодальними інтерактивними елементами. Наприклад, рецензії на популярні романи можуть включати відео інтерв'ю з автором, що розширює межі традиційної письмової рецензії. Одним із прикладів є відео-інтерв'ю із Сарою Вотерс, авторкою роману «Fingersmith» («Оksamитові пальчики»), на платформі «The Booker Prizes». Окрім безпосередньої розмови, читачам представлені фотографії особистих записів авторки, що передували створенню роману. Це вводить додатковий рівень інтерактивності та глибини до розуміння творчого процесу, дозволяючи читачам побачити етапи створення твору.

Англомовні рецензії об'єднують літературну спільноту, стимулюють обмін думками та надають підтримку авторам. Публікації в авторитетних виданнях, як-от «The Times Literary Supplement» чи «The Guardian», не лише оцінюють нові твори, а й розпочинають діалог про їхній культурний вплив, який підтримує багатовікову традицію літературного аналізу в Британії. Варто зазначити, що сучасні медіа не лише поширюють літературні рецензії, але й активно залучають своїх читачів до обговорення. "The Telegraph" зазначає: «Щомісяця в серії

оглядів книг від читачів "The Telegraph" ми просимо наших читачів обрати тему або книгу – від популярних книжкових подій до бестселерів художньої літератури – та надсилати свої рецензії» [5]. Таке явище дозволяє широкому колу людей брати участь у формуванні культурного дискурсу.

The screenshot shows a webpage from The Telegraph. At the top, it says "THE NEWS WEBSITE OF THE YEAR 2024". The navigation bar includes "The Telegraph" logo and links for "Sport", "Business", "Money", "Opinion", "Ukraine", "US election", "Travel", "Health", "Lifestyle", "Culture", "Puzzles", and "Podcasts". Below this is a secondary navigation bar with "TV", "Film", "Music", "Books", "Theatre", "Comedy", "Dance", "Opera", "Classical", "Art", and "Telegraph Tickets". The main heading is "The occupation of Norway, beautifully retold for children". Below the heading is the text: "In Chris Vick's masterful novel, *Shadow Creatures*, three friends deal with new rules, rations and a father who has left for the Resistance". A star rating of "★★★★★ 5/5" is shown. On the left, the reviewer's name "Emily Bearn" is listed, along with "Related Topics: Norway, Children" and the date "02 October 2024 3:15pm BST". There are social media sharing icons for X, Facebook, Instagram, and Email. The central image features a portrait of Chris Vick on the left and the book cover for "Shadow Creatures" on the right. The book cover shows a snowy forest scene with children and the text "Chris Vick's writing shines just as brightly as the sun" and "CHRIS VICK CARABOLLI UNIVERSITY AUTHOR OF GIRL, BOY, SEA". Below the images, a short paragraph reads: "Shadow Creatures is Chris Vick's fifth book. Read Forge Station". At the bottom, a longer paragraph states: "Bath Spa University's MA 'Writing for Young People' has recently become like a Magic Porridge Pot, spewing out more award-winning children's authors than even the most conscientious reader can keep up with. Gill Lewis, Fleur Hitchcock and Nizrana Farook are just some of them. And now we have Chris Vick, who has already had two novels – *Girl, Boy, Sea*, and *The Last Whale* – nominated for the Carnegie Medal. His fifth, *Shadow Creatures*, which is set during the Second World War in German-occupied Norway, is another triumph."

Рис. 1. Рецензія Емілі Берна на роман Кріса Віка «Shadow Creatures»

Отже, англомовна рецензія є невід’ємною частиною сучасного літературного процесу. Вона виконує функцію залученості, формує літературний дискурс, сприяє збереженню культурної спадщини. Сучасні медійні платформи, такі як «The Telegraph», «The Guardian», «The Times Literary Supplement» та інші, сприяють формуванню діалогу між авторами, критиками та читачами, забезпечуючи простір для обміну ідеями та думками не лише на національному, а на глобальному рівнях. Мультиmodalність рецензій, яка включає в себе різноманітні семіотичні системи, підсилює їхній вплив, створюючи багатогранні культурні інтерпретації літературних творів.

Література:

1. Левчук, Ірина. Комунікативні ознаки рецензійного дискурсу. *Studia Ukrainica Posnaniensia* / Adam Mickiewicz University Press. 2013. Vol. I. Pp. 97–105.
2. Макарук, Лариса. Мультиmodalність сучасного англомовного масмедійного комунікативного простору : дис. ...д-ра філол. наук : 10.02.04 – германські мови. Луцьк, 2019. 635 с. URL: http://phd.znu.edu.ua/page/dis/02_2019/Makaruk-Larysa_disser.pdf
3. Bernard, Catherine. Recent research on contemporary British Fiction. *20th–21st Century 'British' Literature: Recent Critical Trends. Concluding panel of the SEAC workshop* (2013, SAES conference). URL: <https://journals.openedition.org/ebc/1298#>
4. Mambrol, Nasrullah. A Brief History of English Literature. 2018. URL: <https://literariness.org/2018/07/18/a-brief-history-of-english-literature/>
5. The Telegraph. URL: <https://www.telegraph.co.uk/books/what-to-read/what-favourite-book-2022-submit-review/>
6. Ventola Eija, Charles Cassily, Kaltenbacher Martin. Perspectives on Multimodality. *John Benjamins Publishing*. 2004. 249 p.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-450-7-13>

ІНВЕРСІЯ ТА ПАРЦЕЛЯЦІЯ У МОВІ ЯПОНСЬКОЇ МАСОВОЇ КУЛЬТУРИ ЯК ПРИКЛАДИ ПОРУШЕННЯ НОРМАТИВНОЇ СИНТАКСИЧНОЇ БУДОВИ ЯПОНСЬКОЇ МОВИ SOV

Комарницька Т. К.

*кандидат філологічних наук, доцент, докторант кафедри мов і літератур Далекого Сходу та Південно-Східної Азії
Навчально-наукового інституту філології
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна*

Відомо, що синтаксична будова японської мови є доволі жорсткою, і відхилення від традиційної структури SOV може бути сприйнятим або як потужний стилістичний виразний засіб, або як груба помилка, однак у кожному разі воно не залишиться непоміченим. Через це синтаксичні фігури, що ґрунтуються на незвичному розташуванні елементів мовлення, являють собою набагато сильніше відхилення від норми, ніж, наприклад, в українській мові. Як справедливо зазначає з цього

чається зі звичної позиції, причому не лише з неї, а із речення взагалі, виступаючи самостійною структурою, що витікає з попереднього речення, за рахунок чого створюється максимально сильний експресивно-стилістичний ефект [3, с. 23–24]. У наступних двох прикладах парцеляції зазнають підрядні частини складнопідрядних речень – підрядне речення умови та підрядне допустове відповідно. Отже, як бачимо, трактування парцеляції у мові масової культури є доволі широким: піддаватися такому синтаксичному відокремленню можуть не лише члени речення, а й більш комплексні синтаксичні одиниці. При цьому в усіх трьох прикладах автори гламурних статей вирішили вдатися саме до парцеляції, а не до інверсії, з метою створення максимально сильного ефекту і вкладання найпотужнішої емотивної складової у свої тексти. В усіх випадках експлуатація парцеляції, на нашу думку, має на меті наблизити мову глянцю до розмовної, побутової, щоби показати близькість модного глянцю до споживача, його безпосередність і «простонародність».

Цілком очікувано інверсія та парцеляція також виявилися наявними у великій кількості у мові манги, яка, попри свою письмову форму, намагається імітувати неформальне розмовне мовлення, а тому її мові притаманні абсолютно всі відхилення від мовних норм, які наявні у побутовому спонтанному мовленні. У цьому разі автори зумисно експлуатують інверсію та парцеляцію у репліках своїх персонажів із метою створити ефект «розмовності» й «неформальності», закріплюючи тим самим на письмі суто розмовні девіації, зокрема, синтаксичні. Наприклад:

出てるぞ！！口から血が！！
なにしてるの？ツグム君。
消せ！！今すぐ！！
えー！！なにその男らしい声ー！！
どうなんやろこれは・・・
なんだよ会長ー

Ці приклади з манги демонструють експлуатацію як інвертованих, так і парцельованих конструкцій, при цьому інверсії та парцеляції можуть зазнавати різнорідні синтаксичні одиниці. Так, у першому та другому прикладах спостерігаємо парцеляцію підмета (чи, точніше, групи підмета), який за правилами японської граматики має стояти на початку речення. Як бачимо, парцеляція синтаксичної позиції підмета, яку можна трактувати і як зовнішню інверсію, досягається шляхом перенесення підмета у постпозицію до присудка і його пунктуаційного відокремлення [3, с. 23], при цьому в першому прикладі задля ще сильнішого емоційно-експресивного ефекту (попри те, що парцеляція сама по собі вже є надзвичайно потужним стилістичним засобом)

відокремлені фрази-парцеляти розділені не крапкою, а аж двома знаками оклику. У третьому прикладі спостерігаємо аналогічне «підсилення» парцеляції за допомогою розділових знаків (зазначимо, що для мови манги характерне повторення довільної кількості знаків оклику задля підкреслення експресивної складової, і вживання двох знаків оклику поспіль є доволі типовим, на відміну від, наприклад, української пунктуації). У цьому прикладі наявна парцеляція обставини часу, яка в японському реченні посідає позицію прилягання до присудка (препозицію); винесення ж її за межі речення у відокремлену фразу-парцелят дозволяє зробити акцент на тому часі (моменті), який виражений цією обставиною. У четвертому прикладі спостерігаємо інверсію іменної частини складеного іменного присудка, вираженої питальним займенником, при цьому інверсія навіть не супроводжується комою, яка зазвичай оформлює цю синтаксичну фігуру на письмі. Таке опційне використання знаків пунктуації не є рідкістю і загалом цілком уписується у повсякчасний відхід від мовної норми, який дозволяє собі мова масової культури на всіх мовних рівнях. В останньому прикладі також міститься інверсія, цього разу підмета – всупереч правилам японського синтаксису він опиняється у кінці речення; при цьому знову не спостерігаємо жодного пунктуаційного виділення інвертованого члена.

На нашу думку, інверсія та парцеляція, які, як ми вже згадували вище, є потужним виразним засобом японського стилістичного синтаксису, допомагають зробити мову масової культури емоційнішою й експресивнішою, що безпосередньо корелює з однією з провідних ознак масової культури – грою на почуттях та апелюванням до емоцій, а не до інтелектуальної складової, за рахунок чого вона стає світом ерзац-емоцій [1, с. 98], набуває примітивної емоційності [5, с. 117] та формує споживацько-гедоністичне ставлення до життя [6, с. 171]. Відповідно, можемо стверджувати, що експлуатація інверсії/парцеляції, підвищуючи емоційність та експресивність мови масової культури, сприяє творенню масовою культурою нової естетичної інформації чи неоміфологем (за постмодерністською термінологією). При цьому з погляду лінгвоекології вживання інверсії та парцеляції, як нам видається, можна трактувати як деструктивне явище, оскільки обидва випадки є явним відхиленням від синтаксичних норм, і, якщо в невимушеному спілкуванні їхню наявність можна виправдати, адже мовці заздалегідь не готують свої репліки, то в осмисленому письмовому дискурсі ці феномени явно недоречні.

Література:

1. Власова А. Ю. Масова культура: сучасні аспекти дослідження. *Вісник НАКККиМ. Культурологія*. 2014. № 2. С. 97–102.
2. Дебейко О. В. Інверсія та парцеляція як ієрархічні різновиди стилістичних засобів породження тексту. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Східні мови та літератури*. 2000. № 3. С. 24–35.
3. Кім Ю. О. Явища інверсії та парцеляції як засоби створення стилістичного ефекту в японській мові. *Сучасні тенденції сходознавства* : матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції. Харків : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2012. С. 21–25.
4. Комарницька Т. К. Переклад різностильових текстів (японська мова) : підручник. Київ : Видавничий дім «Дмитра Бураго», 2021. 672 с.
5. Петрушкевич М. С. Релігійна комунікація у контексті масової культури : монографія. Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2018. 408 с.
6. Хорольська Т. А., Шевченко І. В. Бездуховність масової музичної культури і проблеми гармонізації духовного світу людини. *Актуальні проблеми духовності* : зб. матеріалів всеукраїнської наук.-практич. конференції у Кривому Розі. Кривий Ріг, жовтень, 1995. С. 163–173.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-450-7-14>

АБРЕВІАЦІЯ ЯК СПОСІБ УТВОРЕННЯ АНГЛОМОВНИХ БІЗНЕС-НЕОЛОГІЗМІВ

Корнєласва Є. В.

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри «Філологія»*

*Одеського національного морського університету
м. Одеса, Україна*

Розвиток бізнес-середовища супроводжується постійним впровадженням нових термінів та концепцій, що відображають зміни в організаційних структурах, економічних процесах та технологіях. Англійська мова, як глобальний інструмент бізнес-комунікації, відіграє ключову роль у формуванні й поширенні цих термінів. Абревіація є одним з найбільш ефективних способів утворення неологізмів, зокрема в бізнесі, де швидкість і чіткість інформації мають вирішальне значення.

Абревіація в мовознавстві – це процес утворення нових слів через скорочення певних елементів вихідної лексеми або фрази. Як зазначає Г. Вокальчук, абревіатура є скороченою назвою (ім'ям) об'єкта. У результаті позначуване отримує два імені (одне повне, друге скорочене), які, маючи спільний денотат, тотожні. Характерною ознакою складноскорочених слів є те, що всі вони, незалежно від виду, служать економією мовних засобів, виконуючи роль однослівних заміників описових назв [1, с. 267].

У сучасному світі англійська мова є ключовим інструментом міжнародного спілкування, зокрема у бізнесі. Її активне використання в економічних, фінансових та корпоративних сферах сприяє швидкому розповсюдженню англійських неологізмів у глобальній бізнес-культурі. Драбов Н. зауважує що «термін «неологізм» є не що інше, як новостворена лексична одиниця – слово або фраза, ще не включена до загальноживаної мови, котра перебуває в процесі входження в загальне використання і є новою або за формою, або за змістом. Таким чином, неологізму зазвичай доводиться пройти кілька стадій соціалізації (прийняття в суспільстві) і лексикалізації (закріплення в мові)» [2, с. 177].

Абревіація стала поширеною формою утворення неологізмів у бізнесі завдяки економії часу і місця (бізнес-комунікація часто вимагає лаконічності та швидкості, тому абревіації скорочують довгі назви до кількох символів, які легко впізнаються), глобалізації (використання англійської мови як міжнародної мови бізнесу сприяє поширенню скорочених форм, які зрозумілі незалежно від культурного або мовного контексту) та уніфікації (абревіації стандартизують бізнес-терміни, спрощуючи їхнє використання в документах, звітах і комунікаціях).

Дослідження сучасної англійської бізнес-термінології показує, що більшість нових термінів утворюється за допомогою абревіації:

FaaS – *“fraud as a service”*: the business of selling knowledge, software, data etc. to enable people to carry out fraudulent activities online [3].

RTO – *“return to office”*: going back to the workplace after working from home during and after the Covid pandemic [3].

WFC – *“working from cafés”*: the activity of working remotely from a café rather than travelling to an office or working from home [3].

WFB – *“working from boat”*: used to refer to a person doing their job while living on a boat rather than travelling to an office, etc. in order to do it [3].

DAO – *“decentralized autonomous organization”*: an organisation or company that exists online and is managed according to a set of rules that exist in the form of computer code, with financial transactions being carried out by members using cryptocurrency [3].

Ці абрєвіатури не тільки скорочують терміни, але й допомагають стандартизувати комунікацію, що сприяє точному розумінню ключових концепцій у різних бізнес-контекстах.

Абрєвіації є важливим інструментом не тільки в межах однієї країни, але й у міжнародному спілкуванні. Вони дозволяють швидко передавати складні концепції та економити мовний ресурс під час переговорів або обміну даними. Це особливо важливо у випадках, коли учасники комунікації не володіють англійською на високому рівні, але знайомі з поширеними бізнес-акронімами.

Абрєвіація як спосіб утворення англомовних бізнес-неологізмів відіграє важливу роль у розвитку сучасної бізнес-комунікації. Вона сприяє економії часу, стандартизації та підвищенню ефективності спілкування в міжнародному бізнес-середовищі. У майбутньому можна очікувати подальшого зростання кількості абрєвіацій у бізнес-середовищі, оскільки інновації та нові технології постійно змінюють економічний середовище і вимоги до швидкої та ефективної комунікації.

Література:

1. Вокальчук Г. Словотворчість українських поетів ХХ століття: монографія / за ред С. Я. Єрмоленко. Острог : Нац. ун-т «Острозька академія», 2008. 536 с.

2. Драбов Н. До питання перекладу англійських неологізмів. Актуальні питання гуманітарних наук. 2015. № 13. С. 176–181. URL: http://www.apfn-journal.in.ua/archive/13_2015/23.pdf (дата звернення 09.09.2024).

3. Cambridge Dictionary. URL:<https://dictionary.cambridge.org/> (дата звернення 05.09.2024).

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ У СТУДЕНТІВ ПРИ ВИВЧЕННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Кукушкін В. В.

*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри англійської філології
та методики викладання іноземної мови*

*Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
м. Харків, Україна*

Сучасні підходи до формування навичок критичного мислення у студентів при вивченні англійської мови базуються на принципах активного та інтерактивного навчання, спрямованого на розвиток аналітичного та рефлексивного мислення. Критичне мислення є важливою компетенцією, яка дає змогу студентам не лише засвоювати мовний матеріал, а й глибше розуміти інформацію, оцінювати її з різних перспектив і робити самостійні висновки. З огляду на глобалізацію та значення англійської мови як засобу міжкультурної комунікації, розвиток критичного мислення при її вивченні стає важливим завданням сучасної освіти.

Одним із найефективніших методів є проблемне навчання, яке пропонує студентам аналізувати ситуації або вирішувати проблеми, пов'язані з культурними або соціальними аспектами англомовних країн. Це допомагає їм розвивати здатність до критичного аналізу інформації, обґрунтованого прийняття рішень та вміння дискутувати [1, с. 158]. Наприклад, завдання з аналізом актуальних соціокультурних питань допомагають студентам розвинути здатність до аргументованої оцінки різних поглядів.

Інший підхід – застосування дебатів та дискусійних методів. Дебати, організовані в рамках освітнього процесу, стимулюють студентів аналізувати різні джерела інформації, формулювати власну думку та обґрунтовувати її англійською мовою. Підготовка до дебатів розвиває вміння систематизувати думки, розуміти сильні та слабкі сторони різних позицій і адаптувати свої аргументи відповідно до аудиторії [2, с. 56].

Метод проектного навчання також має великий потенціал для розвитку критичного мислення. При роботі над проектами студенти самостійно досліджують певні теми, обирають релевантну інформацію, а також аналізують її, враховуючи культурні особливості мовного сере-

довища. Це сприяє формуванню вміння критично оцінювати джерела, що є ключовим елементом критичного мислення [3].

З практичного досвіду відзначимо, що застосування методу аналізу текстів також має велике значення у формуванні критичного мислення. Наприклад, аналізуючи літературні твори або медійні тексти, студенти вчать бачити підтекст, розпізнавати маніпуляції та робити висновки щодо достовірності інформації. Важливою є здатність студентів ставити запитання до тексту, що допомагає їм формувати критичне ставлення до матеріалу.

Сучасні технології також відіграють важливу роль у розвитку критичного мислення. Використання онлайн-дискусійних платформ, інструментів для обміну думками та віртуальних симуляцій сприяє формуванню вміння аналізувати інформацію, розрізняти об'єктивні дані від суб'єктивних тверджень і формулювати власні висновки. Інтерактивні навчальні платформи, де студенти мають можливість брати участь у дебатах та обговореннях з колегами з різних країн, допомагають розвивати критичне мислення, порівнюючи різні культурні погляди.

Таким чином, сучасні підходи до формування навичок критичного мислення у студентів при вивченні англійської мови спрямовані на використання інтерактивних методів, які сприяють активній участі студентів в освітньому процесі, що, зі свого боку, допомагає їм здобувати не лише мовні знання, а й навички критичного аналізу інформації.

Література:

1. Яблоков С. В., Адамова Г. О. Технологія проблемного навчання як ефективний спосіб навчання англійської мови. *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки*. 2018. № 3. С. 152–160.

2. Галацин К., Ярошенко О. Технології опрацювання дискусійних питань у процесі вивчення студентами технічних спеціальностей англійської мови. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*. 2020. № 1. С. 53–62.

3. Зайцева К. І, Масло І. М., Канонік Н. П. Роль проєктного навчання у викладанні англійської мови: розвиток творчих та критичних навичок студентів. *Вісник науки та освіти*. 2023. № 9(27). С. 203–215.

ЕПІСТОЛЯРНИЙ ВОКАТИВ У РАНЬООНОВААНГЛІЙСЬКІЙ КОМУНІКАЦІЇ

Куц А. Г.

аспірантка кафедри германської філології

Науковий керівник: Буніятова І. Р.

доктор філологічних наук, професор

Київського столичного університету імені Бориса Грінченка

м. Київ, Україна

Дослідження епістолярних вокативів дозволяє виявити ієрархічні аспекти комунікативних практик у листуванні англійського суспільства та відкрити нові перспективи для вивчення історичних джерел. Дискурсивні студії у більшості зосереджені на дослідженні епістолярних текстів сучасності, що обґрунтовує необхідність вивчення текстів XVI–XVII століть, які залишаються недостатньо дослідженими у сучасній лінгвістиці. Вокатив є важливим з огляду на його роль в організації комунікативної події, відображаючи стосунки між адресатом та адресантом, і виконує функцію привернення уваги та встановлення контакту у ситуаціях ввічливого спілкування.

Культура спілкування, яка відрізнялася залежно від соціальних традицій, відіграє важливу роль у використанні мовних одиниць ввічливості, що регулюють стосунки між комунікантами і вказують на соціальну дистанцію та характер взаємин. Однак, у сучасній лінгвістиці досі відсутня єдина типологія епістолярних звертань через різні критерії класифікації.

Матеріалом нашого дослідження слугують ранньоанглійські вокативні утворення, представлені у кореспонденції Елізабет Кавендіш, у подальшому графиня Шрусбері, відомої як Бесс із Гардвіка, з Гардвік Холлу, Дербішир. Вибірка містить 238 листів[2].

М. Горюнова та І. Стогній виділяють дві основні категорії звертань (вокативів): особові, що застосовувалися для індивідуального звертання до конкретних осіб, і безособові, що мали більш загальний або формальний характер [1, с. 176]. Завдяки проведеному аналізу мовного матеріалу вдалося з'ясувати, що у ранньоанглійській мові переважали безособові форми звертання, оскільки важливим було вираження поваги до соціального статусу чи титулу, а також підтримання ввічливості та нейтральності. Напр.: *Good Madam; my deare harte; My Lord*. Однак у листах ранньоанглійського періоду також засвідчено використання особових вокативів. Напр.: *Francys; Lord Norices*.

Бібер підкреслює, що вокативи виконують функції встановлення контакту, вираження емоцій та демонстрацію соціальної ієрархії, що відображають культурні та комунікативні контексти. Він виокремив вісім категорій звертань: звертання на позначення прихильності та пестливого ставлення, терміни на позначення родинних стосунків, фамільяризатори, пестливі звертання, іменні звертання, титули, гоноративи, та окрема категорія звертань, які не підпадають під критерії попередніх семи категорій [3, с. 1108].

Характерним для епістолярних звертань ранньонovoанглійського дискурсу є використання безособових вокативів, таких як гоноративи, фамільяризатори та терміни на позначення родинних стосунків, що підкреслює ставлення комунікантів один до одного без ідентифікації. Разом з тим, засвідчено використання особових та пестливих форм звертання, зокрема скорочених імен, що є типовим для комунікантів у знаходяться у близьких стосунках.

Література:

1. Горюнова М. М., Стогній І. В. Форми звертання в англомовній та німецькомовній діловій кореспонденції. *Закарпатські філологічні студії*. 2022. Т. 1, № 25. С. 175–178. URL: <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2022.25.1.32>
2. Bess of Hardwick's letters. URL: <https://www.bessofhardwick.org/>
3. Biber, D.; Johanson, G.; Leech, G.; Conrad, S.; Finegan, E. Longman Grammar of Spoken and Written English. London : Pearson Education Limited, 1999. 1204 p.

СЕМАНТИЧНА І ФУНКЦІОНАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ФРАНЦУЗЬКИХ ДІЄСЛІВ РУХУ-ПЕРЕМІЩЕННЯ

Марінашвілі М. Д.

*кандидат філологічних наук,
доцент, завідувачка кафедри французької філології
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова
м. Одеса, Україна*

Лисун Д. С.

*здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня
факультету романо-германської філології
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова
м. Одеса, Україна*

Рух є формою існування буття [2, с. 558]. В загальнофілософському сенсі рух є поняттям, що поєднує характеристики переміщень, здійснюваних об'єктами, їх взаємодій, змін, що відбуваються з ними. Будучи однією з основних буттєвих категорій, рух є базовою категорією в мовній картині світу. З огляду на складність цієї категорії природним є необхідність її дослідження в різних аспектах і з різних позицій.

Основним носієм ідеї руху є дієслово, з огляду на те, що саме воно виражає наявність процесу. Дієслово «з-поміж усіх частин мови характеризується найбільшою складністю та найзначнішим обсягом, оскільки володіє достатньо широкими можливостями, щоб яскраво описати життя, рух і розвиток якого є безперервними» [1, с. 9].

Об'єктом нашого дослідження є французькі дієслова на позначення руху-переміщення в просторі. Предмет розвідки – семантичні характеристики дієслів з семою «переміщення в просторі» і особливості їх функціонування в художньому тексті.

Мета дослідження полягає у виявленні й описі семантичних та функціональних особливостей французьких дієслів на позначення руху-переміщення в просторі.

Для досягнення мети було використано такі загальнонаукові та лінгвістичні методи аналізу: метод лінгвістичного спостереження, описовий метод, компонентний аналіз, метод контекстуального аналізу.

Матеріалом дослідження послужили дієслова руху (переміщення в просторі), виокремлені з тлумачних словників французької мови

[4; 5]. Використано також дані Національного центру текстових та лексичних ресурсів [3] і бази дієслів руху [8]. Аналіз функціонування дієслів було здійснено на матеріалі прикладів їх вживання в художніх творах французьких авторів ХХ–ХХІ ст.

Зауважимо, що ми користуємося терміном «рух-переміщення» і розуміємо його як зміну місця знаходження в просторі, яка здійснюється суб'єктом самостійно [6, с. 189]. Відповідно, до лексико-семантичної групи руху-переміщення зараховуємо такі дієслова, які вказують в тій чи іншій формі на рух-переміщення суб'єкта в просторі. Ці дієслова мають такі спільні ознаки: динамічність, делокальність, швидкість, спрясованість, середовище, спосіб. Терміном-ідентифікатором досліджуваної групи слів є дієслово *se déplacer*.

Семантика дієслів руху-переміщення відображає різні аспекти позамовної ситуації, пов'язаної з рухом, насамперед, напрямком руху і способом руху. Отже, виокремлені з тлумачних словників французької мови дієслова можна розподілити на декілька підгруп.

Категорія напрямку руху є основною категорією досліджуваних дієслів. Вона охоплює спрямованість / неспрямованість руху і зміну траєкторії (маршруту). Ця категорія виражена дієсловами *aller / marcher; aller (sortir, s'éloigner, partir, etc.) / venir (entrer, s'approcher, arriver, etc.); monter / descendre*.

Спосіб або характер переміщення, тобто його якісно-кількісна характеристика, охоплює рух суб'єкта, залежний від місця його знаходження, від його оточення, способу руху об'єкта у просторі, наявність перешкод руху тощо. Як зазначає Д. Стосіч, для визначення поняття «спосіб переміщення» релевантними є такі семантичні параметри як «швидкість», «інтенсивність», «засіб», «ступінь зусилля» [7, с. 103]. Сема «спосіб переміщення» міститься в дієсловах *se précipiter, courir, galoper, se jeter, franchir, gravir, se glisser, s'échapper, s'engouffrer, etc.*

Низка дієслів руху-переміщення характеризується наявністю в їхній семантичній структурі експресивно-оціночного компонента. Параметр стилістико-експресивної оцінки може відбивати об'єктивне (естетичність / неестетичність руху-переміщення) або суб'єктивне (позитивне / негативне) ставлення мовця до руху. Наприклад, *traîner, boîter* та дієслова, що у словниках позначені як такі, що належать до розмовного мовлення: *trisser (se trisser), se barrer, se casser, cavaler, etc.*

В художньому тексті дієслова руху-переміщення в просторі виконують, насамперед, номінативну функцію, тобто виражають фізичний рух. При цьому в залежності від описуваної ситуації вживаються дієслова, що відбивають відповідні аспекти руху, зокрема :

– спрямованість / неспрямованість руху :

«Je *suis allé* la chercher à la sortie de sa fac» (D. Foenkinos, *Nos séparations*, p. 18).

«Il **marchait** entre les deux, les soutenant, leur tendant successivement la main avec une bonne grâce, un naturel qui n'était qu'à lui» (F. Sagan, Bonjour tristesse, p. 27).

– різні параметри способу руху-переміщення в просторі :

«Je me retournai, véritablement affolée, je **me jetai** sur la porte et me fis très mal à l'épaule» (F. Sagan, Bonjour tristesse, p. 92)

«Des infirmières **se précipitent** à son chevet» (L. Colombani, La tresse, p. 115).

Дієслівні лексеми на позначення руху беруть участь у творенні образу персонажа, як, наприклад, часто вживане в серії романів про комісара Адамберга французької письменниці Фред Варгас дієслово *marcher*. Воно відображає звичку комісара подовгу крокувати вулицями, розмірковуючи над заплутаними справами:

«Il **marcha** près de trois heures sous un ciel de septembre assez gris et regagna la Brigade en milieu d'après-midi» (Fred Vargas, Pars vite et reviens tard, p. 136).

Неабияку роль у творенні експресивності художнього тексту відіграють дієслова руху-переміщення із стилістико-експресивною конотацією. Так, у реченні:

«Je **me traînai** jusqu'à Anne, l'appelai à voix basse» (F. Sagan, Bonjour tristesse, p. 28).

Дієслово руху показує, з якою неохотою Сесіль, головний персонаж роману Ф. Саган «Здрастуй, печаль» йде на неприємну розмову щодо її майбутнього.

Емоційний стан персонажа роману Л. Коломбані «Коса. Сплетіння долі» Джулії, яка дізналася про проблеми з підприємством її батька, передається дієсловом руху *tituber*:

«Elle **titube** jusqu'à la salle de bains» (L. Colombani, La tresse, с. 72), що яскраво відтворено у перекладі :

«**Так-сяк** вона **доповзає** до ванної кімнати» (Л. Коломбані, Коса. Сплетіння долі, с. 65).

Отже, французькі дієслова на позначення руху-переміщення в просторі мають складну семантичну структуру. Поряд з загальними семантичними категоріями, які відображають реальні ситуації руху-переміщення, виокремлюються додаткові характеристики, що охоплюють часткові семантичні компоненти. Наявність таких додаткових характеристик в семантичній структурі досліджених дієслів становить їхній комунікативно-прагматичний потенціал, що реалізується в художніх текстах.

Література:

1. Грабович М. В. Інтенційність. Явище авторської моторики в художньому тексті в інтенційному аспекті. *Вчені записки Таврійського*

національного університету імені В. І. Вернадського. Серія : Філологія. Соціальні комунікації. 2020. Том 31 (70), № 2, ч. 3. С. 9–14.

2. Філософський енциклопедичний словник / НАН України, Ін-т філософії імені Г. С. Сковороди ; [редкол.: В. І. Шинкарук (голова) та ін.]. Київ : Абрис, 2002. 742 с.

3. Centre national de ressources textuelles et lexicales. URL: <https://www.cnrtl.fr>.

4. Larousse. Dictionnaire de français. URL: <https://www.larousse.fr>

5. Le Petit Robert. Dictionnaire alphabétique et analogique de la langue française. URL: <https://dictionnaire.lerobert.com>

6. Petrossian M. Verbes de déplacement et effet de subjectivisation. *Nouveaux cahiers de linguistique française*. 2015. n° 32. P. 187–201.

7. Stosic D. La notion de «manière» dans la sémantique de l'espace. *Langages*. 2009/3. № 175. P. 103–121. URL: <https://shs.cairn.info/revue-langages-2009-3-page-103?lang=fr>

8. Stosic D., Minoccheri C., Aurnague M. DinaVmouv (V2): Description, Inventaire, Analyse des Verbes de MOUVement. An annotated lexicon of motion verbs in French. 2023. URL: http://redac.univ-tlse2.fr/lexicons/dinaVmouv_fr.html

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-450-7-18>

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ТА СИНТАКСИЧНІ ЗАСОБИ РЕАЛІЗАЦІЇ ВИБАЧЕНЬ В НІМЕЦЬКОМОВНОМУ ДІАЛОГІЧНОМУ ДИСКУРСІ ХХ–ХХІ СТ. ТА СПОСОБИ ЇХ ВІДТВОРЕННЯ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ

Михайлов В. Д.

студент кафедри Соціально-гуманітарні технології, факультету

«Ділова іноземна мова та переклад»

Науковий керівник: Шевченко В. М.

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри ДІМП

Національний технічний університет

«Харківський політехнічний інститут»,

м. Харків, Україна

Експресивні мовленнєві акти (далі – МА) займають важливе місце в комунікативній практиці і відіграють ключову роль у врегулюванні

міжособистісних відносин. Дослідження вибачень у німецькомовному діалогічному дискурсі ХХ–ХХІ ст. є особливо актуальним у контексті розвитку міжкультурної комунікації та перекладу. Вибачення є формою МА, що дозволяє компенсувати комунікативні порушення, висловлювати співчуття чи жалкування, а також відновлювати гармонію в міжособистісних взаємодіях. Для цього використовуються різні структурно-семантичні та синтаксичні засоби, що варіюються залежно від конкретної мовленнєвої ситуації, ступеня офіційності, статусу учасників спілкування та соціального контексту.

В німецькомовному діалогічному дискурсі вибачення можуть реалізовуватися через використання певних лексичних одиниць, таких як дієслова "entschuldigen", "verzeihen", "bedauern" тощо. Ці дієслова передають різні відтінки вибачення: від формального "Entschuldigen Sie" до більш особистого й емоційного "Ich bedauere". Використання того чи іншого дієслова залежить від ситуації, у якій вибачається мовець, і його стосунків із адресатом. Так, дієслово "entschuldigen" частіше застосовується в офіційних ситуаціях, тоді як "verzeihen" може бути використане у більш неформальних контекстах. Семантична насиченість цих одиниць вказує на різну глибину вибачень: від простої констатації до вираження щирого жалю за завдану образу.

Крім лексичних засобів, вибачення також реалізуються за допомогою синтаксичних структур. Зокрема, у німецькій мові часто використовуються модальні дієслова ("möchten", "dürfen") для пом'якшення вибачень або підкреслення їх ввічливості. Наприклад, конструкція "Ich möchte mich bei Ihnen entschuldigen" є більш ввічливою та формальною порівняно з коротшим "Entschuldigen Sie mich". Модальні дієслова виконують функцію пом'якшення МА, що дозволяє мовцеві залишатися ввічливим і зберігати комунікативний баланс у складних ситуаціях. Вибір синтаксичних конструкцій при вираженні вибачень у німецькій мові може включати як пряму, так і непряму форми, наприклад: "Es tut mir leid" або "Ich bedaure sehr". Останні вирази надають мовленню більшої гнучкості й емоційного забарвлення.

Під час перекладу експресивних МА вибачень із німецької мови українською важливо враховувати не лише лексичні та синтаксичні особливості, але й прагматичний аспект, тобто передачу відповідного рівня ввічливості та формальності. У німецькій мові, як і в українській, вибачення часто бувають непрямыми, що може ускладнювати процес перекладу. Наприклад, переклад конструкції "Entschuldigen Sie bitte mein Verhalten" може варіювати від нейтрального "Вибачте за мою поведінку" до більш формального "Прошу вибачення за свою поведінку", залежно від комунікативного контексту та соціального статусу адресата. Українська мова, на відміну від німецької, більше схильна до активного вживання форм із прямим дієсловом "вибачити" або

"перепрошувати", тоді як у німецькій мові часто використовуються безособові або пасивні форми.

З огляду на це, при перекладі МА вибачень особливу увагу слід приділяти не тільки формальним аспектам, але й комунікативним стратегіям, які зумовлені культурними відмінностями між мовами. Успішний переклад повинен враховувати прагматичну мету вибачення, зокрема, чи є воно щирим, формальним або непрямим, щоб адекватно передати комунікативний намір мовця та уникнути втрати його емоційного змісту. Наприклад, вибачення "Es tut mir leid" можна перекласти як "Мені шкода", однак у певних контекстах більш відповідним буде "Я щиро жалкую", щоб передати емоційний акцент. Така тонка різниця в перекладі забезпечує відповідність змісту й прагматичній функції висловлювання, що є важливим для міжкультурної комунікації.

Таким чином, структурно-семантичні та синтаксичні засоби реалізації вибачень у німецькомовному діалогічному дискурсі ХХ–ХХІ ст. мають важливе значення для передачі комунікативної ввічливості та соціальної взаємодії. При перекладі вибачень з німецької мови українською важливо зберігати як лексичні, так і синтаксичні особливості вихідної мови, водночас адаптуючи їх до норм цільової мови, щоб зберегти точність, формальність та емоційну насиченість висловлювань.

Література:

1. Meier, A. J. Apologies: What do we know? *International Journal of Applied Linguistics*, 1998. 8(2), 215–231.
2. House, J. Politeness in Germany: Politeness strategies and realizations in German and English. *Linguistics*, 2004. 42(2), 327–353.
3. Blum-Kulka, S., House, J., Kasper, G. *Cross-cultural Pragmatics: Requests and Apologies*. Ablex Publishing Corporation, 1989.

**IMAGERY AND SYMBOLISM IN CONTEMPORARY MEXICAN
AMERICAN LITERATURE AS A BRANCH OF LATIN
AMERICAN LITERATURE**

Storostenko T. M.

*Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor at English Philology Department
H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University
Kharkiv, Ukraine*

Latin American literature encompasses written and oral works by authors from the Western Hemisphere, including regions of North America, South America, and the Caribbean. Writers from Latin America typically create their works in Spanish, Portuguese, English, or indigenous languages of their countries. On the other hand, Latin American authors who are currently producing their work in the United States are categorized as Latin American fiction writers. Latino literature in the USA is not a monolite, uniform body of work; it can be divided into three major categories: Mexican-American literature, Cuban-American literature, and Puerto Rican-American literature, each with its own distinct characteristics.

People of Mexican descent use several terms. *Chicanos*, a term associated with the Civil Rights Movement of the 1960s, is still employed by writers today. There are two schools of thought regarding the origins of the word. The first stems from the term the Aztecs used to refer to themselves, *Meshicas*. After combining this with *Mexican* and later further distorting it, it eventually evolved into the modern label. The other, perhaps even more difficult to support, is that it is a combination of the word *chico* (or small), a word some believe was often used by Europeans and Mexicans. *Mexican-American* is the perfect term for many people of Mexican origin who do not like the political implications associated with the term *Chicano*. While dual consciousness is not solely a result of linguistic difference, any term such as this certainly underscores its importance.

Contemporary Mexican American literature is abundant in imagery and symbolism, frequently depicting the complexities of identity, culture, and experience within a bicultural setting. The present work aims to explore the peculiarity of imagery and symbolism that shape Mexican American writings of today.

Firstly, in contemporary Mexican American literature, the U.S. – Mexico border is a potent symbol, representing both a physical boundary and the

cultural and emotional divide faced by those navigating two worlds. Authors such as Sandra Cisneros and Gloria Anzaldúa employ border imagery to examine themes of displacement and belonging.

Secondly, many writers draw on symbols linked to Chicano identity, like the “X” symbol, which signifies reclaiming cultural identity and heritage. This imagery captures the struggle for self-definition in a society that frequently marginalizes or stereotypes Mexican Americans.

Natural symbols continue to be powerful, thus, echoing the old tradition. The desert frequently represents both harshness and resilience in confronting challenges, while urban environments illustrate the complexities of modern life. In the works of writers like Luis Alberto Urrea and Ana Castillo, the landscape is a backdrop for personal and collective struggles, symbolizing beauty and brutality.

Plants and animals often serve as symbols in contemporary Mexican American literature. For instance, the prickly pear cactus can represent survival and adaptability in difficult conditions, while the jaguar typically symbolizes strength and cultural heritage.

Family ties, typically powerful for the Latin culture, are found in today’s texts. Family is a key theme in Mexican American literature, frequently portrayed through imagery representing unity, struggle, and resilience. Writers like Sandra Cisneros in *The House on Mango Street* use depictions of home and domestic spaces to express the complexities of family relationships and cultural expectations.

Symbols of community, like the plaza or Mercado (market), highlight the significance of collective identity and cultural practices. These spaces function as hubs for cultural exchange, social interaction, and preserving traditions.

Migration and the sense of displacement caused by it gave a sprawl to the topics of journeys and boundaries, roots, and disconnection. The imagery of crossing borders, both literal and metaphorical, represents migration experiences and the quest for identity. This theme is common in the works of authors like Héctor Tobar and Julia Alvarez, who delve into the challenges and hopes of migrants. Symbolism associated with roots often highlights the desire to connect with one’s heritage while conveying the disconnection that can arise from migration. This duality is examined through plants, soil, and ancestry imagery, illustrating the yearning for cultural continuity.

Contemporary Mexican American literature frequently incorporates pre-Columbian mythology and folklore, utilizing symbolic references to figures like La Llorona and Coyote. These symbols help to link the past with the present, intertwining contemporary experiences with cultural narratives. Imagery linked to resistance and activism, including murals, protest signs, and the raised fist, represents the fight for civil rights and social justice. This

symbolism captures the ongoing challenges encountered by Mexican Americans as they strive to assert their identity and rights within society. Symbols of cultural pride, like the Mexican flag, Aztec imagery, and traditional clothing, celebrate heritage and identity. Contemporary authors employ these symbols to reclaim narratives and cultivate a sense of belonging.

Religious imagery, especially from Catholicism, is commonly found in the literature, highlighting cultural heritage and the complexities of faith. Writers such as Sandra Cisneros and Julia Alvarez delve into themes of spirituality, guilt, and redemption through the use of religious symbolism.

Thus, contemporary Mexican American literature utilizes vivid imagery and symbolism to explore identity, culture, and experience complexities. By examining themes like migration, family, cultural hybridity, and social justice, these writers craft compelling narratives that reflect the realities of Mexican American life. The imagery and symbols in this literature enhance the stories and act as instruments for cultural expression, resistance, and the reclamation of identity.

References:

1. Alvarez A.R. *Liberation Theology in Chicana/o Literature. Manifestations of Feminist and Gay Identities* / Alma R. Alvarez. Routledge, 2007. 176 p.
2. Concannon K. *Imagined Transnationalism. U.S. Latino / a Literature, Culture and Identity* / Kevin Concannon, Francisco A. Lomeli, M. Priewe. Palgrave Macmillan, 2009. 271 p.
3. Dalleo R. *The Latino / A Canon and the Emergence of Post-Sixties Literature* / Raphael Dalleo, Elena Machado Saez. Palgrave Macmillan, 2007. 215 p.
4. Fitch M.A. *Side Dishes. Latina American Women, Sex, and Cultural Production* / Melissa A. Fitch. Rutgers University Press, 2009. 220 p.
5. Lopez S. *Post-Revolutionary Chicana Literature. Memoir, Folklore, and Fiction of the Border, 1900-1950* / Sam Lopez. Routledge, 2007. 152 p.

ЛЕКСИЧНІ ТА СИНТАКСИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗАГОЛОВКІВ ПУБЛІЦИСТИЧНИХ ТЕКСТІВ ПЕРЕДВИБОРЧОЇ КАМПАНІЇ У США

Сухомлин В. В.

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри літературознавства

Національного університету «Києво-Могилянська академія»

м. Київ, Україна

Оснoву розвитку мoви мас-медіа визначають актуальні суспільні процеси, що відбивається в першу чергу у мові медійного стилю: спостерігається його демократизація, появу неологізмів, змінюється частота вживання різних за стилем лексем. У ієрархії структурних складових медійного тексту заголовків має першорядну значущість, адже це «структура, що передує текстові, стоїть над ним і перед ним» [1, с. 58]. Основна функція заголовка – інформування суспільства з метою формування громадської думки, так звана конститутивна функція, тобто, визначальна.

Специфіка мовної реалізації заголовків визначається різними важливими категоріями медійного тексту, поміж яких комунікативна мета твору та індивідуальний стиль журналіста. Найбільш важливими для втілення таких категорій є лексичні засоби, без яких «немислима» комунікативна діяльність [1, с. 194]. При цьому загальноживана стилістично нейтральна лексика є стержневою. Вміло підібрана маркована лексика створює неповторність публіцистичного тексту та забезпечує виконання декількох першочергових функцій заголовка. У межах пропонування тезів зупинимося на двох на наш погляд основних функціях.

Комунікативна функція реалізується шляхом вживання спеціальних слів, термінів, понять згідно з основною темою публіцистичного твору. У них зашифрована основна думка, а також саме вони знаходять «свого» читача, орієнтованого на окреслену тематику. Через пасивну позицію у словниковому складі неологізми рідко вживаються у такій функції, натомість часто бачимо вживання експресивних оказіоналізмів та інших насичених новизною лексем. Ця функція відповідає таким вимогам до заголовків текстів ЗМІ, як об'єктивна передача тематики тексту, його новизна.

Експресивна функція заголовків втілюється багатьма іншими прощарками лексики. Тут і тропи, і фразеологізми, і слова розмовної,

подекуди жаргонної лексики, діалектизми та інші емоційно забарвлені одиниці лексики. Для експресивної функції властиві такі поняття, як самобутність, оригінальність, публіцистична гострота, експресивність.

Творчо підібрані автором синтаксичні конструкції, які характерні для заголовків, забезпечують у симбіозі з лексичними засобами такі вимоги до заголовків, як структурна завершеність та інтонаційна виразність [2, с. 243].

На тлі передвиборчих перегонів у США ми відібрали десять заголовків статей, взятих з онлайн видань журналу Stern, щоб проаналізувати їх лексичне і синтаксичне наповнення та встановити їх відповідність описаним вимогам і функціям.

1. "The winner takes it all": Wieso das Wahlkollegium so entscheidend ist / *«Переможець отримує все»: Чому колегія виборців має вирішальне значення.* Цей заголовок має на наш погляд як лексичну складову (вживання англійської мови), так і синтаксичну, адже автор використовує англійську мову як цитату. Такий прийом забезпечує інтонаційну виразність та експресивність змісту статті.

2. Donald Trump kehrt an den Attentats-Ort zurück – und Elon Musk verbreitet Lügen / *Дональд Трамп повертається на місце вбивства – а Ілон Маск поширює брехню.* У даному заголовку чітко прослідковується вживання власних назв з одного боку та вибір синтаксичної структури заголовка з іншого. Для вираження комунікативної функції автор називає Дональда Трампа: він є претендентом на посаду президента США і всі це знають, в той час як Ілон Маск реалізує експресивну функцію статті, яка підсилена вибором розділового знаку (тире): політик і відомий бізнесмен належать до однієї команди, а відтак у них одна мета на двох, але кожен із них такий важливий для американського виборця, що досягає її по-своєму.

3. Wussten Sie, dass Ihr Foto Geschichte schreiben würde, Evan Vucci? / *Еване Вуччі, а чи знали Ви, що Ваша фотографія могла б увійти в історію?* Заголовок агітує за Дональда Трампа. Вживання питального речення зі звертанням робить заголовок лаконічним, публіцистично гострим та структурно завершеним.

4. Evan Vucci schoss das ikonische Foto von Donald Trump nach dem Attentat. Gespräch über die Sekunden des Chaos, sein Bild auf T-Shirts und die Frage, ob er auch einen Mord fotografiert hätte / *Еван Вуччі зробив знакове фото Дональда Трампа після замаху на нього. Розмова про секунди хаосу, його зображення на футболках і питання про те, чи став би він фотографувати вбивство.* Сама постать Евана Вуччі, вибір епітету (das ikonische Foto / знакова, культова фотографія), використання розмовного виразу das Foto schießen, де пряме значення дієслова означає «стріляти», підзаголовок, що докладніше пояснює текст статті, використання кон'юнктиву для передачі умовного

способу – усі ці лексичні засоби роблять заголовок цікавим та захоплюючим для читача, схилиють його до прочитання та прийняття рішення.

5. Melania Trump widerspricht ihrem Mann – und könnte ihm damit helfen / *Меланія Трамп суперечить своєму чоловікові – і може допомогти йому в цьому процесі.* Маємо суперечливість не тільки у змісті заголовку, але спостерігаємо цікавий підхід у виборі синтаксичної побудови речення, що можна унаочнити як «дія – результат». Сама колишня Перша леді США є відверто неполітичною особистістю, про що в країні знає кожен. І раптом вона виступає зі своєю активною позицією. Що ж хвилює пані Меланію та як це може відобразитися у випадку перемоги її чоловіка і як її протест може допомогти отримати перемогу? Ці протиріччя роблять заголовок особливо експресивним.

6. Nach Trumps Hetze gegen Migranten: Springfield erlebt Welle des Hasses / *Після промови (дослівно: злісна, підбурювальна пропаганда) Трампа, спрямованої проти мігрантів: у Спрінгфілді піднялася хвиля ненависті.* Маємо емоційно забарвлену лексику з негативним забарвленням, а також лаконічну побудову речення-заголовка. Таким чином отримуємо лаконічність та цікавість до прочитання статті.

7. Wahlguru Allan Lichtman: "Kamala Harris wird die erste Präsidentin der USA" / *Гуру виборів Аллан Ліхтман: «Камала Гарріс стане першою жінкою-президентом США».*

8. Kamala Harris führt Donald Trump vor: Harris nennt Trump einen "der größten Versager aller Zeiten" / *Камала Гарріс кидає виклик Дональду Трампу: Гарріс називає Трампа «одним з найбільших невдах усіх часів».*

9. Wie lange hält der Hype um Harris an? / *Як довго триватиме PR-галас навколо Гарріс? Конотативна лексика (Wahlguru, Versager, der Hype), власні назви, пряма мова – ці прийоми роблять заголовки, а відтак і статті, привабливими.*

10. Trump-Verbündeter: Tochter von Rudy Giuliani ruft zur Wahl von Kamala Harris auf / *Союзник Трампа: Дочка Руді Джуліані закликає обрати Камалу Гарріс.* У заголовку автор застосував стилістичний прийом антитези, причому протиставив союзника Трампа Руді Джуліана та його доньку, яка закликає віддати голос саме за Камалу Гарріс. Такий прийом створив у заголовку враження боротьби протилежностей і забезпечив високу вірогідність прочитання статті.

Таким чином, специфіку заголовків текстів ЗМІ визначають їх функції, а також комунікативна мета, мовна компетенція автора, потенційний читач тощо. Лексико-синтаксичними особливостями заголовків онлайн видань німецьких засобів масової інформації є актуалізація одиниць обмеженого використання (власних назв, фігуральних

засобів, конотативної лексики) на тлі загальноновживаної лексики, застосування певних синтаксичних конструкцій (питальні та неповні речення, риторичні речення тощо).

Література:

1. Кочан І. М. Лінгвістичний аналіз тексту : [навч. посібник] / І. М. Кочан. 2-ге вид., перероб. і доп. К. : Знання, 2008. 423 с.

2. Шевченко С. П. Заголовок у сучасних інтернет-виданнях. Український інформаційний простір. Число 2. Видавнича справа та мережеві видання. 2014. С. 241–247 [Електронний ресурс]. Режим доступу : http://ijimv.knukim.edu.ua/zbirnyk2_1/34-Shevchenko.pdf

3. [Електронний ресурс]. URL: <https://www.stern.de/politik/ausland/us-wahl-2024>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-450-7-21>

КЛЮЧОВІ КОНСТРУКЦІЇ ІНАУГУРАЦІЙНИХ ПРОМОВ АМЕРИКАНСЬКИХ ПРЕЗИДЕНТІВ

Талавіра Н. М.

*кандидат філологічних наук, доцент, докторантка
Київського національного лінгвістичного університету
м. Київ, Україна*

Інаугураційні промови є важливою подією в американській політичній культурі, коли новообраний президент намагається переконати свою аудиторію повірити йому, співпрацювати з ним, втілювати його плани [4, с. 276]. Серед універсальних завдань інаугураційної промови виокремлюють наголошення на спільних цінностях, формулювання політичних принципів, демонстрацію усвідомлення вимог та обмежень виконавчої влади. Специфічні функції звернення відображають особисті погляди президента або його інтерпретацію певних понять.

Ці промови виконують «ритуальну функцію; вони є квазірелігійними закличками до трансцендентності та національної єдності, особливо після суперечливих виборів» [1]. При цьому політики обох партій виступають перед аудиторією, яку потрібно об'єднати і запевнити, що, незважаючи на їхній вибір, новообраний глава держави буде захищати інтереси нації. Ураховуючи універсальність інаугураційної промови в аспекті тем та функцій, постає питання, які мовні одиниці вживаються у зверненнях для донесення ідей до адресатів. Метою

нашої розвідки є виокремлення ключових одиниць, які вербалізують основні ідеї в інаугураційних промовах трьох президентів: демократів Барака Обами і Джо Байдена та республіканця Дональда Трампа.

Під час аналізу промов виокремлюємо конструкції, які потрактовують як поєднання форми, значення і функції, що зберігаються у довготривалій пам'яті мовця у готовому вигляді [3, с. 7]. Конструкції представлені у різних формах: морфема, лексична одиниця, абстрактна синтаксична схема [2, с. 11].

Ключовою одиницею, яка вжита у всіх трьох промовах, є *unity*-конструкція, яка відображає базову ідею для американських політиків – об'єднання всіх громадян заради спільної роботи, напр., *The Bible tells us, "how good and pleasant it is when God's people live together in unity"* (Trump, 2017); *With unity we can do great things* (Biden, 2021). *Unity*-конструкція відображає спільну діяльність американців, напр., *live together in unity* (Trump, 2017), *unite the civilized world* (Obama, 2013); рух країни вперед, напр., *unity is the path forward* (Biden, 2021).

Ще одна ідея, втілена синонімічними одиницями у трьох промовах, – зміна. *New*-конструкція відображає створення нового об'єкта, який до цього не існував, напр., *bring new jobs and businesses* (Obama, 2013), *a new vision* (Trump, 2017). *Restore/rebuild/renew/repair*-конструкції указують на відновлення об'єктів, напр., *renew those institutions* (Obama, 2013), країни загалом, напр., *rebuild our country* (Trump, 2017), зв'язків і союзів з іншими партнерами, напр., *repair our alliances* (Biden, 2021).

Democracy-конструкція представлена у промовах президентів-демократів, при чому у виступі Байдена зазначена конструкція вжита 11 разів, що потрактовуємо подіями перед інаугурацією – реакцією прихильників Трампа на результати виборів 2016 року. Як наслідок, демократія у промові Байдена репрезентована як цінний і крихкий об'єкт, напр., *democracy is precious, democracy is fragile*, який перебуває у небезпеці, напр., *face an attack on democracy*, і котрий потрібно захищати, напр., *defend our democracy* (Biden, 2021). Натомість у зверненні Обами демократія актуалізована як предмет обговорення, напр., *affirm the promise of our democracy*, і цінність, яку потрібно пропагувати у всьому світі, напр., *support democracy from Asia to Africa, from the Americas to the Middle East* (Obama, 2013).

Freedom-конструкція, яка позначає базову цінність американського суспільства, репрезентована у двох промовах: Обами і Трампа. У зверненні демократа акцентовано цінність свободи, напр., *carry precious light of freedom, freedom is a gift from God*, і необхідність її захищати, напр., *preserving our individual freedoms* (Obama, 2013). У виступі Трампа *freedom*-конструкція ідентифікує наявність цінності у всіх

американців, які насолоджуються нею, напр., *enjoy the same glorious freedoms* (Trump, 2017).

Ще одна цінність американців втілена *equal*-конструкцією, котра указує на рівні права і можливості громадян і представлена у промовах президентів-демократів, напр., *all men are created equal* (Обама, 2013), *we are all created equal* (Biden, 2021).

В інаугураційній промові Трампа репрезентована *hardship*-конструкція та її синоніми для ідентифікації труднощів, спричинених системою, якій себе активно протиставляв під час передвиборної гонки новообраний президент, напр., *confront hardships, face challenges, struggling families, rusted-out factories* (Trump, 2017).

Отже, аналіз трьох інаугураційних промов американських президентів показав, що вони вербалізовані ключовими конструкціями, котрі представляють ідеї, типові для всіх політиків: *unity*-, *new*- та *restore*-конструкції. Промови демократів містять конструкції на позначення цінностей американського суспільства: *democracy*-, *freedom*- і *equal*-побудови. Звернення республіканця Трампа містить ключові одиниці, які маркують труднощі, викликані попередньою адміністрацією: *hardship*-, *challenge*-конструкції та їхні синоніми.

Література:

1. Beasley, V. (2021). The “State of the Union” isn’t what it used to be. Accessed at: URL: <https://www.vanderbilt.edu/unity/2021/04/26/the-state-of-the-union-isnt-what-it-used-to-be/> (22.10.2024).
2. Diessel, H. (2019). *The Grammar Network: How Linguistic Structure is Shaped by Language Use*. Cambridge: Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/9781108671040>
3. Hoffmann, T. (2022). *Construction Grammar*. Cambridge: Cambridge University Press.
4. Widiatmoko, P. (2017). Analysis of presidential inaugural addresses using Searle’s taxonomy of speech acts. *English Review: Journal of English Education*, 5(2), 275–282.

ТАНДЕМ -ТЕХНОЛОГІЇ: СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Удовенко І. В.

*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри європейських мов
Державного біотехнологічного університету
м. Харків, Україна*

Подворна Л. А.

*старший викладач кафедри європейських мов
Державного біотехнологічного університету
м. Харків, Україна*

Інноваційні освітні технології – це системний набір цілеспрямованих прийомів і засобів організації навчальної діяльності, який охоплює весь процес навчання, починаючи від визначення мети і закінчуючи отриманням результатів. Вони є закономірним, динамічним явищем, що розвивається, і їх впровадження допомагає вирішити суперечності між традиційною освітою та сучасними вимогами до навчання.

Навчання з використанням інноваційних технологій має значні переваги над класичною освітою. Воно інтегрує процеси, які неможливо поєднати в рамках традиційної системи, такі як навчання, майбутнє працевлаштування, кар'єрне планування та безперервна освіта. На відміну від традиційних педагогічних методів, що базуються на пояснювально-ілюстративному навчанні відповідно до дидактичних принципів Я. А. Коменського, інноваційні технології є більш різноманітними. До них належать педагогічні технології, орієнтовані на особистісний розвиток, технології формування творчої особистості, методики колективного творчого виховання, створення ситуацій успіху, ігрові технології, технології комунікативного навчання іноземних культур, тандем-технології, методики індивідуального навчання, а також впровадження теорії поетапного формування когнітивних здібностей і методики саморозвитку [3, с. 231].

Увага до тандем-технологій сьогодні пов'язана з швидким розвитком інформаційно-комунікаційних технологій, які дозволяють віртуальне спілкування іноземною мовою в будь-який час і в будь-якому місці, роблять вивчення іноземних мов легким, природним і захопливим. Тандем-технології у навчанні іноземних мов і культур – це методи

навчання, які базуються на самостійному (автономному) вивченні іноземної мови і культури двома партнерами з різними рідними мовами, які спільно працюють у парі.

У методиці навчання іноземних мов розглядаються особливості тандем-технології та основні принципи їх застосування. Тандемні сесії складаються з двох частин, які можуть проходити як послідовно одна за одною, так і в різні дні, проте кожна частина повинна бути присвячена лише одній мові. Це формує перший ключовий принцип тандемного навчання: мови не повинні змішуватися. Цей принцип є надзвичайно важливим, оскільки стимулює учнів використовувати цільову мову. Крім того, він надає партнерам можливість спілкуватися рідною мовою, якщо комунікативні цілі виявилися занадто складними для досягнення цільовою мовою. Загалом, цей практичний принцип сприяє максимальному залученню партнерів у процес навчання мови.

Як свідчить практика, найбільш поширеним і популярним типом взаємодії в тандемі є вільні розмови на різні теми, виконання граматичних вправ та інших завдань. Загалом, тандем-технології сприяють творчому та індивідуальному підходу до навчання.

Процес тандемного спілкування включає наступні етапи:

1. Етап пошуку потенційних учасників для організації тандемного навчання. На цьому етапі учні повинні пройти обов'язковий інструктаж з основ безпечної роботи в Інтернеті.

2. Етап спільного визначення цілей, вмісту, інструментів і стратегій взаємного навчання, а також складання плану роботи. Важливо, щоб ці цілі та стратегії відповідали інтересам та особистим потребам учнів, їхньому рівню мовної підготовки та життєвому досвіду.

3. Етап міжособистісного спілкування, де партнери навчання спілкуються один з одним.

4. Етап колективного спілкування, включаючи відеоконференції та організацію спільних групових занять, якщо це передбачено планом тандемного спілкування. На цьому етапі запускаються спільні проекти і обговорюються їхні результати.

5. Етап реального спілкування (за умов можливості реалізації) [2, с. 54].

Також варто відзначити, що на початковому етапі вивчення мови тандем-технології можуть відігравати ключову роль у формуванні фонетичних навичок учнів, у постановці вимови та сприйнятті іноземної мови на слух, а також у розвитку лінгвістичної компетенції – систематичного знання граматичних правил, словникового запасу та фонології. На більш просунутому етапі вони допомагають виправити можливі помилки в навчанні, а також формують дискурсивну компетенцію – здатність створювати цілісні, зв'язні та логічні висловлювання в усній і письмовій формі різних функціональних стилів.

Таким чином, узагальнюючи переваги навчання іноземної мови з використанням тандем-технології, варто відзначити найважливіші:

- навчання у тандемі дозволяє створити автентичні умови природного спілкування з носієм мови;

- участь у тандемі значно підвищує мотивацію учнів до оволодіння мовою та культурою країни мови, що вивчається, та стимулює їх до подальшого використання її як засобу спілкування;

- регулярність та систематичність комунікативної тандемної взаємодії значно покращає навички розмовної мови партнерів, а також сприятимуть формуванню іншомовної комунікативної компетенції (всіх видів мовної діяльності) та міжкультурної компетенції;

- тандем-технології дозволяють вийти за рамки традиційного заняття, використовувати іноземну мову набагато ширше, що допомагає учню вибудувати власну траєкторію навчання з урахуванням власних потреб та інтересів, самостійно брати відповідальність за результати своєї діяльності, сприяє розвитку автономності навчання;

- використання тандем-технології сприяє подоланню лінгвістичних та психологічних бар'єрів у спілкуванні з партнерами та усуває страх використання мови як засобу спілкування. При цьому позитивний ефект досягається за рахунок відсутності жорсткого контролю вчителя та низки прийомів, які націлені на підтримку комунікації з партнером типу уточнень, перепитування, формулювання ідеї іншими словами, використання жестів, засобів невербальної комунікації, заміна складних конструкцій більш простими тощо;

- тандем-технології мають величезний потенціал у поєднанні з інформаційними та комунікаційними технологіями щодо пошуку партнерів та розширення контактів, оскільки мережа Інтернет значно полегшує пошук партнерів і створює більше можливостей практичної взаємодії. Також, умови спілкування одночасно в усній та письмовій формі створюють можливість повноцінного розвитку всіх видів мовної діяльності [4, с. 151].

Проте не варто забувати і про недоліки тандем-технології. До них можна віднести наступні: тандем-технології не підходять для вивчення мови на початковому етапі, хоча б один з партнерів повинен мати базові знання іноземної мови, необхідні для спілкування та розуміння; деяка «поверховість» навчання за повної відсутності контролю вчителя; недостатня розробленість даної технології для більшості іноземних мов, крім англійської та німецької.

Таким чином, для реалізації тандем-технології як інноваційні технології навчання іноземних мов слід враховувати сильні та сторони, щоб скористатися всіма перевагами, які притаманні даній технології.

Отже, тандем-технології можна вважати інноваційними засобами інтенсивного вивчення іноземних мов, оскільки їх застосування

забезпечує глибоке занурення партнерів у мовне середовище під час навчання. Спілкування в тандемі сприяє розвитку та вдосконаленню мовленнєвих, фонетичних, лексичних і граматичних навичок, покращує усне висловлення, допомагає подолати мовний бар'єр і підвищує мотивацію до вивчення мови для її подальшого використання в реальних комунікаціях. Таким чином, на відміну від інших методів, тандем-технології орієнтовані на максимально ефективно поліпшення навичок говоріння та стимулюють генерацію нових ідей для покращення комунікативних здібностей, що, в свою чергу, сприяє розвитку лінгвістичної та дискурсивної компетентностей. Майбутні дослідження повинні бути спрямовані на подальше впровадження тандем-технологій у навчальний процес, що допоможе підвищити ефективність самостійної роботи, відкриє нові можливості для творчого самовираження та сприятиме формуванню міжкультурної компетенції, яка є надзвичайно важливою в умовах євроінтеграції.

Література:

1. Бакуліна Н. Тандем-метод у багатомовному навчанні. *Методи навчання української мови: сучасний контекст* : збірник матеріалів круглого столу, присвяченого пам'яті члена-кореспондента НАПН України, доктора педагогічних наук, професора Біляєва Олександра Михайловича 25 березня 2021 р.. Київ : Педагогічна думка, 2021. С. 5–7.
2. Богданець-Білокаленко, Н., Фідкевич О. Роль тандем-методу у формуванні багатомовності учнів і учениць закладів загальної середньої освіти з навчанням мовами національних меншин. *Acta Pedagogica Volynienses*. 2023. № 1. С. 50–58.
3. Лагодзінська В. С. Традиційні й інноваційні методи навчання іноземних мов. *Ресурсно-орієнтоване навчання у вищій школі: проблеми, досвід, перспективи* : матеріали всеукраїнської наук.-практ. Інтернет-конф. 22–26 лютого 2016 р. Полтава : АКУП ПДАА, 2016. 229–232.
4. Little D., Lewis T., Walker L. *Autonomous language learning in tandem*. Sheffield : Academic and Electronic Press. 2003. P. 145–156.

НАПРЯМ 4. ЗАСОБИ МАСОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-450-7-23>

РОЗДІЛОВІ ЗНАКИ МІЖ ГОЛОВНИМИ ЧЛЕНАМИ РЕЧЕННЯ (НА МАТЕРІАЛІ ВИДАННЯ «ВІСНИК ДЕМИДІВЩИНИ»)

Бурковська Т. М.

студентка 3 курсу факультету філології та журналістики

Науковий керівник: Зінчук Р. С.

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри української мови та лінгводидактики

Волинського національного університету імені Лесі Українки

м. Луцьк, Україна

Питання пунктуаційної грамотності журналістів не втрачає своєї актуальності нині, коли ЗМІ стали не тільки важливим джерелом інформації для населення, а й складником формування мовної культури суспільства. Нерідко в медіатекстах можна простежити порушення пунктуаційних норм, зокрема при оформленні головних членів речення. Інколи журналісти використовують факультативні розділові знаки задля інтонаційного увиразнення певного члена речення, що ускладнює процес редагування текстів. Це зумовлює актуальність нашого дослідження.

Мета наукової розвідки – виявити й систематизувати за частотністю приклади правильного, факультативного та помилкового вживання розділових знаків між головними членами речення у виданні «Вісник Демидівщини»; визначити ступінь лінгворизику кожного типу аномативів. Фактичний матеріал для реалізації поставленої мети дібрано з 50 випусків районної газети «Вісник Демидівщини» за 2022 рік.

На сторінках досліджуваного видання «Вісник Демидівщини» фіксуємо численні приклади вживання тире між підметом і присудком, які виражені іменниками в називному відмінку. При цьому найчастіше перед присудком-іменником є вказівне слово *це* (50%): *Тому що робота = це успіх* (07.10.2022. № 39. С. 4). *...життя = це Господній дар, найвища цінність, найкращий подарунок долі...* (11.11.2022. № 43. С. 4). *...найбільша радість у її житті = це діти...* (11.11.2022. № 43. С. 4). *Життя кожної людини = це історія: жива, непідкупна, не переписана...* (16.12.2022. № 48. С. 1). Трапляються випадки вживання тире

після підмета, вираженого субстантивованою частиною мови (35 %): *...найголовніше в цьому житті = саме життя...* (20.05.2022. № 18. С. 2). Крім того, простежено використання тире перед присудком, вираженим інфінітивом (10 %): *Основне заняття = пасти корови, коні* (12.08.2022. № 30. С. 4). *Моя відповідальність = дати премію* (02.09.2022. № 33. С. 2). Також фіксуємо приклади вживання тире перед присудком, вираженим кількісно-іменниковою сполукою (5 %): *... тираж цього видання = лише п'ять примірників, тобто по примірнику кожному автору* (28.01.2022. № 4. С. 2).

Водночас, згідно з пунктуаційною нормою, тире між підметом і присудком не ставимо, коли підмет виражений особовим займенником або присудок виражений прикметником, дієприкметником, порядковим числівником, займенником. Проте, аби логічно виділити головні члени речення, журналісти ставлять між ними тире. Найбільшу кількість прикладів використання факультативних розділових знаків фіксуємо в реченнях з присудком-прикметником (53,5 %): *Найпоширеніша віра = католицька...* (29.04.2022. №15. С. 2). *Усе насіння = високоякісне* (06.05.2022. № 16. С. 3). *Ваша праця = складна й відповідальна* (12.08.2022. № 30. С. 2). *Для мене моя дитина = найкраща* (21.10.2022. № 40. С. 1). Уживання факультативного тире між підметом і присудком-прикметником простежено також на рівні складних конструкцій: *Роки ідуть, змінюючи історичні події і ставлення до них прийдеишніх поколінь, та пам'ять = нетлінна* (19.08.2022. № 31. С. 3). *І коли допомагають ЗСУ навіть діти, українські захисники = непереможні* (07.10.2022. № 38. С. 2). Менш частотними є випадки використання тире після підмета, вираженого особовим займенником (21,8 %): *Ми = дійсно неймовірний народ...* (22.04.2022. №14. С. 3) *...Він = найсправедливіший суддя...* (03.06.2022. № 20. С. 4). *Ми = Україні* (21.10.2022. № 40. С. 2). Іноді факультативне вживання розділових знаків можна аргументувати кількома правилами (12 %). Наприклад: *Дякуємо батькам за діток, вони = талановиті!* (21.01.2022. № 3. С. 2). У поданому складному реченні журналісти ставлять тире між підметом, вираженим особовим займенником, та присудком-прикметником. Також представлено вживання факультативного розділового знака після підмета, вираженого займенником *це* (7 %), аби «логічно виділити підмет та підсилити інтонаційну паузу між головними членами» [1, с. 313]: *І це = найвищий показник приросту населення* (09.09.2022. № 34. С. 3). Проте в аналогічних випадках використання тире відсутнє: *Бо це – її вибір* (02.09.2022. № 33. С. 2). Крім того, поодинокі фіксуємо вживання факультативного розділового знака перед присудком-іменником, який має при собі заперечну частку *не* (5,7 %): *Війна = не перешкода для одруження* (07.10.2022. № 38. С. 2).

Однак журналісти районної газети «Вісник Демидівщини» часто порушують пунктуаційну норму використання тире між підметом і присудком. Так, найвищий ступінь лінгворизику мають приклади ненормативного вживання коми між головними членами речення (43,75 % з-поміж виявлених помилок): *...відповідно ціна на послуги з управління багатоквартирним будинком у разі визначення управителя на конкурсних засадах, визначається на рівні ціни, запропонованої в конкурсній пропозиції переможцем конкурсу...* (21.01.2022. № 3. С. 7). *По всій Німеччині всі українці по пред'явленню українського паспорта, їдуть безкоштовно в автобусах, поїздах* (22.04.2022. № 14. С. 3). *Василь Юрчук після закінчення Хрінницької школи, освоював у ВПУ № 25 смт. Демидівка фах будівельника* (21.10.2022. № 40. С. 1). Аналогічні анормативи фіксуємо на рівні складних речень: *Живі квіти поклали очільники обох громад Демидівщини та побратими на гранітну плиту з викарбованими іменами загиблих, де поряд, обпікаючи погляд, бережуть їх вічний сон, ковані чорні тюльпани* (18.02.2022. № 7. С. 1). *Все ж сестра з чоловіком поїхала до Києва і за особливими ознаками, впевнилася, що це її брат* (17.06.2022. № 22. С. 3). *Євгенія Леонтіївна, завжди намагається випитати, що скільки вартує, бо звикла за все в цьому житті платити сама* (15.07.2022. № 26. С. 4). Меншою частотністю вирізняються помилки, пов'язані з пропущеним розділовим знаком між підметом і присудком (31,25 %): *Тому всі автори казок для нас _ переможці* (10.06.2022. № 21. С. 2). *...палити будь-що сьогодні _ великий злочин* (05.08.2022. № 29. С. 1). Типовим порушенням пунктуаційної норми є невмотивоване використання тире перед присудком-дієсловом (18,75 %): *Швидкі вуглеводи _ моментально потрапляють у кров* (05.08.2022. № 29. С. 3). *...наші піци _ смакуватимуть людям...* (11.11.2022. № 43. С. 4). Окрім того, зафіксовані випадки ненормативного вживання коми замість тире між головними членами речення (6,25 %): *Спілкування з кіньми, це дуже дієвий метод емоційного відновлення* (10.06.2022. № 21. С. 2).

Отже, у журналістських текстах газети «Вісник Демидівщини» найчастіше спостерігаємо використання тире між підметом і присудком, вираженими іменниками в називному відмінку. Факультативні розділові знаки між головними членами речення журналісти ставлять, коли підмет виражений особовим займенником чи присудок виражений прикметником, а також, якщо перед присудком-іменником стоїть заперечна частка *не*. Крім того, виявлено непослідовне вживання тире після підмета, вираженого займенником *це*. Серед анормативів найвищу помилкобезпечність мають випадки невмотивованого використання коми між головними членами речення. Типовими є помилки, пов'язані з пропущеним розділовим знаком, вживанням зайвого розділового знака (тире) перед присудком-дієсловом або

ненормативна заміна тире на кому між підметом і присудком. Загалом автори журналістських матеріалів правильно ставлять розділовий знак між головними членами речення в 59,7 % випадків. Факультативний розділовий знак фіксуємо в 29,8 % прикладів. Порушення пунктуаційної норми вживання тире між підметом і присудком засвідчують 10,5 % проаналізованих нами речень.

Література:

1. Терлак З. Пунктуаційний словник-довідник. Вид. 2-ге. Львів : Видавництво «Апріорі», 2021. 400 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-450-7-24>

ПУБЛІЦИСТИКА ЯК ЗАСІБ НАЦІОНАЛЬНОГО САМОУСВІДОМЛЕННЯ

Гарачковський О. І.

*викладач кафедри медіапродюсування та видавничої справи
Київського столичного університету імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна*

В умовах уніфікаційних процесів, які супроводжують глобалізацію, значення світоглядної публіцистики істотно зростає. У критичні моменти, що мають вирішальний вплив на існування як окремої особистості, так і нації в цілому, саме вона здатна відігравати ключову роль, підтримуючи суспільство у збереженні його основоположних світоглядних орієнтирів. Публіцистика допомагає людям знайти свою ідентичність у складних перехідних умовах соціальних трансформацій і сприяє визначенню найважливіших цінностей [6]. Розуміння цих процесів проливає світло на суттєві аспекти національного розвитку, розкриває роль медіа в цих процесах, а також дозволяє простежити ключові концептуальні дискусії, визначивши, які націєтворчі проекти переважають в умовах сучасного історичного контексту. Публіцистика має здатність не лише розвивати, але й трансформувати важливі суспільні ідеї, а також окреслювати національні перспективи.

У «Короткому тлумачному словнику журналістських термінів» Г. І. Вартанова таке пояснення: «Публіцистика – рід літературної творчої діяльності, що оперативно досліджує, узагальнює й трактує з авторських позицій актуальні проблеми дійсності з метою збудження

громадської думки, оперуючи при цьому засобами логічного мислення та емоційного впливу» [5].

Сучасне журналістикознавство розробило типологію публіцистичних жанрів, виокремивши особливості публіцистичного методу, функцій, предмету та стилю, що також включає способи впливу на аудиторію. Вужче трактування публіцистики охоплює оперативну публіцистику, що представлена в газетах, на телебаченні, в журналах і часто межує з аналітикою (в англomовному контексті публіцистику часто перекладають як аналітичну журналістику або колумністику). Серед різновидів публіцистики розрізняють тематичні напрямки, зокрема культурологічну (мистецтвознавчу, літературознавчу, театральну, музичну, кінопубліцистику), політичну (зокрема партійну та ідеологічну), економічну, розслідувальну, медичну та спортивну публіцистику.

Оскільки публіцистика є динамічним явищем, вона постійно розвивається і змінюється, адаптуючись до нових життєвих реалій та моральних орієнтирів сучасного суспільства. Важливою складовою цього процесу є особистість публіциста, його чи її майстерність у висвітленні подій.

Основним змістом публіцистичних текстів є не лише факти або події, а й їх інтерпретація та осмислення. Саме тому публіцистичний стиль демонструє широкий спектр функцій мови: інформаційну, естетичну, експресивну, пізнавальну та просвітницьку. У художньо-публіцистичному підстилі ці функції поєднуються з елементами художнього та публіцистичного стилів, надаючи текстам особливої виразності.

Кожен стиль передбачає наявність специфічного образу автора. У публіцистичному стилі це образ інформованої людини, у художньому – людини з багатим внутрішнім світом, а в художньо-публіцистичному – це поєднання інформованості та духовного багатства автора, який прагне не просто висловити свою думку, а переконати читача у справедливості своїх поглядів щодо суспільно важливих подій та явищ.

Журналіст безпосередньо й відкрито звертається до читача, передаючи свої думки, почуття та оцінки подій, прагнучи переконати його у правдивості своєї позиції. Ця відвертість, характерна для публіцистичного стилю, знаходить своє відображення і в художньо-публіцистичному підстилі, проте має дещо іншу форму прояву. Відмінність авторської позиції у різних стилях визначає характер оцінки подій у цих текстах. У художньому стилі переважає суб'єктивна оцінка автора, у публіцистичному – об'єктивна, соціально обумовлена, тоді як у художньо-публіцистичному стилі ці дві складові поєднуються, створюючи унікальну комбінацію авторської інтерпретації й соціального контексту.

Публіцистика має справу з темами, що мають велике суспільне значення і пов'язані з нагальними політичними, соціальними та філософськими проблемами. Художньо-публіцистичний підстиль використовується у випадках, коли ці питання глибоко хвилюють самого автора, дозволяючи йому передати своє емоційне ставлення до подій. Основна мета журналіста, який працює в цьому стилі, полягає у тому, щоб здійснити емоційно-образний вплив на читача, що вимагає від автора виняткової майстерності у використанні мовних засобів.

Художньо-публіцистичний стиль поєднує в собі високий громадянський пафос, який характерний для публіцистики, з індивідуально-особистісним підходом до подій, притаманним художньому стилю. Основу цього стилю формують мовні засоби вираження оцінки, такі як емоційно-оцінна лексика, фразеологія, а також засоби творення емоційно-образної структури тексту – тропи, риторичні фігури. Всі ці засоби разом підвищують комунікативну спрямованість тексту та допомагають створити індивідуальний авторський стиль журналіста, який працює в художньо-публіцистичному жанрі.

Аналізуючи націєтворчу роль сучасної світоглядної публіцистики, ми можемо простежити її витоки в літературно-художніх виданнях 1980–1990-х років. Саме тоді українські газети та журнали стали платформою для активного обговорення майбутнього України, її самовизначення та перспектив державного розвитку. Ці видання стали одними з перших, хто започаткував дискурс про незалежність і самостійність України. У той час почалися процеси створення Народного руху, заснування товариства «Меморіал», а також осмислення «білих плям» в історії, до чого активно долучалися відомі публіцисти, такі як В'ячеслав Чорновіл, Левко Лук'яненко, Іван Дзюба, Євген Сверстюк, Павло Мовчан, Анатолій Погрібний, Олександр Глушко та інші.

Процеси державотворення в Україні відбуваються за відсутності домінуючої української культури, яка виконувала б комунікативну функцію об'єднання. Навпаки, в країні переважає культура розподілу та дистанціювання. Тому процес накопичення символічної влади відбувається через створення домінуючого дискурсу, який виконує ідеологічну роль структуруючого медіума. Станом на сьогодні поле ідеологічного виробництва ще не сформоване, а процес підготовки професійних творців схем осмислення і відображення соціального світу триває. Ці професіонали – політики, журналісти, чиновники – мають запропонувати суспільству форс-ідею, яка слугуватиме опорою державотворення.

Соціальний простір, що включає ментальні структури і форми мислення, вимагає подальшої розробки, особливо в контексті державотворчих процесів, які реалізуються через засоби масової інформації (ЗМІ). Важливо, щоб публіцисти розпочали діалог на тему

національних проблем, які довгий час ігнорувалися суспільством, і сприяли формуванню суспільних орієнтирів. Публіцистика допомагає аналізувати минуле з його національними суперечностями, розвиває дискурс національної еліти, і рефлексує над етнічними цінностями в контексті розвитку українського суспільства, спираючись на концепції державності та глобалізаційні чинники. Вона відіграє значну роль у самоусвідомленні нації, особливо в умовах державного становлення на тлі нерозв'язаних суспільних проблем.

В сучасних реаліях масових комунікацій публіцисти ведуть суспільний діалог щодо ролі, завдань і шляхів формування національної свідомості, закладаючи в масовій свідомості ключові національні поняття. Вони відстежують громадську думку, викликають резонанс з приводу порушених світоглядних питань, і відображають кризу ідентичності, яку переживає суспільство. У такій ситуації засоби масової комунікації виявляють слабку присутність позитивного образу України.

Головним завданням світоглядного дискурсу публіцистів є формування філософії української держави. Концепт «Україна» стає основним кодом сучасної публіцистики, що підкреслює її важливість у процесах державотворення і окреслює її роль на тлі сучасних суспільно-культурних тенденцій, зокрема в умовах кризи національної ідентифікації.

Публіцистика здатна відтворювати різні рівні людського самоусвідомлення, висвітлювати глибинні аспекти людської психіки і звертати увагу на стан національної душі. Вона звертає увагу на те, що духовність нації як важливий культурологічний елемент має велике значення у формуванні її ідентичності.

Сьогодні перед публіцистикою стоїть актуальне завдання – прищепити українцям гордість за свою історію, ознайомити їх з видатними постатями вітчизняної науки і культури, пояснити їм і світу роль України в контексті світової історії, культури й науки. Це надзвичайно важливе завдання, яке вимагає розв'язання, оскільки без нього неможливо говорити про самоусвідомлення українців як нації, а отже, й про її самоорганізацію у громадянське суспільство XXI століття.

Українська публіцистика має потенціал і повинна зробити все можливе, щоб національна ідея стала одним із ключових державотворчих чинників, інструментом консолідації української нації, її відродження і побудови цивілізованого суспільства.

Таким чином, публіцистика в Україні стає важливим елементом не лише в процесах формування національної свідомості, але й у створенні ідеологічних рамок, які сприяють державотворенню. Її роль є багатогранною: від аналізу національних реалій до формування візії майбутнього, від усвідомлення минулого до захисту національних інтересів у сучасному інформаційному просторі. Тільки через активне

залучення публіцистики до державотворчих процесів можна забезпечити стійкість української нації перед викликами глобалізації та внутрішньої дестабілізації, створивши надійні основи для подальшого розвитку країни.

Література:

1. Бадзьо Ю. Національна ідея і національне питання. К. : Смолоскип, 2000. 52 с.
2. Біляцький С., Ярова Н. Що вважати національною ідеєю? *Соціальна психологія*. К., 2004. № 4. С. 179–181.
3. Брюховецький В. Національна ідея – це коли нації затишно на своїй землі, коли її поважають у світі. *Україна молода*. 2005. № 203. С. 5.
4. Вартанов Г. І. Засоби масової інформації. *Короткий словник термінів і понять*. К. : Грамота, 2005. 64 с.
5. Василик Любов Сучасна світоглядна публіцистика літературно-художніх видань в контексті історії української журналістики: концептосфера національної ідентичності : автореф. дис. ... д-ра наук із соц. комунікацій. Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. К., 2010. 36 с.
6. Гандзій О. А. Національна ідея як стрижень публіцистики Романа Іваничука. *Наукові праці Кам'янець-Подільського державного університету* : у 3 т. Вип. 6. Т. 2. Кам'янець-Подільський державний університет, редакційно-видавничий відділ, 2007. С. 43–44.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-450-7-25>

ЕФЕКТИВНІСТЬ МЕТОДІВ БОРОТЬБИ І ПРОТИДІЇ ФЕЙКАМ ТА НЕПРАВДИВІЙ ІНФОРМАЦІЇ РОСІЙСЬКИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ В УКРАЇНІ, ЄВРОПІ ТА СВІТІ

Звіздівський А. Ю.

студент кафедри журналістики та міжнародних відносин

науковий керівник: Гарачковська О. О.

доктор філологічних наук,

професор кафедри журналістики та міжнародних відносин

Київського національного університету культури і мистецтв

м. Київ, Україна

У сучасному світі фейки та дезінформація набули значного поширення і стали одним із інструментів інформаційної війни, зокрема

в контексті конфліктів, таких як російсько-українська війна. Основною метою таких інформаційних атак є підрив громадської довіри до державних інституцій, маніпуляція настроями населення і створення хаосу в суспільстві. Ця проблема торкається не лише України, але й інших країн Європи та світу, що робить дослідження механізмів боротьби з дезінформацією важливим аспектом для національної безпеки.

Феномен фейкових новин

Фейкові новини зазвичай поділяються на кілька категорій. Найпоширенішими є політичні фейки, метою яких є дискредитація політичних опонентів, дестабілізація виборчого процесу або ж створення недовіри до державних органів. Економічні фейки можуть негативно впливати на репутацію окремих компаній або навіть на цілі ринки, зокрема під час фінансових криз. Ще однією важливою категорією є соціальні фейки, що здатні створювати паніку серед населення, як це було під час пандемії COVID-19, коли поширення неправдивої інформації про способи лікування або симптоми вірусу призвело до загострення ситуації.

Платформи соціальних медіа, такі як Facebook і Twitter, стали ідеальним середовищем для розповсюдження дезінформації [1, с. 73]. Використовуючи алгоритми, що підштовхують емоційно насичений контент до ширшої аудиторії, ці платформи часто сприяють тому, що фейки стають вірусними, охоплюючи мільйони користувачів у найкоротші терміни. Це створює додаткові виклики для суспільства, яке має навчитися фільтрувати отримувану інформацію та розуміти, як відрізнити правдиву інформацію від фейкової.

Методи боротьби з фейками

1. Законодавчі заходи.

У багатьох країнах світу розробляються законодавчі ініціативи, що мають на меті регулювати інформаційний простір та захистити суспільство від фейків. В Україні, наприклад, нещодавно були внесені зміни до Закону "Про інформацію", зокрема щодо відповідальності за поширення недостовірної інформації. Оновлені положення закону чіткіше регулюють відповідальність осіб, які здійснюють систематичне поширення дезінформації, включно з використанням інтернет-ресурсів та соціальних мереж. Зміни до закону передбачають посилення відповідальності за дезінформацію, що може включати адміністративні та кримінальні санкції залежно від рівня порушення [2, с. 12].

2. Технологічні рішення.

Технологічні гіганти, такі як Facebook та YouTube, активно використовують алгоритми штучного інтелекту для виявлення та блокування фейкових новин. Такі системи дозволяють автоматично ідентифікувати неправдиву інформацію та запобігати її подальшому

розповсюдженню. Однак, незважаючи на ефективність цих рішень, проблема залишається значною через те, що алгоритми не завжди здатні правильно розрізнити контент, особливо коли йдеться про сатиру або оціночні судження [3, с. 32]. Додатково, особливу увагу приділяється розробці систем для боротьби з діпфейками – новою формою дезінформації, яка ще більше ускладнює перевірку інформації на достовірність.

3. Освітні кампанії.

Освіта та підвищення рівня медіаграмотності серед населення є ще одним важливим кроком у боротьбі з дезінформацією. В Україні та багатьох інших країнах розробляються та впроваджуються програми, спрямовані на навчання громадян основам критичного мислення та вміння розпізнавати фейки [4, с. 6]. Наприклад, проєкт USAID активно підтримує медіаграмотні ініціативи в Україні, які спрямовані на те, щоб навчити людей відрізнити факти від маніпуляцій.

Фейки та дезінформація залишаються серйозною загрозою для інформаційної безпеки сучасного суспільства. Успішна боротьба з ними потребує комплексного підходу, що поєднує законодавчі заходи, технологічні рішення та освітні кампанії. Міжнародна співпраця та обмін досвідом також відіграють важливу роль у подоланні цих викликів. Підвищення рівня медіаграмотності та впровадження новітніх технологій для перевірки інформації є ключовими елементами стратегії боротьби з фейковими новинами, яка має бути адаптована до потреб кожної країни.

Література:

1. Доскіч Л. С. Фейкові новини як новітній засіб маніпуляції та дезінформації. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія* : наук. журнал / Нац. акад. керів. кадрів культури і мистецтв. 2022. № 4. С. 72–77.

2. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 № 2657-ХІІ (зі змінами та доповненнями). *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 48. Ст. 650.

3. Міщенко Л. Д. Метод розпізнавання фейкових новин у мережі Інтернет на основі обробки природної мови : дис. ... канд. техн. наук : 05.13.06 / Нац. техн. ун-т України "КПІ ім. Ігоря Сікорського". Київ, 2020. 180 с.

4. Горбань Ю., Олійник О. Медіаграмотність як чинник захисту інформаційного простору від ворожої дезінформації в час війни. *Інформаційний простір*. 2024. Вип. 1(13). DOI: [https://doi.org/10.31866/2616-7948.1\(13\).2024.300896](https://doi.org/10.31866/2616-7948.1(13).2024.300896).

**ПРИЧИНИ І ЙМОВІРНІ НАСЛІДКИ
ПЕРЕРОЗПОДІЛУ МАСМЕДІЙНОЇ АУДИТОРІЇ УКРАЇНИ
НА КОРИСТЬ ІНТЕРНЕТІВСЬКИХ ТА НОВІТНІХ ВИДАНЬ
НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ**

Мігоцька Ю. М.

студентка 6 курсу кафедри журналістики та міжнародних відносин

*Науковий керівник: **Гарачковська О. О.***

доктор філологічних наук, професор

Київського університету культури

м. Київ, Україна

Масмедійний простір України зазнає значних трансформацій, спричинених стрімким зростанням популярності інтернет-видань та новітніх медіа. Ця тенденція призводить до перерозподілу аудиторії традиційних ЗМІ на користь нових медіаформатів. Дослідження причин та ймовірних наслідків цього процесу є актуальним завданням, адже ці зміни матимуть суттєвий вплив на медіаринок, професію журналіста та суспільний дискурс в Україні.

Протягом останніх років спостерігається помітне зростання популярності інтернет-видань і соціальних медіа серед української аудиторії. Це призводить до поступового перерозподілу медіаринку, коли традиційні ЗМІ, такі як телебачення, радіо та друковані видання, поступово втрачають свій вплив і частку аудиторії. Натомість онлайн-медіа та соціальні платформи стають все більш значущими джерелами інформації для українців.

Розуміння причин, що зумовлюють цей перерозподіл медіаринку, а також передбачення ймовірних наслідків є важливим для забезпечення ефективного та збалансованого розвитку медіасфери України. Дослідження цих процесів дозволить виробити адекватні стратегії адаптації як для традиційних, так і для нових медіа в умовах трансформації споживчих преференцій та технологічних змін.

Аналіз причин і можливих наслідків перерозподілу масмедійної аудиторії України на користь інтернетівських та новітніх видань на сучасному етапі.

Одним із ключових чинників, що призвели до перерозподілу медіаринку в Україні, є зміна споживчих медіапреференцій. Як зазначають Іванов та Мельник, сучасні українці все частіше звертаються до мобільних пристроїв та соціальних мереж як основних джерел

отримання інформації (5). Згідно з дослідженням Київського міжнародного інституту соціології, 71% українців користуються Інтернетом щодня, при цьому найпопулярнішими платформами є YouTube (73% аудиторії) та Facebook (65%) (4). Ця тенденція пояснюється, зокрема, зручністю та доступністю онлайн-медіа у повсякденному житті.

Крім того, дослідники вказують на таку важливу причину, як швидкість та актуальність новин в інтернет-виданнях. На відміну від традиційних ЗМІ, що можуть мати певну інерцію в реагуванні на події, онлайн-медіа здатні оперативно публікувати свіжу інформацію (1). Наприклад, за даними Української асоціації медіабізнесу, час реакції провідних українських онлайн-видань на важливі новини становить у середньому 5–10 хвилин, тоді як телебачення чи друковані ЗМІ можуть відставати на кілька годин (7). Ця особливість позитивно впливає на ріст їхньої аудиторії.

Інші науковці, такі як Ковальова, зауважують, що перевагою інтернет-медіа є також інтерактивність та персоналізація контенту, що дозволяє краще задовольняти індивідуальні запити користувачів (4). Дослідження GfK Ukraine показують, що 63% українських інтернет-користувачів цінують можливість коментувати, ділитися та обговорювати новини онлайн (6). Воно сприяє підвищенню залученості аудиторії та формуванню стійкої лояльності до окремих видань.

Окрім того, розвиток технологій таргетованої реклами в інтернеті, про що пише Решетілова Т., стає ще одним важливим фактором, який стимулює перехід рекламодавців і, відповідно, аудиторії до онлайн-медіа (6). За даними Всеукраїнської рекламної коаліції, у 2022 році обсяг інтернет-реклами в Україні вперше перевищив частку телевізійної реклами, сягнувши 45% від загального ринку (2).

Перерозподіл масмедійної аудиторії України на користь інтернет-видань та новітніх медіа є об'єктивним процесом, зумовленим змінами в медіаспоживанні та технологічними інноваціями. Ці трансформації матимуть значний вплив на медіаринок, професію журналіста та суспільний дискурс загалом. Моніторинг та аналіз цих процесів є важливим завданням для забезпечення збалансованого та ефективного розвитку медіасфери України.

Література:

1. Бірюков Д. С. Техногенні та екологічні проблеми урбанізації. *Стратегічні пріоритети*. 2013. № 2. С. 135–141.

2. Всеукраїнська рекламна коаліція. Підсумки рекламного ринку України за 2022 рік. URL: <https://vrk.org.ua/ad-market/> (дата звернення: 05.10.2024).

3. Київський міжнародний інститут соціології. Медіаспоживання в Україні – 2022. URL: <https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1136&page=1> (дата звернення:05.10.2024).

4. Ковальова О. В. Структурна політика як механізм здійснення трансформації економіки. *Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics»*, № 6. 2017. С. 85–93.

5. Медіаосвіта та медіаграмотність: підручник / ред.-упор. В. Ф. Іванов, О. В. Волошенюк ; за науковою редакцією В. В. Різуна. Київ : Центр вільної преси, 2012. 352 с.

6. Решетілова Т. Просування інноваційних товарів на засадах мотиваційної інноваційності споживачів. *Маркетинг в Україні*. 2017. № 1 (100). С. 58–62.

7. Українська асоціація медіабізнесу. Ключові тренди медіаринку України 2022. URL: <https://uam.in.ua/upload/medialibrary/f40/f404da37f1b0de23dba38eecf6f57a25.pdf> (дата звернення:05.10.2024).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-450-7-27>

THE CHANGING ROLE OF SOCIAL MEDIA IN 2024 US ELECTIONS: DECODING THE LANGUAGE OF KAMALA HARRIS MEMES

Polieieva Yu. S.

*Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor at the Department of Foreign Languages
Scientific and Educational Institute of International Relations
Taras Shevchenko National University of Kyiv
Kyiv, Ukraine*

Social media has had a significant influence on political discourse, altering how politicians and governments interact with their constituents and influence public opinion. One of the most significant examples of the changing role of social media is the current US presidential campaign. Social media have evolved to become a key component of presidential elections. Both presidential candidates former President Donald Trump and Vice President Kamala Harris are increasingly embracing social media platforms such as Twitter – now known as X, Facebook, and Instagram to reach their voters.

Social media sites are an important source of news for many Americans. A recent Pew Research study found that more than 70% of people now get news from social media that is three-quarters of Americans turn to it for a source of news. However, a separate study by the Pew Research Center found that those relying on social media as their main source of news have the lowest levels of political knowledge and engagement compared to those who access other news sources.

When social media first started to become important Democrats had an advantage. Barack Obama was actually the first presidential candidate to employ social media, and it became apparent that it could greatly aid a campaign. That fact was taken into account in 2016 when the Trump team went on to employ Twitter and various platforms very effectively to promote his campaign and attract Republican voters.

According to a May New York Times analysis, until now, former President Donald Trump has dominated TikTok, where pro-Trump posts nearly doubled the number of pro-Biden posts. The popularity of Harris' content on the platform, however, suggests a welcome change for Democrats. The memes reflect a cautious hope around the new nominee from the younger electorate after a long period of fears over Biden's candidacy, who they viewed as too old and centrist. Memes are the other form of delivering your message, and they spread in a more popular way and reach audiences that do not often turn to official media sources for news. Thus, the memification of Harris' presidential campaign is an attempt to establish not only a political movement, but also a cultural movement, particularly targeted to younger voters. This strategy can be regarded as a challenge to the gerontocracy of American politics and an attempt to fulfill the desire among Gen X and Gen Z to see someone different.

'Memeability' is essentially the ability, or the instant acceptance as a meme within a small group or cult. Memeability is having a persona that lends itself to becoming a meme that in turn acts as a mechanism in the production of prominence and is the online celebrity's equivalent of charisma in the social media age. According to Richard Dawkins, who coined the term in his 1976 book *The Selfish Gene*, a meme is any "unit of cultural transmission". In other words, a meme can be anything which is passed from one person to another, whether it be an idea, a behaviour, a quote or so on. However, the majority of memes are simply a still picture (or sometimes .gif) with two blocks of text on the top of the bottom of the picture. The wide adoption of memes on social media manifests the intersection of identity, humor, and digital culture in shaping contemporary political discourse on social media.

Certain memes prevail as a form of political discourse online. Memes have followed American politician and Vice President Kamala Harris since her rise to national prominence. Among the large set of memes surrounding

Harris' political figure, perhaps the most viral are the "coconut tree" meme, the "unburden" meme and "Momala".

The coconut tree meme. The "coconut tree" meme originates from a May 2023 speech Harris gave at a White House event for advancing opportunities for Hispanic Americans. Harris quoted her mother as saying *"I don't know what's wrong with you young people. You think you just fell out of a coconut tree?"* The clip went viral in February 2024 when it was picked up by an X user who wrote: *"This video is literally like medicine to me. I watch it once every week or two and every time I do I get an enduring hit of light euphoria for the next 45 minutes."* The post, from user @evil_female, has had over 1 million views and inspired countless memes. Hawaii senator Brian Schatz posted a photo of himself scaling a literal coconut tree with the caption *"Madam Vice President, we are ready to help"*. Meanwhile, Colorado Governor Jared Polis tweeted out three emojis: *a coconut, a palm tree and an American flag*. Thus, the coconut tree meme has since then turned from an inside joke on X to something of a symbol for Harris' campaign.

The 'unburdened' meme. "What can be, unburdened by what has been" is a phrase that Harris has used for years. She tweeted it out in 2020, and deployed it in many speeches. While the coconut tree meme was one single casual comment from Harris, the "unburdened" meme was born out of the fact the vice president has recycled this specific line countless times.

The meme began when John Cooper (a senior advisor to the House Committee on Homeland Security) posted a compilation on X of all the times Harris has said the phrase "what can be, unburdened by what has been." The video is four minutes long and has been viewed more than 12 million times since it was posted at the end of June.

Similarly with the coconut tree meme, while the initial compilation was stitched together by the Republicans, trying to show her as unoriginal, annoying, and highly incompetent it has had the opposite effect on younger social media users. Here are some of the comments on X: *"baseball cap that just reads 'unburdened' would raise a million alone"* @sam_alberti; *"I'm feeling sooo unburdened by what has been"* @ContraPoints, *"BREAKING: we are now unburdened by what had been"* @theserfstv. It must be admitted that the phrase is obviously unusual. The semantic evaluation of the contexts where she uses the phrase indicates that she generally uses it when talking about progress. The grammar of the phrase is rather intricate, and it is unclear which is the subject: "what has been" or "what can be". It seems to express hope that the future ("what can be") can be better than the past ("what has been"). Thus, the popularization of the phrase began as a viral campaign to make fun of Harris by her political opponents, but it developed into something different, as posters embraced the phrase as evidence of Kamala's unconventional logic and intelligence.

The Momala meme. *Momala*, also spelled *Mamala*, is a nickname and a special name for Kamala Harris, which started as the way her stepchildren, Cole and Ella Emhoff referred to her. Kamala Harris and others used the nickname throughout her vice presidency in social media posts and comments, but widespread use of the name came into broad public attention following an interview on the *Drew Barrymore Show* on April 29th, 2024, in which Barrymore clasped Harris' hands and asked her to “*be Momala of the country*”. Numerous users online commented on the clip of Barrymore and memed it, for example, X user *@henryevil* posted about the clip on April 29th, earning accelerated likes and comments: “*Do you know how insane a conversation has to be to make Kamala seem like the normal one*”. Over time, “Momala” turned into an ironic and sincere way to discuss Harris and appealing to her *maternal qualities* online. The name creates her a stereotype of the mammy – the caretaker, a loving, forgiving, and tranquil individual who gives a sense of security. However, the opponents believe that on the contrary the “*mammy-fication*” of the presidential candidate can be harmful stereotyping for a political figure that there must be a boundary between her private life and professional and political obligations.

It would be difficult to argue why any particular political meme goes viral over another as the campaign's social media experimentation continues.

Social media has evolved to become a pivotal component of 2024 presidential campaigns and it continues to change the political alignment in the elections. Although memes are just two-dimensional funny pictures, they embody more powerful tools for bridging cultural and generation gaps and helping candidates form connections and shared identities with the voters. What is noteworthy in 2024 they represent a growing level of engagement from younger voters. Supposedly, the memification of Kamala Harris' campaign is going to win her the election since she is the first candidate in years if ever to treat young people as a serious and important voting demographic who turn to social media as a news source. Thus, the coconut-themed memes and the widely-memed statement “What can be, unburdened by what has been” have since gone from being an inside joke on X to becoming something of a symbol for her campaign and the sign of the allegiance to her. Obviously, the actual result will come in November, when the election shows whether the changing role social media can represent real political discourse power.

References:

1. From memes to message to Mario Kart: An analysis of the reach of social media content related to Kamala Harris. URL: <https://www.montclair.edu/school-of-communication-and-media/wp-content/uploads/sites/20/2024/07/Montclair-Study-Kamala-Harris-and-Social-Media-Memes.pdf> (дата звернення: 4.10.2024).

2. Kim Catherine What's fueling Kamala Harris' TikTok surge. URL: <https://www.politico.com/newsletters/politico-nightly/2024/07/24/whats-fueling-kamala-harris-tiktok-surge-00171024> (дата звернення: 18.09.2024).
3. Mercer John, Sarson Charlie Fifteen seconds of fame: Rupaul's drag race, camp and 'memeability'. *Celebrity Studies*. May 2020. 11(1):1–14. P. 479-492. DOI: 10.1080/19392397.2020.1765102
4. Moulton Cyrus Could the Kamala Harris Memes Impact Her Campaign? URL: <https://www.news.northeastern.edu/2024/07/22/kamala-harris-memes-campaign> (дата звернення: 15.09.2024).
5. Piccioni Anna The Political Speeches of Kamala Harris: a Linguistic Analysis / Università degli Studi di Padova, Dipartimento di Studi Linguistici e Letterari. 69 p. URL: <https://www.coursehero.com/file/240482840/Piccioni-Anna.pdf> (дата звернення: 18.09.2024).
6. Riga Jessica Explaining the most viral Kamala Harris memes, from coconut trees to 'Momala' and Veep. URL: <https://www.abc.net.au/news/2024-07-23/kamala-harris-coconut-tree-meme-explained-momala-veep/104127418> (дата звернення: 10.09.2024).
7. Saaida Mohammed The Role of Social Media in Shaping Political Discourse and Propaganda. URL: <https://www.researchgate.net/publication/372936619> August 2023 DOI:10.5281/zenodo.10841870 (дата звернення: 11.09.2024).
8. Seiffert-Brockmann, J., Diehl, T., & Dobusch, L. Memes as games: The evolution of a digital discourse online. *New Media & Society*, 20(8). 2018. 2862-2879. <https://doi.org/10.1177/1461444817735334>
9. Sims Matthew The Essential “Meme-ability” of Modern Television | The Artifice URL: <https://www.the-artifice.com/meme-ability-modern-television> (дата звернення: 13.09.2024).
10. Suci Peter AI-Powered Social Media Could Play Significant Role In The 2024 Election. URL: <https://www.forbes.com/sites/petersuciu/2023/05/19> (дата звернення: 16.09.2024).

НАПРЯМ 5. МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-450-7-28>

МІЖКУЛЬТУРНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК ЗАПОРУКА УСПІШНОЇ МІЖНАРОДНОЇ ДІЛОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Дзинглюк О. С.

*доцент кафедри соціальних і гуманітарних дисциплін
Одеського національного морського університету
м. Одеса, Україна*

Ботнар Л. О.

*студентка 1 курсу
Навчально-наукового інституту морського бізнесу
Одеського національного морського університету
м. Одеса, Україна*

Комунікація – це модус існування явищ мови, основною метою якої є передача та отримання інформації. Її інший вимір – міжкультурна комунікація, вивчає особливості вербального та невербального спілкування людей, які належать до різних національних та лінгвокультурних спільнот [1].

Перше визначення міжкультурної комунікації запропонували у 1972 році американські вчені Ларрі Самовар і Річард Портер у книжці «Комунікація між культурами» («Communication between Cultures») [2].

Міжкультурна комунікація пов'язана з багатьма науками, прикладними галузями, видами мистецтва, дипломатією тощо. Особливе місце вона посідає у системі мовознавчих наук. Міжкультурна комунікація, як результат взаємодії культур, спирається на здобутки культурології [2].

Зі зростанням глобалізаційних змін, поширенням міжнародних контактів, інтернаціоналізацією суспільства загалом змінився і характер спілкування. Налагодження ділових і дружніх контактів із представниками інших держав передбачає володіння іноземними мовами. Однак цього мало, оскільки серйозною перешкодою у спілкуванні з іноземцями є незнання їх етнічних, культурних особливостей, невербальних засобів спілкування [3].

У міжкультурній комунікації першорядну роль відіграє спілкування: діалог або полілог культур. Діалог культур – взаємодія культур у процесі

міжкультурної комунікації, оволодіння іноземними мовами тощо. Міжкультурна комунікація також включає в себе такі основні елементи як «народ», «нація» і «менталітет» – етнологічно ідентичні поняття, що визначають біологічне походження групи людей, але в соціально-політичному аспекті вони не є тотожними [4]. У міжнаціональних та міжкультурних контактах, де «мова тіла» найчастіше може бути набагато зрозумілішою, ніж іноземна мова співрозмовника, важливу роль відіграють засоби невербальної комунікації – «безмовна мова» (за визначенням Е. Холла). Найважливішою особливістю невербальної комунікації є те, що вона здійснюється за допомогою всіх органів чуття: зору, слуху, дотику, смаку тощо, кожен з яких утворює свій канал комунікації [4].

Існує шість найголовніших аспектів міжкультурної комунікації:

1. Культурологічний (ключовий).
2. Лінгвістичний (передбачає вивчення мовних відмінностей, які можуть впливати на комунікацію між носіями різних мов).
3. Етичний (спрямований на розуміння відмінностей етичних норм, що притаманні різним країнам та націям).
4. Соціально-комунікативний (до нього належать прийняті суспільством моделі, норми і правила спілкування, налагодження і підтримання контактів загалом).
5. Психологічний (передбачає вивчення психологічної реакції людей в умовах спілкування з представниками різних держав та етносів).
6. Професійно-прикладний (до нього належать сфери застосування знань із міжкультурної комунікації) [5].

Кожен народ має свою національну культуру, її неповторність та оригінальність, що виявляються як в духовній, так і матеріальній сферах життя та діяльності. Культурні, психологічні, національні особливості народу не можуть не позначатись на його діловій сфері, не можуть не впливати на культуру спілкування та міжособистісну взаємодію. Відмінності культури можуть бути досить істотними і стосуватися мови, правил етикету, стереотипів поведінки, використання певних засобів спілкування.

Взаємодія з іноземцями – зіткнення різних культур. Наприклад, жителі Сходу зазвичай спілкуються на доволі близькій відстані, а от європейці чи американці досить негативно сприймають втручання іншої людини в особистий простір. Для європейців є звичним класти ногу на ногу, але якщо вони так поводитимуться у Таїланді, то місцеві мешканці почуватимуться приниженими, ображеними. Саме через неусвідомлення цього при контактах представників різних країн відбуваються непорозуміння, а іноді й конфлікти [6, с. 9].

Головна риса, яка властива всім європейським бізнесменам, – пунктуальність. Німці, англійці, бельгійці не люблять, коли запрошені спізнаються на зустріч. Для них це прояв неповаги і власної

незацікавленості у діловій зустрічі. Хоча в Іспанії це навпаки нормальне явище. Адже в цій країні не прийнято приходити в точно призначений час. Як правило, слід запізнитися на декілька хвилин [4, с. 2].

Часто при веденні бізнесу партнери обмінюються подарунками. Якщо для японців це обов'язковий ритуал, то англійці прояви надмірної уваги сприймають дуже скептично. Найкращий варіант – подарувати недорогий сувенір. Наприклад: календар, записна книжка, запальничка, фірмова авторучка, а на Різдво – алкогольний напій. Будь-які інші подарунки з вашого боку будуть розцінені як тиск на партнера. Однак, рішення запросити вашого ділового партнера до театру буде кращою ідеєю, це справить на нього приємне враження. Якщо після ділової зустрічі вас запросили відпочити у паб, потрібно пам'ятати головне правило ввічливості: утримуватися від розмов про роботу. В умовах неофіційної бесіди англієць буде вести розмови про свої захоплення, хобі, шукати точки дотику зі своїми співрозмовникам саме в цій сфері і майже ніколи не стане говорити про те, що є головною справою його життя, особливо якщо він на цьому терені чогось досяг. Це сприймається як невихованість, неприйнятні хвастощі [6, с. 11].

На відміну від скандинавських країн, у Великобританії не прийнято вимовляти тости та цокатися. Перед тим як випити, англійці піднімають келих і вимовляють “Cheers”, що у перекладі означає “Будьмо”. У розмовах за столом краще уникати таких тем, як життя королівської родини, релігії, Північна Ірландія, приватне життя та гроші [7].

Будь-яка міжнародна діяльність передбачає обмін інформацією. Однак немає двох національностей, які бачать світ однаково, саме тому знання мови та культури іншого народу є суттєвим складником міжкультурної комунікації, що допомагає запобігти конфлікту.

Велике значення має жестикуляція. Однакові жести можуть мати різне значення у різних культурах. Наприклад: жест великим пальцем догори зазвичай означає, що у вас все гаразд або ж захват, однак у Німеччині він означатиме лише цифру “один”, у Греції – небажання продовжувати розмову, а у США цим жестом ловлять попутки.

Крім того, потрібно звернути увагу на проблему міжкультурного неправильного тлумачення. Неточне сприйняття може викликати неправильну інтерпретацію ситуації. Яскравим прикладом може стати ставлення двох націй до споживання яловичини. В Індії корова – священна тварина. Некоректно буде пропонувати індусу яловичину, адже це образить його релігійні почуття. У той час як в інших країнах споживання яловичини звичайне явище.

Отже, важливим завданням міжкультурної комунікації є формування міжкультурної компетентності, необхідних знань про різні народи та культури з метою уникнення міжетнічних і міжкультурних конфліктів та встановлення комфортних умов спілкування в різних

сферах та життєвих ситуаціях. У вирішенні міжкультурних конфліктів людина повинна пом'якшувати різницю, поки не буде досягнута хоча б подібність інформації, що доноситься.

Література:

1. Основні категорії міжкультурної комунікації. [Електронний ресурс]. URL: https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u166/osnovni_kategoriyi_mk.pdf
2. Основи міжкультурної комунікації [Електронний ресурс]. URL: <https://eportfolio.kubg.edu.ua/data/conference/8587/document.pdf>
3. Сутність об'єкт та предмет міжкультурної комунікації [Електронний ресурс]. URL: <https://studfile.net/preview/10098598/>
4. Барановський Л. С., Козікс Д. Д. Країзнавство. Великобританія : навчальний посібник. Мн., 1990.
5. Афанасьєв І. Діловий етикет: 2-ге вид., перероб. і доп. К. : «Альтерпрес», 2001. 352 с.
6. Галушко В. П. Діловий протокол та ведення переговорів. Вінниця : НОВА КНИГА, 2002. 223 с.
7. Міжнародний етикет [Електронний ресурс]. URL: <https://bizslovo.org/content/index.php/ru/diloviy-etyket/166-mizhnarodniy-etyket/664-mizhnarodniy-etyket.html>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-450-7-29>

СУБ'ЄКТИВНА ОЦІНКА ТА ЇЇ ВПЛИВ НА МІЖКУЛЬТУРНУ КОМУНІКАЦІЮ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Кондратюк К. Р.

студентка факультету іноземних мов

*науковий керівник: **Петров О. О.***

*кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри германської
філології, перекладу та зарубіжної літератури*

Вінницького державного педагогічного університету

імені Михайла Коцюбинського

м. Вінниця, Україна

У сучасному глобалізованому світі міжкультурна комунікація стала невід'ємною складовою міжнародних контактів, особливо коли англійська мова відіграє роль лінгва франка. Однією з основних проблем, що виникають у процесі такого спілкування, є суб'єктивна оцінка,

виражена через фразеологізми та інші мовні засоби. В англійській мові фразеологічні вирази відіграють значну роль у передачі суб'єктивного ставлення мовця, що може призводити до непорозумінь між представниками різних культур. Невідповідність культурного контексту, в якому сприймаються ці вирази, може значно впливати на міжкультурну комунікацію, спричиняючи комунікативні бар'єри та спотворення сенсів.

Фразеологізми в англійській мові часто містять приховану суб'єктивну оцінку, що може бути неочевидною для носіїв інших мов. Важливим прикладом є вираз *"a storm in a teacup"*, який означає перебільшення незначної проблеми. Для англосовної аудиторії цей фразеологізм є звичним, однак представники інших культур можуть не зрозуміти відтінків іронії або критики, які містить цей вислів. Подібні фразеологічні конструкції можуть створювати труднощі у розумінні, якщо іноземці не володіють відповідними культурними знаннями [3, с. 34].

Інший приклад – фразеологізм *"to pull someone's leg"* (буквально «тягнути ногу»), який означає жарту або намагання обдурити когось несерйозно. В інших культурах така манера вираження може бути сприйнята як неповага або навіть агресія, якщо співрозмовник не знайомий з цим фразеологізмом. Тому комунікативні невдачі можуть виникати через невідповідність культурних інтерпретацій [4, с. 78].

Також варто зазначити, що фразеологічні вирази є складним явищем, яке поєднує в собі мовні та культурні елементи. Наприклад, вислів *"to kick the bucket"*, який означає «померти», несе у собі гумористичний або навіть грубий відтінок у порівнянні з іншими способами вираження цієї ж ідеї. Така форма суб'єктивної оцінки є типовою для носіїв англійської мови, однак у деяких культурах це може бути сприйнято як недоречність або навіть образа через серйозність теми смерті [2, с. 45]. Для успішної міжкультурної комунікації важливо усвідомлювати такі культурні відмінності, особливо коли мова йде про делікатні теми.

Неправильне розуміння фразеологічних виразів може також виникати через культурні розбіжності у сприйнятті метафор. Наприклад, *"break the ice"* означає полегшення напруги в спілкуванні, але без контексту це може бути сприйнято буквально. Відсутність знань про англосовні метафоричні конструкції призводить до того, що іноземці не завжди розуміють підтекст висловлювань, що спричиняє труднощі у комунікації [5, с. 112].

Звичайно, фразеологізми англійської мови мають не лише пряме, а й приховане значення, що може бути важким для інтерпретації в іншомовному середовищі. Наприклад, *"spill the beans"* (буквально «розсипати боби») використовується у значенні «розкрити секрет». Цей фразеологізм передає певне емоційне забарвлення та вказує на

неочікуваність або необережність мовця. Для іноземців така форма суб'єктивної оцінки може бути незрозумілою без відповідного контексту [1, с. 67].

Аналогічно, *"hit the nail on the head"* (буквально «влучити по цвяху») означає точне визначення проблеми або суті питання. В англійській мові це є поширеним способом вираження схвалення або підтвердження точності, однак у міжкультурній комунікації цей фразеологізм може викликати труднощі у розумінні або навіть сприйматися буквально, що призведе до комунікативних непорозумінь.

Для того щоб уникати непорозумінь у міжкультурній комунікації, важливо розвивати міжкультурну компетентність – знання про фразеологічні вирази та їх значення у різних мовах. Особливу увагу слід приділити вивченню контексту, в якому використовуються фразеологізми, та їх суб'єктивній оцінці, яка може значно вплинути на успішність комунікації. Такі знання дозволяють уникати помилок та підвищувати рівень взаєморозуміння між представниками різних культур.

Зокрема, українським студентам, які вивчають англійську мову, важливо ознайомлюватися з прикладами суб'єктивної оцінки в англійських фразеологізмах для поліпшення власної комунікативної компетентності. Розуміння культурних кодів, закладених у фразеологізми, дає можливість уникнути непорозумінь та зробити спілкування більш ефективним.

Фразеологізми є важливою частиною англійської мови та передають багатий спектр суб'єктивних оцінок. Вони часто несуть культурно специфічну інформацію, яку важко передати без відповідних знань. Вивчення цих виразів у контексті міжкультурної комунікації дозволяє глибше зрозуміти іншу культуру та уникати непорозумінь під час спілкування. Розвиток міжкультурної компетентності є необхідним для забезпечення успішної комунікації, особливо коли мова йде про використання фразеологізмів.

Література:

1. Бойко О. П. Фразеологізми в контексті міжкультурної комунікації. Львів : Львівський національний університет ім. І. Франка, 2020. 67 с.
2. Зоріна Т. В. Міжкультурна комунікація: теоретичні та прикладні аспекти. Київ : Видавництво Київського національного університету, 2019. 45 с.
3. Crystal D. English as a Global Language. Cambridge University Press, 2003. 34 с.
4. House J. Misunderstanding in Intercultural Communication: Interactions between German and American Speakers of English. Walter de Gruyter, 1997. 78 с.

5. Spencer-Oatey H. Intercultural Interaction: A Multidisciplinary Approach to Intercultural Communication. Palgrave Macmillan, 2008. 112 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-450-7-30>

ЕТИКА ДІЛОВОГО СПІЛКУВАННЯ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ

Медейчук О. М.

*старший викладач кафедри іноземної філології та бізнес-комунікацій
ЗВО “Університет Короля Данила”*

*м. Івано-Франківськ, Україна
orcid.org/0009-0003-2228-54300*

Досліджено проблему формування міжкультурної комунікації у процесі вивчення німецької мови, яка в сучасному суспільстві набуває все більшої значущості. Неможливо повноцінно спілкуватися з представниками іншої культури, нічого не знаючи про особливості цього народу. Комунікація німецькою мовою сприяє процесу соціалізації, професіоналізації та соціальної адаптації комунікантів. Німецька мова повинна вивчатися в нерозривній єдності зі світом і культурою народів, що говорять цією мовою. До основних компонентів іноземної культури відносять наступні елементи: повсякденну поведінку; побутову культуру; традиції та обряди; національні картини світу; художню культуру.

У сучасній лінгвістичній науці все більшого значення набувають дослідження, присвячені процесам міжкультурної комунікації на базі системного підходу до вивчення мови, культури і суспільства. Німецьку мову як важливий складовий елемент національної культури порівнюють з рідною мовою і культурою. Тому міжкультурна германістика (interkulturelle Germanistik) набуває в останні роки все більшої актуальності. В методиці навчання німецької мови особливого значення набуває наука про суть категорії чужого, іноземного, так звана “ксенологія”, засновником якої в ФРН є професор А. Вірлахер. Головним положенням цього напрямку є взаємообмін і взаємовідношення між своїм і чужим, знайомим і невідомим, що призводить до взаємного збагачення двох або декількох культур, які навчаються одна у одної, не втрачаючи при цьому власної своєрідності. Метою міжкультурної германістики є навчання сучасної німецькомовної культури, її історії і специфіки для того, щоб спеціалісти могли активно

спілкуватися на міжнародному рівні. Національні відмінності впливають на процеси взаємодії між людьми, її хід та результати. При конфліктності інтересів національні відмінності виступають на перший план. Під національними особливостями в комунікації (перемовин) вчені розуміють особливості національного характеру і культури, найбільш поширені особливості мислення, сприйняття і поведінки, що впливають на процеси інтеракції. Риси міжкультурної комунікації вирізняються поведінкою учасників насамперед як представників певної держави, ніж як представників певної нації.

Німецький стиль ділового спілкування характеризується взаємодією з баченнями знайти таке вирішення проблем, яке влаштувало б їх і з впевненістю у можливості досягнення домовленостей. Для німців характерна точність, пунктуальність, сувора регламентація поведінки, розвинене почуття субординації, розрахунку, педантичності, внутрішня зібраність. Коли йдеться про міжнародне спілкування, то маленький, невинний жест, який для одного народу має одне значення, а для іншого – зовсім інше, може погіршити стосунки між співбесідниками, адже поведінкою ми висловлюємо повагу до культури представників інших народів.

Ділові якості, на які очікують німецькі партнери та роботодавці: спеціаліст високого рівня в своїй галузі, партнер повинен бути орієнтований на справу, повністю віддавати себе роботі, діяти зважено, структурувано та методично, відповідати за кожне своє слово, не давати марних обіцянок, бути надійним та відповідальним, без зайвої самореклами, володіти собою і тримати емоції під контролем. При діловому знайомстві прийнято потискати один одному руку, “small talk” має бути дійсно невеличкою розмовою, майже одразу переходячи до суті зустрічі; робити подарунки новому діловому партнерові чи роботодавцю немає потреби; гарна підготовка до зустрічі є запорукою приємного першого враження. *Теми для обговорення*: погода, культурні події, архітектурні пам’ятки та цікаві місця *Не можна*: торкатися національних, расових, релігійних тем; тем, пов’язаних з Другою світовою війною, а також питати про фінансовий стан, здоров’я. *Невербальна комунікація*: міміка та жести стримані, але разом з тим впевнені; в німецькій культурі прийнято зберігати зоровий контакт зі співрозмовником; уникання погляду у вічі може розцінюватися як відсутність зацікавленості та нещирість; дистанцію краще зберігати трохи більшу, ніж прийнято в слов’янській культурі; уникати доторків до співрозмовника. *Загальний підхід у діловому спілкуванні*: орієнтація на справу, а не на відносини; довірливі відносини треба заслужити, часто вони базуються на успішній співпраці, рекомендаціях, діловій репутації; монохромне відношення до часу – чіткість та славнозвісна німецька пунктуальність.

Більшість німців дуже дружелюбні, навіть якщо ви погано володієте німецькою вони все одно старатимуться підтримати розмову. Прийнятою формою звернення в Німеччині є «Ви». Німець ніколи не звернеться, особливо до малознайомої людини, на «ти». Потрібно бути готовим до того, що німці дуже неохоче переходять на дружню ногу. Це свідчення їх вічної серйозності, у тому числі, і в дружбі. Німці вважають за краще робити все, не поспішаючи, поступово. Німці тиснуть один одному руки при кожному зручному випадку, рукостискання – обов'язковий елемент їхнього життя. На знак дружнього ставлення руку утримують, як можна довше. Відповідаючи на телефонний дзвінок, німець зазвичай називає своє ім'я – це усна заміна рукостискання.

Німці ставляться до життя з неймовірною серйозністю, тому дуже несхвально відзначають будь-які прояви легковажності, всякі випадковості і несподіванки. У Німеччині вважається абсолютно неприпустимим словесну образу іншої людини. Це призводить до розриву відносин. За своєю природою німці просто не в змозі пробачити неправду або помилку. Їх непохитна впевненість у своєму праві втручатися у все, робить їх непримиренними до чужої думки, якщо воно відрізняється від їх власного. І про свою незгоду німець заявить відразу, причому, може зробити зауваження, не дуже вибираючи форму викладу.

Для німецького етикету характерна пунктуальність і чіткість. Про зустрічі прийнято домовлятися заздалегідь, про неможливість прийти або можливе запізнення необхідно попереджати з вибаченнями. Якщо вас запросили в гості чи на вечерю до ресторану, буде хорошим тоном прийти з подарунком. Запрошення додому в Німеччині вважається знаком особливої поваги.

Сучасні німці користуються репутацією нації з хорошим характером. Їм властиві чесність, домовитість і скромність. Поряд з цим німців характеризує розсудливість і витримка в досягненні поставленої мети, а також стійкість у перенесенні пов'язаних з цим труднощів. Німець виконає ваше прохання, якщо ви зумієте справити на нього хороше враження, хоча взагалі з іноземцями він залишається у холодно-ввічливих стосунках, не виказуючи їм ніякої запобігливості. Найбільш виражені риси німецької нації – акуратність і бажання все впорядкувати, систематизувати. Неакуратний одяг вважається таким же гріхом, як і несумлінна праця.

Церемонія представлення та знайомства відповідає міжнародним правилам: рукостискання та обмін візитними картками. Німці віддають перевагу тим переговорам, у яких вони з достатньою очевидністю бачать можливість знаходження рішення і дуже сумлінно прораховують свою позицію. У ході переговорів вони люблять обговорювати

питання послідовно: одне за одним. При укладанні договору німці будуть наполягати на жорсткому використанні прийнятих зобов'язань, а також на виплаті високих штрафів у разі їх невиконання. Під час переговорів німці можуть поводити себе досить жорстко, але при цьому вони створюють дуже гарні умови їх ведення. У ході переговорів німці досить офіційні та професійні і цього ж будуть вимагати від своїх партнерів. Потрібно уникати розмов політичного характеру та спогадів про історичне минуле.

Ділові зв'язки з німецькими фірмами можна встановлювати шляхом обміну листами з пропозиціями про співробітництво. Свої пропозиції іноземні фірми та підприємства мають можливість публікувати у спеціалізованому бюлетені "Auslandsanfragen" та у додатках до газети "Nachrichten für Außenhandel".

Отже, вербальні та невербальні компоненти етики ділового спілкування мають велике значення у процесах організації та перебігу комунікації, впливають на її результат. Несучи значну частину інформації, вони можуть сприяти, перешкоджати або навіть унеможливити міжособистісне спілкування. Кожна особа може висловлювати свої думки будь-яким доступним їй способом, якщо це не вступає у суперечність з інтересами суспільства, а також правами і свободами інших людей. Відомо, що деякі особливості комунікації, зокрема темп мовлення, етикетні ритуали, відстань між мовцями, паралінгвістичні засоби, обумовлені належністю комуніканта до певної культури, нації, етносу тощо. Цим особливостям спілкування слід приділяти особливу увагу у міжкультурній комунікації, оскільки вони можуть стати причиною комунікативних невдач, на подолання яких потрібні зусилля та час.

Література:

1. Козак А. В., Близнюк Л. М. Міжкультурна комунікація у вивченні німецької мови. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологія»*. Острог : Вид-во НаУОА, 2021. Вип. 12(80). С. 143–146.

2. Експрес-довідник із правової міжкультурної комунікації / за заг. ред. А. С. Токарської. Львів, 2010. 340 с.

3. Авраменко О. О., Яковенко Л. В., Шийка В. Я. Ділове спілкування : навчальний посібник. / за наук. ред. О. О. Авраменко. Івано Франківськ, «Лілея НВ», 2015. 160 с.

4. Правила етикету в Німеччині: національні особливості. URL: <https://kroskulturalna-pidgotovka-majbutnikh-fakhivtsiv-galuziturizmu.webnode.com.ua/l/stattya-z-poradami-shchodo-formatuvannya/> (дата звернення: 15.10.2024).

5. Особливості німецької ділової культури. URL: <https://caritas.ua/wp-content/uploads/2021/07/prezentacziya-osoblyvosti-nimeczkoyi-dilovoyi-kultury.pdf> (дата звернення: 15.10.2024).

6. Мова ділового спілкування в Німеччині. URL: <https://studfile.net/preview/9693523/page/43/> (дата звернення: 15.10.2024).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-450-7-31>

ГУМОРИСТИЧНИЙ ІНТЕРДИСКУРС ЯК ЛІНГВОКРЕАТИВНИЙ КОНСТРУКТ

Самохіна В. О.

*доктор філологічних наук,
професор кафедри іноземних мов
Українського державного університету залізничного транспорту
м. Харків, Україна*

Нешко С. І.

*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри іноземних мов
Українського державного університету залізничного транспорту
м. Харків, Україна*

Актуальність і новизна роботи полягає у вивченні специфіки інтердискурсивних жаргів, реальних ситуацій та особистостей, які формують гумористичний інтердискурс через опертя на колективний світогляд, зумовлений екстралінгвальним контекстом, що спричиняє когнітивний дисонанс як специфічний прийом комічного [2, с. 196]. Когнітивно- дискурсивний підхід забезпечує органічний взаємозв'язок і взаємовплив когнітивних і комунікативних факторів процесу мовного спілкування [1, с. 157], що застосовується в гумористичному інтердискурсі.

У підґрунті гумористичного інтердискурсу перебуває категорія інтердискурсивності. Якщо діалектико-діалогічна сутність феномену інтертекстуальності полягає у взаємодії текстів [3, с. 21–29], то інтердискурсивність виявляється в оперті на ситуації, прецедентні феномени, які трапляються в реальному житті. Категорія інтердискурсивності визначається як когнітивно-дискурсивна і інтегрує в гумористичному дискурсі різні сфери і практики життєдіяльності – політичну,

соціальну, воєнну, культурну, наукову тощо, з яких черпає знайомі факти та трансформує їх в комічні, що виявляє їх базову рису— системну взаємодію і, відповідно, декодує перший, серйозний дискурс у другий— «несерйозний», комічний. Таким чином, гумористичний інтердискурс пов'язаний із **асоціативністю**, тобто з реальними фактами, але в перекрученому вигляді: реальна ситуація гіперболізована, а зв'язок з вихідною ситуацією (актуальною подією реальності) перестає усвідомлюватися як реальна і перетворюється на комічний текст: **ситуація + текст** на відміну від інтертекстуальних зв'язків: **текст + текст**).

Виникає **протиріччя** у співставленні двох ситуацій: знайомої і нової, створеної на основі першої, що викликає гру зі змістом, таким чином, створюється ефект ошуканого очікування. Цей процес здійснюється на підґрунті алюзіювання, гіперболізації та пародіювання, які створюють між- дискурсивні відношення **подвійної актуалізації**, що є фундацією гумору – тобто со-положення реалістичного і фіктивного сценаріїв – це умови для метафоричного переосмислення ситуації. На основі розходження стереотипної уяви реципієнта про об'єкти / ситуації і їх опису створюється **амбівалентність** сприйняття. Порушення тотожності сценаріїв представлено контекстуальними визначеннями, евфемізмами, перифразом. Сама сутність цих стилістичних явищ полягає в експлікації об'єкта в новому, незвичному світлі, акцентуації, перебільшенні його властивостей, здебільшого, – недоліків.

Найхарактернішою ознакою гумористичного інтердискурсу є **інтердискурсивна апроксимація**, коли реальність, заснована на фактичних даних (історичні події, історичні фігури) трансформовані в пародійну, комічну, а, головне, – нову, вигадану, псевдореальну. Прототип деформується, створюється комічний образ, відбувається ціннісна переорієнтація прототипу – завдяки взаємодії дискурсивних механізмів і комплексу лінгвостилістичних засобів (Пор: – Куме, діставайте самогонку, путін вправ в **кому!** – Рано..., давайте дочекаємось, коли буде **крапка!** [4], де обігруються розділові знаки в надзвичайному контексті). Когнітивною основою гумористичного інтердискурсу є **механізм аперцепції**, що виявляється у збереженні «слідів» певної ситуації у вигляді знань реципієнта про реальні факти, лінгвокреативне мислення, що забезпечує «вивідне знання» (за Б. Расселом) з логіко-причинних зв'язків. Прецедентна ситуація, що зберігається в пам'яті (ментальна картина світу людини) в згорнутому вигляді фрейму актуалізується частковим або навіть аллозивним його відтворенням. Актуалізація прецедентної ситуації в нову, комічну, багатовимірну і гетерогенна в інформативному відношенні (Пор: ситуація 1 – ситуація 11 (повністю вигадана на основі ситуації 1 (див. приклад вище);

ситуація 1 – ситуація 12 (ситуація 12 з опорою на ситуацію 1, як наприклад:

*While Titian was mixing rose- madder
His mode posed nude on a ladder
Her position to Titian suggested coition
So he climbed up the ladder and had 'er [5. 80].*

(Відомо, що італійський живописець епохи Відродження – Тіціан – прославився як портретист, зокрема, описував жіночу красу, використовуючи пурпурні кольори).

Таким чином, гумористичний ідіодискурс виконує **референціальну функцію**, тобто відсилка до прецедентної ситуації тягне за собою активізацію тієї інформації, яка в ній міститься: актуалізується інформаційний фон реального контексту (історичний фон ситуації, фактор часу, фонові знання, головний герой з включенням місця і часу).

Прецедентна ситуація в гумористичному ідіодискурсі є одиницею осмислення життєвих фактів крізь призму мови за допомогою культурної пам'яті, таким чином, цей тип дискурсу характеризується **парністю**: ситуація + ситуація, що створює **діалогічність протиставлень**, високий рівень контрасту, багатозначності, лінгвокреативності, породженні нового смислу. Тут часто вживається «чорний» гумор, алюзія, пародіювання, стилізація, трансформовані цитати.

Гумористичний інтердискурс може розглядати будь-яке явище в соціально-історичному контексті. Як різновид комічного, він розрахований на вираження правдоподібності.

Література:

1. Приходько Г. І. Комунікативне значення в міжкультурній комунікації. *Нова філологія*. 2024. № 93, С. 157–162.

2. Самохіна В. О. Український військовий дискурс: полілог жанрів і стилів : колективна монографія. [Загальна редакція : Ізотова Н. П., Потапенко С. І.]. Київ : Видавничий центр КНЛУ, 2024. С. 176–199.

3. Самохіна В. О. Діалектико-діалогічна сутність феномена інтертекстуальності як поліфонії текстів. *Вісник ХНУ. Сер. Іноз. філологія. Методика викладання іноземних мов*. Харків, 2015. Вип. 81. С. 21–29.

4. Смішні анекдоти по-українськи. URL: https://etnosvit.com/uk/anekdoty_uk.html

5. L'anglais sans haine . En 40 limericks croustillants / Rose-Ann Huart, Patricia Knott, Jean Pauvelle. Illustration du Daniele Casanave. Mallard Editions- Paris 1997, 93 p.

СУСПІЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ В НАЦІОНАЛЬНОМУ ВИМІРІ

Сухенко В. Г.

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри української філології та історії
Харківського національного економічного університету
імені Семена Кузнеця
м. Харків, Україна*

Йорш Є. Д.

*студентка I курсу навчально-наукового інституту
міжнародних відносин
Харківського національного економічного університету
імені Семена Кузнеця
м. Харків, Україна*

Більшість людей не може існувати ізольовано. Ми є складною відкритою біосоціальною системою, для ефективного функціонування суспільного аспекту якої необхідне надходження інформації з навколишнього середовища, її аналіз та подальший обмін. Інформація є важливим складником сучасного суспільства, яка лежить в основі будь-якого чинника суспільного життя. Тому людство упродовж тривалого історичного, соціального та культурного розвитку сформувало систему взаємодії – комунікацію (лат. *communicatio*). У класичному визначенні цей термін відомий як процес спілкування й передавання інформації між людьми або їх групами у вигляді усних чи письмових повідомлень, мови рухів тіла й параметрів мови. Під комунікацією в широкому сенсі розуміють спілкування, передавання інформації від людини до людини.

Учені виділяють чотири типи комунікації, тобто опосередкованої і доцільної взаємодії суб'єктів: матеріальну (транспортну, енергетичну, міграцію населення, епідемії); генетичну (біологічну, видову); психічну (внутрішньо-особистісну, автокомунікацію); соціальну (суспільну) [2]. Соціальна комунікація має особливе значення в житті сучасного суспільства та кожної людини. З нею прямо або опосередковано пов'язані практично всі сфери нашого життя і діяльності. Суспільна комунікація робить можливим зв'язок між поколіннями, забезпечує накопичення й передавання соціального досвіду, історичних знань, культурного надбання тощо. За допомогою суспільної комунікації (як організаційного спілкування) здійснюється управління, що є

проявом дії соціального механізму. У ході свого здійснення суспільна комунікація розв'язує чотири основні взаємозалежні завдання: 1) інтеграцію окремих індивідів у соціальні групи та спільноти; 2) внутрішню диференціацію суспільства, складників його груп, спільнот, соціальних організацій та інститутів; 3) відділення та відокремлення суспільства та різних груп, спільнот одне від одного в процесі їх спілкування та взаємодії; 4) створення передумов та основних компонентів для підготовки, ухвалення та здійснення управлінського рішення [4].

В епоху цифрових технологій, коли інформація поширюється вільно та швидко, її роль лише посилюється, що робить вивчення закономірностей створення, передавання, зберігання та використання інформації вкрай важливим етапом розуміння особливостей перебігу соціальних процесів та незамінною передумовою ухвалення обґрунтованих стратегічних рішень, зокрема тих, стосуються виконання функцій держави. Обмін інформацією здійснюється між культурами, індивідами, організаціями, державами, групами тощо. Цей процес між людьми проходить у формі спілкування завдяки цілісним повідомленням, у яких відображені знання, думки, ідеї, цінності, емоційний стан. Організаційні стандарти комунікації формуються в результаті різних форм та видів взаємодії керівників, менеджерів та співробітників усіх рівнів. В ідеалі організаційна комунікація полегшує обмін інформацією, планування заходів, координацію проєктів та соціальної взаємодії [4].

Питання цифрової трансформації, у тому числі серед засобів суспільних комунікацій, сьогодні активно впроваджують як у політичний простір, середовище міжособистісних взаємодій, так і в практику публічного управління, впливаючи на зміну поглядів щодо змісту багатьох функцій сучасної держави та прийоми і способи їх реалізації. Слід зазначити, що в рамках цих змін українська спільнота виступає прикладом ефективного слідування сучасним світовим трендам. Розвиваючи засоби суспільної комунікації, ми не забуваємо класичні принципи їх функціонування: принцип уваги; точності та якості; своєчасності; зворотного зв'язку; послідовності; адекватності; принцип неформальності, який можна творчо трансформувати.

Розуміння ролі інформаційних технологій має вирішальне значення для сприйняття та усвідомлення динаміки сучасного цифрового світу, що стрімко прогресує, нових структур влади та контролю в сучасних інформаційних державах [1]. Завдяки розвитку сучасних інформаційно-комунікаційних технологій та їх доступності звичайним користувачам відбувається модернізація міжнародної політичної комунікації. Масштаби змістилися з рамок національних держав на глобальний рівень і збільшилася кількість суб'єктів цієї форми спілкування.

У минулому держава була найважливішим суб'єктом міжнародної політичної комунікації як особлива форма комунікаційної практики. Окрім держави, важливу роль відігравали транснаціональні компанії, наднаціональні ЗМІ, інформаційні агентства, міжнародні радіо- та телевізійні служби тощо [3, с. 93–101]. Однак, незважаючи на глобалізацію процесів, вважаємо доцільним сконцентрувати увагу на національному вимірі суспільних комунікацій.

Спільнота нашої країни проходить надзвичайно складний, а зараз – кривавий шлях утвердження та відстоювання своєї державності, встановлення громадянського суспільства як гарантії демократичного розвитку. Його формування в сучасній Україні перетинається з багатьма труднощами, зумовленими низкою чинників. Однак українське суспільство набуло високого ступеня єдності, серед українців утвердилося явище солідарності, зокрема узгодження інтересів та визначення спільної мети в боротьбі з ворогом, усвідомлення цінності територіальної цілісності країни, поєднання суспільного та особистого, а відтак – змінився ракурс суспільної комунікації в Україні та поза її межами. Це базується на національному статусі та духовно-культурних традиціях українців, усвідомленні історичного шансу державотворення, наступності та зв'язку поколінь.

У складному та багаторівневому організмі держави канали суспільної комунікації мають гармонійно слугувати інтересам громадян (продовольча та гуманітарна політика, соціальна та психологічна стабільність), ефективному функціонуванню владних структур (стратегія та дипломатія, зовнішня та внутрішня політика) і комплексній безпеці України (обороздатність, інформаційна безпека). Національний вимір суспільної комунікації є багатовекторний та одночасно інтегральний, де політичний, економічний, культурний, соціальний вектори корелюють між собою на користь державі, базуючись на концепціях законів та широкого використання каналів суспільної комунікації.

Майже всі відомі концепції побудови демократичної держави передбачають, що свобода вираження поглядів є правом людини (громадянина), яке захищає всі інші фундаментальні права людини, а тому ця свобода потребує державного захисту та конституційних гарантій.

Канали соціальної комунікації, поширюючи інформацію, формують суспільні думки та емоції, поведінку окремих людей, соціальних груп і навіть усього суспільства. У цьому контексті особливу роль відіграють засоби масової інформації та мережа «Інтернет». Тому в такий складний для країни час важлива громадська думка не лише в українському суспільстві, а й за кордоном. Таким чином, інтегральна роль суспільних комунікацій, які грамотно функціонують, і їх правильно використовують у політичних, соціальних, економічних,

культурних, психологічних аспектах, міжособистісних взаємодіях, сумарно позитивно впливає на подальший розвиток держави.

Література:

1. Балан С. Інформаційне суспільство як основа концепції інформаційної держави. *Вісник Львівського університету*. 2024. Вип. 54. URL: http://fps-visnyk.lnu.lviv.ua/archive/54_2024/20.pdf
2. Богомаз К. Ю. Соціальні комунікації в управлінні : навчальний посібник. Кам'янське : ДДТУ, 2018. 186 с.
3. Відімска К. І., Кулешова К. І., Рижих В. І., Шаглі Г. І. Прикладні аспекти суспільних комунікацій в міжнародних відносинах. *Філософія та політологія в контексті сучасної культури*. 2022. Т. 14. № 2. С. 93–101.
4. Красняк О. П., Амонс С. Е. Соціальні комунікації: особливості їх запровадження в період війни. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 48. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2223/2146>

НАПРЯМ 6. ЗАГАЛЬНЕ, ПОРІВНЯЛЬНО-ІСТОРИЧНЕ, ТИПОЛОГІЧНЕ МОВОЗНАВСТВО

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-450-7-33>

ХУДОЖНІЙ ТЕКСТ ЯК ОБ'ЄКТ ЛІНГВІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Остапчук Я. В.

*кандидат філологічних наук, доцент кафедри іноземних мов
Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника
м. Івано-Франківськ, Україна*

Трагування поняття тексту займає одне з важливих місць у питаннях мовознавства, зокрема його визначають як “писемний або усний мовленнєвий масив, що становить лінійну послідовність висловлень, об’єднаних у ближчій перспективі смисловими і формально-граматичними зв’язками, а в загальнокомпозиційному, дистантному плані – спільною тематичною і сюжетною заданістю” [6, с. 627], “повідомлення, яке складається з кількох (чи багатьох) речень, характеризується змістовою й структурною завершеністю і певним ставленням автора до змісту висловлювання” [1, с. 303], “закінчений твір, що має власну внутрішню структуру, певну побудову та є продуктом монологічного або діалогічного мовлення, вираженим в усній і писемній формі” [5, с. 123], “комплекс вербальних знаків природної мови, що характеризується формально-змістовою цілісністю та прагматично-комунікативною єдністю” [4, с. 12]; максимальну одиницю мови найвищого рівня мовної системи; продукт мовлення; одиницю, що виражає судження; цілісне і зв’язне повідомлення, складене для передання та збереження інформації; суму, сукупність або множину фраз; структурну і смислову єдність [3, с. 31].

Різноманітність варіантів дефініцій тексту свідчить про невгасаючий інтерес лінгвістів до аналізу та синтезу різноманітних аспектів та характеристик тексту, його потрактовують як знак (складний знак або знакова послідовність) відповідно до його конститутивних аспектів: структурного (парадигматичного і синтагматичного), змістового, функціонального (комунікативного, прагматичного); як систему, тип і феномен; структурно-семантичне і комунікативне утворення;

системно-структурну й інформаційно-функціональну сутність; як комунікативну або когнітивну модель; динамічну одиницю у плані текстопородження, текстотворення і тексторозуміння; засіб міжкультурної комунікації; психо- і соціолінгвістичний феномен, явище культури; як об'єкт вивчення стилістики та риторики; предмет теорії інтерпретації; комплексний, міждисциплінарний об'єкт.

Лінгвістичний аналіз тексту визначають як “аналіз будь-якого тексту як продукту мовно-розумової діяльності людини із застосуванням лінгвістичних методів і прийомів з метою виявлення його структурно-смыслової єдності, комунікативної спрямованості та інтерпретації упорядкування мовних засобів для вираження смислу” [6, с. 291.], тобто він передбачає вивчення усіх мовних одиниць та їх категорій, що беруть участь у створенні системи образів у певному тексті.

Серед прийомів лінгвістичного аналізу тексту виділяють семантико-стилістичний, який полягає у виявленні дібраних з арсеналу загальнонародної мови одиниць та поясненні доцільності їх вибору; 2) зіставно-стилістичний, який дає змогу порівняти різні редакції тексту й пояснити позицію автора у виборі остаточного варіанта; 3) прийом кількісного аналізу, що полягає у визначенні кількісних ознак мовних явищ [3, с. 29–32].

Структурний підхід до лінгвістичного аналізу передбачає визначення статусу кожної мовної одиниці, з'ясування її внутрішнього співвідношення з одиницями суміжних рівнів мови, визначення її індивідуально-мовної своєрідності. Для функційного підходу характерний аналіз мовних одиниць з боку їх виражальних властивостей, коли окремі компоненти тексту розглядають з погляду їх ролі в організації цілого тексту, що допомагає розкрити співвідношення значення мовних одиниць та їхнього смислу в тексті.

Світ художнього тексту складний, наповнений різноманітними амбівалентними і латентними (прихованими, потайними) смислами. Відтак смислову структуру тексту варто розглядати як єдність формально-тематичного змісту та глибинного імпліцитний контексту, який увиразнює авторський задум.

Аналіз художнього тексту передбачає звернення до концептуального аналізу, спрямованого на потрактування концептів – глибинних значень розгорнутих змістових структур тексту, носіїв етнокультурної інформації, оскільки внутрішній образно-метафоричний смисл текстів створюється перетинанням ознак та властивостей понять концептуального та предметного рівня. В умовах текстового оточення формується не тільки оцінний компонент смислу концепту, а й синтезуються нові концептуальні смисли, що ґрунтуються на принципі

зовнішньої фіктивності, а насправді підпорядковані закономірностям смислової доцільності, облігаторності тексту.

Визнаючи однією із функцій тексту “творення нових смислів” інтерпретація тексту пов’язана з декодуванням метафорики, “в якій закладено внутрішні глибинні смисли, що стають прозорими за умов їхнього накладання одне на одне, можливостями різних інтерпретацій тощо” [2, с. 6].

Вивчення природи художнього тексту як мовленнєвого утворення, яке репрезентує мовну картину світу його автора, пояснює необхідність аналізу суб’єктивного чиннику текстотворення, що його персоніфікує особистість автора твору, наратора, мовця, що в свою чергу породжує ідею дихотомічних відносин на рівні адресант-адресат.

Література:

1. Ганич Д. І., Олійник І. С. Словник лінгвістичних термінів. Київ : Вища школа, 1985. 360 с.
2. Єрмоленко С. Я. Мовно-естетичні знаки української культури. Київ : Інститут української мови НАН України, 2009. 352 с.
3. Ковалик І. І. Методика лінгвістичного аналізу тексту. Київ : Вища школа, 1984. 119 с.
4. Кондратенко Н. Синтаксис українського модерністського і пост-модерністського художнього дискурсу. Київ, 2012. 328 с.
5. Словник-довідник з української лінгводидактики : навч. посібник / кол. авторів за ред. М. Пентилюк. Ленвіт, 2003. 149 с.
6. Українська мова : енциклопедія / редкол. : Русанівський В. М., Тараненко О. О. (співголови), Зяблюк М. П. [та ін.]. Київ : “Вид-во Укр. енцикл. ім. М. Бажана”, 2004. 824 с.

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНОСТІ В ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ

Строганова Г. О.

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри сучасних європейських мов
Державного торговельно-економічного університету
м. Київ, Україна*

Інтертекстуальність відіграє значну роль у політичному дискурсі, формуючи комунікативні стратегії, техніки переконання та ідеологічні виміри, які використовують політичні діячі у своїх промовах. Сфера інтертекстуальності є міждисциплінарною, і дослідники різних лінгвістичних напрямів, включаючи аналіз дискурсу, прагматику, соціолінгвістику та перекладознавство, продовжують досліджувати її теоретичні основи та практичні наслідки в різних контекстах.

Поняття інтертекстуальності було популяризовано французьким теоретиком літератури Юлією Крістєвою [3] і далі розвинено такими вченими, як Ролан Барт, Жерар Женетт, Лінда Хатчеон та інші. За останні кілька десятиліть інтертекстуальність привернула увагу вчених із різних галузей [2, с. 7], зокрема інтертекстуальність активно вивчається дослідниками в галузі літератури та культури. Але у лінгвістиці це поняття залишається відносно недослідженим [4, с. 173]. Відсутнє загальноприйняте та загальнозрозуміле визначення терміну інтертекстуальність, незважаючи на його широке використання. Жерар Женетт визначає інтертекстуальність як фактичну присутність одного тексту в іншому [1, с. 2]. Інтертекстуальність постулює, що будь-який текст існує не ізольовано, а в мережі текстів, які сприяють його значенню та інтерпретації. Ця мережа може включати прямі посилання, алюзії, цитати, пародії або навіть тонке відлуння інших текстів. Дослідження інтертекстуальності дозволяє виявити способи, за допомогою яких тексти, чи то письмові, усні чи візуальні, зазнають впливу інших текстів і створюють посилання на інші тексти.

Лінгвістичне дослідження інтертекстуальності в політичному дискурсі відкриває можливість для більш глибокого розуміння того, як створюється, передається та інтерпретується політичне повідомлення, а також які приховані смисли та стратегії використовуються для впливу на аудиторію. У рамках лінгвістичних досліджень інтертекстуальності у політичному дискурсі можна виділити кілька пріоритетних напрямів, кожен з яких відіграє ключову роль у розумінні механізмів формування

та функціонування політичної комунікації, зокрема: дослідження типів інтертекстуальних зв'язків та їх функції у політичному дискурсі; маніпулятивна інтертекстуальність та її риторичні стратегії; інтертекстуальність та жанри політичного дискурсу; дослідження міждискурсивності у політичній риторичі; цифрова інтертекстуальність у політичній комунікації.

Типи інтертекстуальних зв'язків та їх функції у політичному дискурсі. Цей напрямок включає класифікацію та аналіз різних типів інтертекстуальних зв'язків, які використовуються у політичному дискурсі. Особливий інтерес становлять дослідження прямих цитати (посилання до політичних заяв, документів або промов) або алюзій (непрямі посилання на культурні, літературні чи історичні події). Метою цього напряму є аналіз впливу різних видів інтертекстуальності на сприйняття аудиторії, легітимізацію політичних позицій чи створення політичного міфу.

Маніпулятивна інтертекстуальність та її риторичні стратегії. Дослідження маніпулятивних функцій інтертекстуальності включає аналіз використання політиками посилань на відомі тексти, документи або події для маніпуляції сприйняттям аудиторії. Основні напрями в цьому випадку включають: дослідження стратегій використання хибних чи спотворених інтертекстуальних зв'язків для введення аудиторії в оману; аналіз риторичних прийомів, які посилюють емоційний вплив через відомі культурні чи історичні посилання.

Інтертекстуальність та жанри політичного дискурсу. Кожен жанр політичного дискурсу (політичні промови, парламентські дебати, партійні маніфести тощо) має свої особливі інтертекстуальні характеристики. Вивчення цього аспекту включає аналіз специфічних інтертекстуальних стратегій у межах кожного жанру, вивчення відмінностей в інтертекстуальності політичного дискурсу залежно від форми його реалізації (усна мова, письмові тексти, візуальні матеріали).

Міждискурсивність у політичній риторичі. Міждискурсивність – це взаємодія різних дискурсів (наприклад, політичного, медійного, наукового), що часто відбувається через інтертекстуальні механізми. Цей напрям передбачає: дослідження взаємодії політичного та медійного дискурсу, коли медіа посилюють інтертекстуальні посилання у політичному контексті, створюючи ширший суспільний резонанс; дослідження впливу наукових чи експертних дискурсів на політичну риторичу через цитування чи інтерпретацію наукових даних.

Цифрова інтертекстуальність у політичній комунікації. Сучасні політичні дискурси дедалі частіше існують у цифровому середовищі (соціальні мережі, блоги, онлайн-ЗМІ). Це створює нові форми інтертекстуальності, які потребують досліджень, зокрема дослідження того, як меми, хештеги та вірусні відеоролики використовують

інтертекстуальні посилання для поширення політичного змісту. Важливим постає аналіз зміни характеру інтертекстуальності в умовах цифрового середовища, де політичні тексти стають гіпертекстовими та містять посилання на безліч інших джерел.

Отже, кожен із зазначених напрямів дозволяє глибше дослідити роль інтертекстуальності в політичному дискурсі, розкриваючи різноманіття її функцій та впливу на політичну комунікацію та суспільне сприйняття.

Література:

1. Genette G. *Palimpsests: Literature in the Second Degree*. Lincoln : University of Nebraska Press, 1997. 490 p.

2. Hermann K., Hübenal S. *Intertextualität: Perspektiven auf ein interdisziplinäres Arbeitsfeld*. Aachen: Shaker, 2007. 226 p.

3. Kristeva J. *Desire in Language: A Semiotic Approach to Literature and Art*. New York: Columbia University Press, 1980. 408 p.

4. Panagiotidou M. *A Cognitive Approach to Intertextuality: The Case of Semantic Intertextual Frames*. Newcastle Working Papers in Linguistics 17, 2011. P. 173–188.

НАПРЯМ 7. ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ПЕРЕКЛАДУ

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-450-7-35>

ДИНАМІКА МОВИ ТА ЛЕКСИЧНА ЕВОЛЮЦІЯ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОГО МЕДІА-ДИСКУРСУ

Коберник А. С.

магістрант

Науковий керівник: Боровська О. О.

*кандидат філологічних наук, завідувач кафедри германської
філології, перекладу та зарубіжної літератури, місце роботи*

Вінницького державного педагогічного університету

імені Михайла Коцюбинського

м. Вінниця, Україна

Мова – це динамічна система, компоненти якої постійно рухаються і розвиваються. Не припиняється процес формування мови, її вдосконалення, водночас вона зберігає ознаки стійкості, безпосередньої цілісності.

Це забезпечує реалізацію накопичення досвіду суспільства, зв'язок поколінь і збереження культурної пам'яті народу. Прямим наслідком її основної функції є мінливість мови – як засобу спілкування, а здатність мови змінюватись дозволяє їй не відставати від процесів ускладнення, перебудови позамовної реальності та швидко адаптуватися. Під час великих соціальних чи політичних змін лексичний склад мови змінюється, реагуючи на появу нових понять і явищ у матеріальному й духовному житті суспільства.

Для виявлення та розуміння еволюційних процесів у сучасній українській лексичці важливим є вивчення закономірностей і особливостей динаміки мови, зовнішніх і внутрішніх чинників мовних змін. Вивчення мови в її динаміці, в русі від загального коду у вигляді звичайних знаків, що застосовуються в умовах конкретних комунікативних і прагматичних ситуацій, від системи іменних прийомів до їх застосування в мовленні, дає можливість глибше вміти вивчати мову в її динаміці, проникнути в її систему, оскільки неможливо пізнати мову поза її функціонуванням [1, с. 252].

Вивчення закономірностей динаміки словникового складу мови є одним із головних питань сучасної вітчизняної та зарубіжної лексикографії, про що свідчить широке висвітлення цих проблем

у працях лінгвістів. Дослідники підкреслюють, що зміни в системі мови відбуваються неоднорідно і з різною швидкістю. Мовлення зазнає змін швидше від мови, словниковий запас від граматики, синтаксис від морфології. Лексико-семантична система є найбільш чутливою до всіх змін, які відбуваються в суспільстві [7, с. 217].

Як зазначає Л. Паламарчук, лексика є дуже вразливою до соціальних змін, які відбуваються в житті творця і носія мови, народу, і вони чітко помітні в лексичній системі мови [9, с. 304].

Зважаючи на тісний зв'язок лексичної системи з екстралінгвістичною дійсністю, словник розглядається як відкрита, незамкнута система, особливостями якої, на думку М. В. Медведя, є взаємодія із зовнішнім середовищем і мобільність [4, с. 19].

Цим пояснюється не тільки поява нових і зникнення старих слів, а й глибокі семантичні зрушення, що викликають зміни в їх лексичній і синтаксичній сполучуваності. Наголошуючи на необхідності врахування змін у словниковому складі як системі, Фердинанд де Соссюр зазначає: «Кожен стан лексичного складу є лише моментом у ланцюзі безперервних змін» [6, с. 65].

Крім того, зміна однієї з ланок лексичної системи викликає ланцюгову реакцію модифікацій іншої частини. Зокрема, трансформації семантики лексеми, незалежно від того, чи відбулися вони в результаті внутрішнього розвитку чи впливу чужої мови, не обмежуються структурою окремого слова, а викликають семантичні зрушення в мовних одиницях, які семантично пов'язані по-різному [2, с. 78].

На думку Є. Карпіловської, динаміка сучасного українського лексичного фонду описується низкою контрастів з його кількісними та якісними змінами. Кількісні протиставлення створюють протилежні явища розширення словникового запасу за рахунок додавання нової лексики та скорочення пасивного словникового запасу внаслідок певних особливостей його форми, змісту чи вживання. Причому така редукція може відбуватися поступово: спочатку як позначення з активного стану в неактивний, зниження його ступеня, а згодом відбувається повна втрата такого позначення, вилучення його з лексикону, а потім і невідповідність новим потребам і смакам викладачів.

Увагу лінгвістів привертає питання про причини і рушійні сили, що визначають розвиток лексичної підсистеми, а також мови в цілому. Загальновідомо, що елементи мовної структури характеризуються двома видами зв'язку. До одного з них відносяться відносини між елементами мовної структури в її межах, до іншого типу відноситься залежність елементів мови від зовнішніх факторів. Іншими словами, це внутрішньомовні (внутрішні, внутрішньомовні) і позамовні (зовнішні, позамовні) чинники, які впливають на виникнення та функціонування мовних одиниць. Деякі мовознавці переважно звертали увагу на екстра-

лінгвістичні умови мовних змін, визнаючи детермінантами екстралінгвістичні фактори [3, 195 с.].

Аналізуючи проблему еволюції мови, Т. Михайленко виокремлює такі основні екстралінгвістичні та інтралінгвістичні напрями розвитку сучасних мов:

- внутрішньоструктурний розвиток літературних мов на лексико-семантичному, синтаксичному та стилістичному рівнях;
- поява і швидкий розвиток спеціалізованих субмов як одного з функціональних різновидів сучасних національних мов;
- збільшення кількості галузевих термінологій;
- тісна взаємодія підмов науки і техніки з іншими функціональними стилями літературних мов;
- розширення контактів між різними мовами, взаємозбагачення мов і культур, поява концептуальних і мовних універсалій, зумовлених логікою розвитку сучасного світу в усіх сферах суспільного життя;
- збільшення кількості всіляких запозичень, особливо в іншомовній матеріальній формі, що призводить до засмічення мови-рецептора, втрати нею національної самобутності, глибоких мовних змін на різних рівнях, падіння внутрішнього і зовнішнього престижу національної мови, падіння культури мовлення її носіїв;
- зміна статусу мов міжнародного та міжнародного спілкування;
- поява нових національних мов у сфері міжнародного спілкування;
- тенденція до збереження самобутності мови та культури; швидке поширення літературних мов за допомогою засобів масової інформації, обмеження та зникнення діалектів, зближення національно-державних варіантів багатонаціональних мов [5, 48 с.].

У деяких лінгвістичних дослідженнях автори обмежуються або дослідженням екстралінгвістичних факторів, або інтралінгвістичних чинників, але для повної картини формування та функціонування окремих шарів лексики необхідно враховувати їх взаємозв'язок. Питання про співвідношення екстралінгвальних і інтралінгвальних чинників, з особливою увагою до ролі першого, завжди вважалося одним із важливих питань лінгвістики.

Як зазначає Л. Туровська, досліджуючи спеціалізовану підмову, дослідники мають враховувати екстралінгвістичну зумовленість мовних процесів (відображення розвитку матеріального світу в концептуальній структурі номінацій, відображення домінуючого типу мислення, лінгвістики). політична орієнтація певної групи творців номенклатури, політичні, культурні та соціальні умови розвитку української мови), оскільки дія зовнішніх факторів визначає специфіку формування галузевої підсистеми [8. с. 45].

Отже, мова змінюється не лише під впливом внутрішніх структурних причин, але й під впливом зовнішніх, таких як технологічні чи навіть політичні зрушення. Дослідники підкреслюють, що словниковий склад, як найбільш мобільний сегмент мовної системи, змінюється набагато швидше, ніж синтаксичні та морфологічні моделі. Важливим компонентом є взаємозв'язок між традицією з точки зору знань та інноваціями, що з'являються: з'являються нові терміни, а інші або еволюціонують, або стають застарілими. Зрештою, розвиток мови є процесом плавного переходу між необхідністю підтримувати стабільність в системі і водночас постійно розвиватися, щоб пристосуватися до інновацій в суспільстві, в якому вона функціонує.

Література:

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики : підручник. 2-ге вид., доп. Київ : ВЦ «Академія». 2009. 376 с.
2. Литовченко І. О. Уплив екстра- та інтралінгвальних чинників на розвиток військової лексики української мови. *Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету «Філологічні студії»*. 2014. Вип. 10. С. 75–83.
3. Мазурик Д. В. Інноваційні процеси в лексиці сучасної української літературної мови (90-ті роки ХХ ст.) : дис. канд. філол. наук : 10.02.01 / Данута Володимирівна Мазурик. Львів, 2002. 195 с.
4. Медвідь М. В., Дембровська О. Б. Термін як елемент сучасної термінологічної системи. URL: http://elibrary.nubip.edu.ua/10199/1/Термін_як_елемент_сучасної_термінологічної_системи.pdf.
5. Михайленко Т. Д. Інтра- та екстралінгвістичні аспекти формування і функціонування військової терміносистеми в національних мовах : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра філол. наук : 10.02.15. 48 с.
6. Просяник О. П. Фердинанд де Соссюр: деміфологізація концепції / Н. Дьячок. *Мовознавство*. 2018. № 6. С. 68–70. 36, С. 20.
7. Попович Р. Г., Вакуленко О. Л. Термінологічна варіантність у номінативному аспекті. *Вісник Житомир. держ. ун-ту ім. Івана Франка*. 2004. № 17. С. 215–219.
8. Туровська Л. В. Військові звання та посади в Україні : історико-генетичний аспект вивчення української військової термінології / Людмила Володимирівна Туровська. Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. 160 с. С. 45.
9. Ярмак В. І. Нагальні завдання української лексикографії в світлі концепції Л. С. Паламарчука (на матеріалі сучасної української прози) : зб. наук. праць. Крила у слов'янській лексикографії Паламарчуку Леоніду Сидоровичу, 2012. С. 15, С. 300–307. URL: https://shron2.chtyvo.org.ua/Zbirka/Krytyka_u_slovianskii_leksykohrafiu_Palamarchuku_Leonidu_Sydorovu_chu.pdf (дата звернення 18.03.2024).

THE SPECIFICS OF ENGLISH-LANGUAGE PRESS RELEASE TEXT TRANSLATION

Kucherenko M. V.

*Lecturer of the Department of Foreign Languages and Translation Studies
Lviv State University of Life Safety
Lviv, Ukraine*

A press release is a concise and crucial document that provides important information about an event, product, or company. Its primary purpose is to grab the attention of journalists and other media professionals, encouraging them to include the details in their publications. Translating press releases into Ukrainian requires specialized skills due to its unique characteristics that distinguish it from other types of translations, which include: *target audience, information content, clarity and brevity, style, structure and media format*.

In linguistic research, press releases are referred to as a syncretic type of text. It means that a typical press release is characterized by a feature combination of at least three functional styles: official business, journalistic, and advertising. This feature determines that a press release simultaneously performs several communicative functions informative, expressive, and appealing, one of which, namely informative, dominates the others [1, 154].

The essence of text adaptation is that the text is adapted to the target language peculiarities. Most often, a foreign advertiser faces the problem of adapting an original advertising text. The reason for this is, among other things, the typological differences between the Ukrainian and English languages. After all, the meaning of a phrase, which in English is expressed through changes in the formal characteristics of words, in Ukrainian is conveyed through changes in the meaning of several words [3, 39].

Essentially, adaptation will transform language based on the customs, practices, conditions, culture, trends, and religion of a nation. Therefore, for an important document like a press release, a content localization strategy is an essential step. This allows the business's messages to be more easily received and understood by media outlets, enhancing their chance of getting promoted on various public platforms. High – quality content localization eliminates language barriers, fosters emotional connections, conveys messages, and much more [4].

According to press – releases OUN, there are some examples of localization: “*Over half of them were subjected to sexual violence*”, said *Danielle Bell who heads HRMMU* [10].

«Сексуальне насильство вчинялось щодо більш ніж половини військовополонених», – заявила Даніель Белль, голова ММПЛІУ [6].

In this example the translator opted to use the Ukrainian equivalent for the name of the HRMMU organization – “HRMMU”. This approach is known as cultural adaptation. In Ukrainian, the translation uses the abbreviation “IHRMU” (International Human Rights Monitoring Unit), which aligns with the common practice of using abbreviations in official documents both in Ukraine and internationally.

“The findings about the treatment and conditions in russian captivity confirm previously established patterns...” [10].

«Отримані дані про поводження та умови утримання в російському полоні підтверджують раніше встановлені практики...» [6].

The Ukrainian translation uses the term “*captivity*”, which is in line with the Ukrainian historical and cultural heritage, as the concept of captivity has a special meaning for the Ukrainian people, given their history and experience.

The next examples represent how adaptation works:

“It feels hopeful”[9].

«Це вселяє надію» [7].

Press releases often contain specialized terminology, especially in narrow fields or industries. The translator should have in – depth knowledge of this area and use the appropriate terminology in the translation. Here is a table of terminology and its translation in Ukrainian [11], according to one of the press releases [5]:

Table 2.1.

№	Terminology	
	English	Ukrainian
1	spring season	посівна цієї весни
2	due to fields potentially being contaminated with mines and ERW	які потенційно забруднені мінами та вибуховими залишками війни
3	civilian casualties	втрати серед цивільного населення
4	mines and ERW	міни та вибухові залишки війни
5	full-scale armed attack	повномасштабний збройний напад
6	spike in such casualties	різкий зріст таких втрат
7	recent incidents	нещодавні інциденти
8	mirror	Повторювати
9	reclaimed by Ukrainian armed forces	відвойовані збройними силами України
10	International Day for Mine Awareness and Assistance in Mine Action	Міжнародний день просвіти з питань мінної небезпеки та допомоги в діяльності щодо розмінування

To optimize the visibility of Internet press releases, translators should carefully select and incorporate relevant keywords that are likely to be searched for by their target audience. This can be achieved by conducting thorough research on the most popular and frequently searched terms related to the content of the press release. By utilizing these keywords in the headline, subheadings, and throughout the body of the release, translators can increase the likelihood of their content being discovered and shared by their intended audience.

Additionally, this can help to establish the press release as a credible and authoritative source of information in the eyes of both readers and search engines alike. Using one of the press releases as an example, we can compare the keywords that are used in Internet searches using the CAT tool Sketch Engine. We can see that the general concept is not lost after translation.

Key words in English: *Kyiv, United Nations Human Rights Monitoring Mission, Ukraine, torture, prisoners of war, Russian captivity, executions, Russian servicepersons, officials, beatings, electric shocks, threats of execution, stress positions, mock execution, sexual violence, communication with families, food, medical attention, treatment, conditions, patterns, deaths in custody, incommunicado detention, enforced disappearances, frontline.*

Key words in Ukrainian: *доповідь, ММППЛУ, права людини, Україна, військовополонені, катування, російські військовослужбовці, сексуальне насильство, умови утримання, страта, насильство, цивільне населення, окупація, обстріли, Російська Федерація.*

Here are some of the matching keywords: *United Nations Human Rights Monitoring Mission – ММППЛУ (Місія ООН з моніторингу прав людини); Ukraine – Україна; torture – катування; prisoners of war – військовополонені; executions – страта.*

References:

1. Апалат Г. П. Структура, семантика і прагматика текстів-інтерв'ю (на матеріалі сучасної англомовної преси). Київ. С. 154.
2. Необхідно докласти всіх зусиль, щоб запобігти подальшій загибелі мирних мешканців Україні. URL: <https://ukraine.un.org/uk/263458%D0%BD%D0%B5%D0%BE%D0%B1%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%96>
3. Новітченко В. О. Лінгвопрагматичні особливості сучасного англомовного прес-релізу (перекладацький аспект). Суми, 2021. С. 39.
4. What to consider in Press Release Translation? URL: <https://thaonco.com/translation-times/advertising-marketing/what-to-consider-in-press-release-translation/>
5. ООН вказує, що з початком весни українські фермери стикаються з ризиком смерті від мін. URL: <https://ukraine.un.org/uk/265079-оон->

вказує-що-з-початком-весни-українські-фермери-стикаються-з-ризиком-смерті-від-мін

6. ООН заявляє, що Росія продовжує катувати та страчувати українських військовополонених. URL: <https://ukraine.un.org/uk/264368-оон-заявляє-що-росія-продовжує-катувати-та-страчувати-українських-військовополонених>

7. Удари по критичній інфраструктурі призводять до перебоїв електро- та водопостачання. URL: <https://ukraine.un.org/uk/264067-удари-по-критичній-інфраструктурі-призводять-до-перебоїв-електро-та-водопостачання>

8. All efforts must be taken to prevent further loss of civilian lives in Ukraine. URL: <https://ukraine.un.org/en/263458-all-efforts-must-be-taken-prevent-further-loss-civilian-lives-ukraine>

9. Strikes in Dnipro injure civilians and families fleeing violence. URL: <https://ukraine.un.org/en/264928-strikes-dnipro-injure-civilians-and-families-fleeing-violence>

10. The UN says Russia continues to torture and execute Ukrainian pows. URL: <https://ukraine.un.org/en/264368-un-says-russia-continues-torture-execute-ukrainian-pows>

11. With spring's arrival Ukrainian farmers face deadly danger from mines the UN says. URL: <https://ukraine.un.org/en/265079-spring's-arrival-ukrainian-farmers-face-deadly-danger-mines-un-says>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-450-7-37>

ГЕРМЕНЕВТИЧНА СПЕЦИФІКА ПЕРЕКЛАДУ БІБЛІЇ

Левченко Н. М.

доктор філологічних наук, професор,

академік АН ВШ України,

професор кафедри української літератури та

журналістики імені професора Леоніда Ушкалова

Харківського національного педагогічного університету

імені Г.С. Сковороди

м. Харків, Україна

Основним джерелом давньокиївської літератури, поза сумнівом, є перші переклади Біблії, які стали першими зразками її тлумачення. За версією відомої легенди слов'янський переклад Святого Письма з грецької мови був зроблений святими рівноапостольними братами

болгарського походження Кирилом і Мефодієм у другій половині IX ст. Хрещення Русі за часів князя Володимира сприяло поширенню цього перекладу в новостворених церквах Русі. Насправді старослов'янський переклад комплекту біблійних книг був так само, як і у випадку з перекладом Септуагінти, довготривалим процесом, що розтягнувся на кілька століть, від IX по XII [9, с. 28]. Цим і пояснюється те, що тривалий час старокиївські книжники не мали комплексного, цілого старослов'янського перекладу Біблії, а лише окремі книги чи фрагменти, зокрема такі, як Остромирове Євангеліє 1056–57 рр., Архангельське Євангеліє 1092 р., Псалтир, Апостол та ін., що, з одного боку, ускладнювало, а з іншого – заохочувало розвиток біблійної герменевтики.

Отож перекладена Біблія була покликана забезпечувати утвердження й поширення християнства в Давній Русі-Україні. Однак українське Середньовіччя практично не знало Біблії в її цілісній формі. Вона функціонувала як віртуальне явище, була представлена в реальному церковному й культурному побуті кількома типами збірок, що, звісно ж, спонукало до активізації тлумачення Святого Письма з огляду на те, що фрагментарність змісту ускладнювала його розуміння.

Функцію роз'яснення Святого Письма взяла на себе біблійна герменевтика, яка розцінювала текст як низку знаків і фігур, організовану в систему подібностей і відмінностей, тому розуміння цих знаків перекладачем було запорукою успішного перекладу тексту внаслідок його правильного розуміння. Розгадування сенсу фігур значило «відкрити істину, заховану в Святому Письмі» [4, с. 157]. Кілька століть по тому німецький філософ, засновник «філософської герменевтики» Ганс-Георг Гадамер писав: «У будь-якому разі, герменевтичний підхід до тексту полягає в тому, щоб зосереджуватися не стільки на ступені перекладності тексту, скільки на ступені його неперекладності» [3, с. 145]. Отже, першочерговим завданням перекладача було, є і буде правильне розуміння тексту, що передбачає його тлумачення, тому переклад, розуміння і тлумачення стали спорідненими поняттями й вибудували закономірний логічний ланцюжок у галузі перекладу й герменевтики Біблії в літературі старокиївської доби.

Переклад Біблії виходить за рамці традиційної практики перекладу й накладає на перекладача додаткову відповідальність за відтворення не так словникового значення мовної одиниці, як її релігійного змісту. Божі слова, подані мовою оригіналу часом не знаходять цілком адекватного аналога в якійсь іншій мові. Основним завданням перекладача Святого Письма стає максимально точно тлумачення ідейного змісту релігійних вірувань, що зумовило звернення до герменевтичних принципів, інтенсивний розвиток яких спровокувала поява Септуагінти –

виконаного у II–III ст. олександрійськими богословами перекладу єврейської Біблії грецькою мовою з єврейської та арамейської мов, якими були написані книги Старого Заповіту.

Цей перший переклад Біблії містив у собі неточності, суперечності, що потребували тлумачення в межах релігійного канону. Спостерігалося значне розходження стилю і лексичних шарів у тексті П'ятикнижжя та деяких інших книг Старого Заповіту [7, с. 87]. На думку М. Марголіса, це було пов'язане з тим, що текст Септуагінти формувався досить тривалий час: аналіз мови показав, що Тора, або П'ятикнижжя Мойсея, була перекладена наприкінці III ст. до н. е., під час царювання Птолемея Філадельфа (285–247 до н. е.), а інші книги – у II ст. [8, с. 112; пор.: 6, с. 198].

Реконструкція первісного, вільного від ревізій та додавань, тексту Септуагінти є складною текстологічною проблемою. Збереглося кілька сотень рукописів, які містять деякі частини тексту оригіналу Септуагінти. За таких умов текст першого перекладу Біблії є надзвичайно цікавим для герменевта з огляду на різноманітність його технічного виконання, яка була викликана різним ступенем адекватності та буквализму різних зразків перекладу.

По-перше, він технічно виконаний досить варіативно, що дає підстави говорити про різні рівні адекватності й буквализму й, зрештою, про різновиди перекладу – від калькування до перекладу-тлумачення. По-друге, він ознаменував універсалізацію юдейської думки.

Важливу роль Септуагінта відіграла і в справі християнізації Київської Русі. Перенесення на слов'янський ґрунт християнської культури вимагало перекладу з грецької мови, необхідного для богослужінь зводу книг Старого й Нового Заповітів. Перші переклади біблійних книг не були перекладом «із грецької чи болгарської мов у сучасному розумінні цього слова» [5, с. 130], а були прагненням «осмислити нову літературу, інтерпретувати її, дати власне розуміння та оцінку, а головне – вписати її у контекст руського духовного життя і світогляду» [5, с. 130], не порушуючи при цьому канону, норм і правил перекладу й тлумачення Біблії.

У Київській Русі, куди біблійні тексти імпортувалися з Візантії через болгарське посередництво, вони потрапили під потрібну функціональну класифікацію: у службових реєстрах вибрані з канону тексти розташовувалися в тому порядку, в якому вони читалися під час богослужіння впродовж року, у четьїх – включав повний текст відповідної книги, структурований згідно зі встановленим порядком, а тлумачний текст розбивався на дрібні фрагменти, що їх супроводжували коментарі Отців Церкви. Кожен із названих зразків мав своє спеціальне призначення, склад, особливості тексту, власну історію виникнення та побутування.

Досить багато питань слов'янської біблістики досі не з'ясовано. Серед невіршених проблем залишається співвідношення слов'янської Біблії з грецьким текстом. Складності додає ще й та обставина, що на слов'янських землях, і в старій Україні зокрема, паралельно існувало кілька видів біблійного тексту: службовий, четій та тлумачний. Отже, можна стверджувати, що різні перекладачі брали в роботу відмінні версії оригіналу – списки, що походили від різних гілок текстуальної традиції.

Зважаючи на те, що з усіх книг поширеного в Київській Русі біблійного зводу маємо лише критичне видання четієго тексту Книги Буття та службового (паремійного) тексту Книги Вихід, ще й досі не з'ясовано, яка саме група грецьких списків використана при його створенні, а характеристика перекладацької праці подана в загальних рисах.

Проблема ускладнюється ще й тим фактом, що богослужбові книги збереглися у порівняно пізніх списках, а це здебільшого робить їхню текстологічну зв'язку з тим чи іншим авторським твором, в якому наявні зразки біблійної герменевтики як структуранти поетики, практично неможливою.

Варто також пам'ятати, що біблійні цитати пронизували майже всі перекладні твори, якими користувалися давньокиївські книжники. Недарма П. Білоус називає наших давніх авторів «садівниками», котрі «дбали про свій сад, хоч і висаджений частково із привезених з чужини дерев» [2, с. 295].

Часом неможливо навіть визначити, чи користувався автор якимось невідомим слов'янським перекладом Біблії, її оригінальним грецьким текстом, патристичними, богословськими чи богослужбовими текстами, значна частка яких складалася із біблійних цитат, чи відтворював Святе Письмо з пам'яті. Тим часом зіставлення вихідних текстів церковно-канонічної, агіографічної і проповідницької літератури, а перш за все Святого Письма, з відповідними старослов'янськими й давньоруськими перекладами дозволило б відтворити точні значення окремих слів і фразеологічних одиниць, так само, як і той понятійно-категоріальний апарат, яким користувалися давньоруські книжники й за допомогою якого вони сприймали й описували навколишній світ та біжучі події.

Однак з огляду на відсутність оригінальних перекладів Святого Письма старокиївського періоду на сьогодні зробити це майже неможливо. У такому разі виникає необхідність послуговуватися перекладами Біблії пізніших часів.

Відсутність повного перекладеного тексту Біблії в давньокиївській культурі загалом і в літературі зокрема компенсувалася зверненнями до церковного Передання, патристики, апокрифів та інших творів

християнсько-релігійного змісту візантійського й староболгарського походження. Звісно, засвоєна майже на рівних правах така різноманітність творів мала посутній вплив не лише на формування методи тлумачення Святого Письма, а й безпосередньо на характер пізнання світу та буття.

Література:

1. Біблія. Книги Святого Письма Старого та Нового Завіту / пер. ієромонаха Рафаїла (Романа Турконяка). 4-ий повний переклад з давньогрецької мови. Київ : Українське Біблійне товариство, 2011. 1214 с.
2. Білоус П. Літературна медієвістика. Вибрані студії: У 3 т. Т. 1 : Зародження української літератури : монографія. Житомир, 2011. 376 с.
3. Гадамер Г.-Г. Герменевтика і постика : Вибрані твори / пер. з нім. Київ : Юніверс, 2001. 288 с.
4. Левченко Н. Содомський дискурс в біблійній, сковородинській та війсьній харківській інтерпретації. *Studia Polsko-Ukraińskie*. № 10. 2023. С. 152–164.
5. Сліпушко О. Софія Київська. Українська література Середньовіччя : доба Київської Русі (X–XIII століття). Київ : Аконіт, 2002. 400 с.
6. Bleddyn J. Roberts. *The Old Testament Text and Versions*. Cambridge, 1951. 342 p.
7. Homig G. *Die Anfänge der historisch-kritischen Theologie*. Gottingen, 1961. 356 s.
8. Margolis Max L. *The Hebrew Scriptures in the Making*. New York, 1922. 298 p.
9. Thomson F. *The Slavonic Translation of the Old Testament. Interpretation of the Bible*. Ljubljana, 1998. P. 605–920.

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ЕКОНОМІЧНОГО ДИСКУРСУ (НА ОСНОВІ ПУБЛІКАЦІЙ THE FINANCIAL TIMES)

Масловська М. В.

студентка факультету міжнародних відносин і права

Науковий керівник: Давидюк Ю. Б.

кандидат філологічних наук, доцент кафедри германської філології та перекладознавства

Хмельницького національного університету

м. Хмельницький, Україна

Економічний дискурс є важливим аспектом сучасного комунікативного простору, який відображає взаємодію між учасниками економічного процесу, охоплює науково-економічні тексти та передає інформацію про економічні процеси. Важливість економічного дискурсу полягає в його зв'язку з соціальними, культурними та історичними умовами створення та сприйняття текстів. Він також відіграє роль у формуванні громадської думки та аргументації певних поглядів. Основною метою економічного дискурсу є не лише передача інформації, але й вплив на аудиторію за допомогою мовних засобів, характерних для економічного контексту. До основних завдань науково-популярного дискурсу належить передача складних економічних концепцій доступною мовою, що дозволяє залучати до діалогу як фахівців, так і широкі верстви населення [2, 7].

The Financial Times (FT) є одним із провідних англомовних періодичних видань, що спеціалізується на економічних новинах. FT відомий своєю роллю в наданні аналітичних даних про фінансові ринки, що робить його цінним ресурсом для урядовців, політиків та бізнес-лідерів. FT забезпечує поєднання фінансових, політичних та економічних новин, включаючи графіки та таблиці, для спрощення сприйняття складних фінансових концепцій. Цей журнал має значний вплив на науковий дискурс і часто цитується у наукових публікаціях. Статті видання мають раціональний та інтелектуальний вплив на читача, оскільки ґрунтуються на об'єктивних даних та емпіричних дослідженнях. Це забезпечує високий ступінь достовірності поданої інформації і дозволяє формувати об'єктивне бачення економічних проблем [4, 5].

Основною метою перекладача є досягнення максимально точного відтворення змісту та стилю оригіналу. Однак у процесі перекладу можуть виникати певні втрати, зокрема під час роботи

з безеквівалентною лексикою, яка часто становить виклик для перекладача. Переклад економічної лексики потребує використання різних стратегій, зокрема калькування, описового перекладу, транскрипції та транслітерації. Основним завданням перекладача є збереження стилістичних та експресивних особливостей оригіналу при перекладі, що робить можливим передачу національно-маркованих мовних одиниць і локальних термінів [6].

Переклад безеквівалентної лексики є складним завданням і потребує різних прийомів, таких як транскрипція, транслітерування, калькування або описовий переклад. Еквівалентність у перекладі економічних текстів важлива для точної передачі змісту з урахуванням культурних і контекстуальних особливостей. Труднощі перекладу часто пов'язані зі специфікою термінології та відмінностями в економічних системах країн. Безеквівалентна лексика охоплює терміни, що не мають аналогів у мові перекладу, і перекладач використовує стратегії для передачі їх змісту. Аббревіатури теж створюють складнощі, оскільки можуть бути зрозумілими лише в певних країнах, тому їхній переклад потребує обережності [1, 3].

Сучасні дослідження з вивчення економічного дискурсу та теорії перекладу економічної лексики, проведені такими вченими, як Т. ван Дейка, І. С. Шевченко, Л. П. Науменко, Н. Г. Наумова, Т. В. Чарділелі, Р. Є. Пилипенко та інші, свідчать про те, що ця галузь перекладу залишається недостатньо дослідженою у сучасному перекладознавстві. Незважаючи на значний внесок у вивчення економічної термінології та жанрової диференціації, багато аспектів, зокрема безеквівалентна лексика та перекладацькі стратегії, потребують подальших досліджень для забезпечення більш точного і адекватного перекладу.

Актуальність роботи визначається зростаючою потребою у високоякісному перекладі економічних текстів, що використовуються в міжнародній практиці. Глобалізація економіки та розширення міжнародного співробітництва створюють потребу у вдалому перекладі спеціалізованої лексики, що забезпечує точну передачу інформації між учасниками з різних культурних середовищ. Це дослідження спрямоване на виявлення та подолання труднощів перекладу економічних текстів.

Мета дослідження є виявлення основних проблем та складнощів, пов'язаних із перекладом економічної лексики та розробка ефективних методів для забезпечення адекватного перекладу.

Переклад економічних текстів має свої унікальні лексичні особливості. Наприклад, матеріали з видання *The Financial Times* містять вузькоспеціалізовану економічну термінологію, яку необхідно правильно відтворити у перекладі.

Англійський термін «GDP» (*Gross Domestic Product*) має усталений український відповідник – «ВВП» (*валовий внутрішній продукт*), що дозволяє чітко передати зміст без необхідності додаткових пояснень [3].

Безеквівалентний термін «*hedge fund*» потребує використання кальки або пояснювального перекладу, оскільки в українській мові відсутній прямий відповідник. Часто цей термін перекладається як «*хедж-фонд*», із додатковим поясненням для читача – *інвестиційний фонд, що використовує стратегії хеджування ризиків*. Такий переклад пояснює суть діяльності хедж-фонду – він займається інвестиціями з використанням різноманітних фінансових інструментів для мінімізації ризиків та отримання прибутку незалежно від стану ринку [1, с. 93].

Абревіатури, такі як «*OECD (Organization for Economic Co-operation and Development)*», можуть бути залишені в оригінальній формі з поясненням у тексті або примітках, оскільки вони використовуються в міжнародному контексті – *ОЕСР (Організація економічного співробітництва та розвитку)* [1, с. 74].

Переклад безеквівалентної лексики часто є складним завданням, оскільки іноді буває неможливо знайти точний відповідник для слова з оригінального тексту. Однак це не означає, що такі слова не можна перекласти взагалі. Така ситуація виникає, коли слово в оригіналі позначає локальне явище, яке не має аналогу в мові перекладу. Це стосується також і новоутворених слів або неологізмів, наприклад: *tampany* – *система політичної корупції в США*. Слово «*tampany*» перекладено описовим методом, оскільки в українській мові немає точного еквіваленту цьому поняттю. Це явище пов'язане з політичною організацією «Таммані-Холл» у США, відомою своїми корупційними схемами [3].

Переклад економічних текстів вимагає глибокого розуміння специфіки термінології та контексту, оскільки він значною мірою залежить від культурних та мовних особливостей. Використання відповідників для безеквівалентної лексики, правильне тлумачення абревіатур і вирішення труднощів еквівалентності є ключовими аспектами для досягнення точності та зрозумілості перекладу. Ефективний підхід до перекладу економічних текстів сприяє успішній комунікації в умовах глобалізації, дозволяючи різним країнам та організаціям обмінюватися знаннями та інформацією на високому рівні.

Література:

1. Гумовська І. М. Англійська юридична термінологія в економічних текстах: генезис, дериваційні та семантично-функціональні аспекти :

автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 "Германські мови" / І. М. Гумовська. Львів, 2000. 18 с.

2. Кравченко Н. К. Міжнародно-правовий дискурс: когнітивно-комунікативний аспект : дис. ... доктора філол. наук : 10.02.15 / Кравченко Наталія Кимівна. К., 2007. 488 с.

3. Яблочнікова В. О. Особливості перекладу безеквівалентної лексики. Вінниця, 2015. С. 249-251.

4. Angom, Jeevan, singh., S., Ravikumar. Newspaper Citation in Scholarly Publications: A Study on Financial Times Newspaper during 2001–2010 as reflected in Web of Science. *Library Philosophy and Practice*. 2018. P. 1–34.

5. Frances, Tait. The Financial Times: an introduction. *Business Information Review*. 1998. 15(1): P. 68–73.

6. Kitcher P. The Cognitive Functions of Scientific Rhetoric. *Science, reason, and rhetoric* / [eds. Henry Krips, J. E. McGuire, Trevor Melia]. Univ of Pittsburgh Press, 1995. P. 47–66.

7. Teun Van Dijk. Ideology: A Multidisciplinary Approach. London : Sage, 1998. 384 p.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-450-7-39>

КОНТЕКСТУАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ЛЕКСЕМИ «MENTAL»

Орлова Н. В.

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри іноземних мов

Навчально-наукового інституту іноземних мов

Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького

м. Черкаси, Україна

Фахові терміни і лексеми, що їх формують, як мовні знаки, що репрезентують поняття і явища вузької професійної галузі науки, становлять конститутивну складову науково-професійного дискурсу і одну з центральних проблем їхнього перекладу з огляду на низку аспектів, як-то неоднозначність, відсутність у мові перекладу відповідників нових термінів, а також наявність окремих відмінностей в процесах термінотворення, притаманним англійській та українській мовам. До того ж, процес перекладу і міжмовного співставлення може стика-

тися з іншими складнощами і гальмуванням, де окремим пунктом виступає відповідність термінології англійської та української мов для подальшого її використання у спілкуванні наукової і професійної спрямованості та під час опрацювання спеціальної наукової і фахової літератури, під час чого має застосовуватися ґрунтовна та досить складна науково-психологічна термінологія. Тому під час перекладу достатня кількість зусиль має покладатися на максимальне наближення перекладеного терміну або лексеми до сучасної україномовної категорійно-поняттєвої системи [1].

Функціональність і прагматичні настанови психологічного дискурсу визначають наступні стилістичні характеристики, що мають бути враховані під час перекладу термінів і складових лексем: точність, об'єктивність, логічність і послідовність. Беручи до уваги точність як важливу складову під час усіх форм професійної діяльності психологів, необхідно пам'ятати, що неточність, яка може бути зроблена у класифікації, категоризації, діагностуванні, під час проведення терапевтичних заходів, може призвести до неправильного тлумачення, а від так до некоректних висновків і більш серйозних помилок. Отже, психологічні терміни і їхні складові лексеми мають бути передані адекватно і недвозначно, щоб не вносити плутанину і хибне розуміння окремих фахових понять і викривлення поглядів [2].

Адекватний переклад термінів і їхніх складових лексем вимагає, в першу чергу, відмінних знань тієї галузі науки, якої торкається переклад і, по-друге, розуміння змісту термінів і їхніх складових лексем англійською мовою плюс знання фахової термінології українською мовою. Переклад спеціальної галузевої термінології, в тому числі й психологічної, або їхніх складових лексем здійснюється різними способами, а саме за допомогою таких міжмовних трансформацій: лексичних, лексико-семантичних та лексико-граматичних. Головне завдання під час перекладу полягає у коректному виборі того чи іншого прийому в ході процесу перекладу, щоб як найточніше передати значення окремого терміну або кожної лексеми.

Найбільш складними для перекладу є лексеми, які мають різні значення не тільки у різних галузях науки, а й навіть в одній галузі. Саме таким зразком слугує лексема «**mental**», що входить до складу багатьох психологічних термінів, надаючи ним різні значення. Зловживання використанням варіанту «*ментальний/a/e/i*» не лише допомагає у розумінні терміну, до складу якого входить ця лексема, але й позбавляє його такої характеристики як точність.

Кількість значень даної лексеми різняться в сучасних словниках. Проте базовими залишаються ті, які вже мають відповідний доречний український переклад. Longman Dictionary of Contemporary English фіксує наступні значення: 1) те, що має відношення до розумової

і мисленнєвої діяльності, як-то, а child's mental development (*розумовий розвиток дитини*); a mental process (*розумовий процес*); 2) те, що відноситься до здоров'я або психічного стану особи, як-то mental illness (*психічне захворювання*), mental health (*психічне здоров'я*); mental disorders (*психічні розлади*); 3) те, що стосується того, що відбувається у людини в голові, в уяві, як-то a mental picture/image (*картинка/образ, що намальована/ існує лише в уяві/в голові*); Researchers found that vivid mental images of chocolate can trigger the desire to eat it.; mental arithmetic (*усна арифметика/усне обрахування*): Mental Arithmetic calculations that you do in your mind, without writing down any numbers. For that, they really need the grounding in literacy, literature and mathematics, especially mental arithmetic, which is the beginning of all sound learning.; 4) to make a mental note (*прикласти зусилля (розумові) для запам'ятовування чогось*); 5) mental block (*ступор, заціпеніння*): **I got a complete mental block** as soon as the interviewer asked me a question (*Я повністю заціпенів відразу після того, як почув питання.*); 6) go mental a) *сильно розіллитися*; б) *поводити себе збуджено і неконтрольовано*; 7) be mental *поводити себе по дурному, як несповна розуму людина: Are you mental? You must be mental!* [3]. Кембриджський словник додає ще кілька значень лексеми «**mental**»: *наповнений діяльністю або хвилювання/активний і бентежний, як у The first few weeks of camp were mental; надмірно дурний, по-дурному, як у You'd be mental to spend so much money on a dress* [4]. У випадку з окремими фразами, варто дивитися на тлумачення, що надається у словнику, для виокремлення доречного варіанту перекладу. Як на приклад, **mental age** пояснюється як ступінь можливості людини думати і розмірковувати у порівнянні такими ж можливостями звичайних людей такого ж віку. Таким чином, коректним перекладом буде «*розумовий вік*», як в реченні *Although Andrew is 25, he has a mental age of six*. Під час перекладу «*mental hygiene*» привертає увагу трактування фрази як *діяльність, спрямована на попередження проблем з психічним здоров'ям*. Отже, варто перекласти як *психічна гігієна*, або зупинитися на описовому варіанті як-то *заходи для запобігання проблем з психічним здоров'ям, або попередженню психічних розладів*, наприклад, *In the 20th century in the United States, a mental hygiene movement developed, aiming to prevent mental disorders* [5]. **A mental model** являє собою внутрішню мисленнєву картину світу, що спрощує сприйняття, логічне розмірковування і причинно-наслідковий зв'язок [5], як в реченні: *This suggests that subjects construct a mental model or «perceptual simulation» of the narrative that is specific to the level of object orientation*. Таким чином, *внутрішня або розумова модель* будуть доречним варіантом перекладу. **Mental gymnastics** має три варіанти перекладу, тому важливо заглиблюватися у зміст речення або ситуації, в якій ця лексема вживається в оригіналі.

Отже, перше значення торкається дуже розумного, зваженого і логічно обґрунтованого способу мислення, як у випадку I changed into my running clothes and did three miles while I went **through the mental gymnastics** of how to organise the case. Таким чином, в цій ситуації переклад буде *«розмірковувати, вибудовувати послідовність дій»*. Друге значення цієї лексеми тяжіє в бік *нав'язливих, руйнівних думок* і перетинається з поняттям *«румінації»*, як у реченні His brain spirals into destructive thought patterns, known as mental gymnastics, making up excuses or arguments for unjustifiable decisions. І останній варіант перекладу *«винахідливі, складні аргументи, які використовуються для виправдання того, що інакше не можна виправдати»*, тобто *«викручуються»*. She caught the kind of mental gymnastics that you have to go through when talking to people you are to persuade.

Таким чином, лексема **«mental»**, яке має кілька словникових відповідностей, варіантів, аналогічних йому за значенням, має перекладатися шляхом добору варіанта, який найточніше передавав би значення повного терміну у залежності від слів, які знаходяться з нею у тісному зв'язку.

Література:

1. Орлова Н. В. Проблематика сучасного перекладу та міжмовного співставлення психологічних термінів у професійній та науковій літературі. *Мова та літератури у полікультурному просторі* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції: м. Львів, 10–11 лютого 2017 р. Львів : ГО «Наукова філологічна організація «ЛОГОС», 2017. 160 с. (С. 40–43).

2. Орлова Н. В. Термінологічний інструментарій психологічного дискурсу. *Актуальні питання філологічних наук: наукові дискусії* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Одеса, Україна, 22–23 вересня 2017 року. Одеса : ГО «Південноукраїнська організація «Центр філологічних досліджень», 2017.

3. Longman Dictionary of Contemporary English. Longman (Pearson Education) Publishing. 2015. 2224 p.

4. Cambridge Dictionary. [Online resource.] URL: <https://dictionary.cambridge.org/uk/dictionary/english/mental>

5. Cambridge Advanced Learner's Dictionary & Thesaurus. [Online resource.] URL: <https://dictionary.cambridge.org/uk/dictionary/english/mental>

ЛЕКСИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ ХУДОЖНЬОГО ТЕКСТУ

Плужник К. В.

*магістр факультету іноземних мов,
кафедри германської філології, перекладу та зарубіжної літератури
Науковий керівник: Сольська Т. М.
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри германської філології,
перекладу та зарубіжної літератури
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського
м. Вінниця, Україна*

На сьогоднішній день художній переклад вважається одним із найскладніших видів у перекладацькій галузі. Це зумовлено стрімким розвитком міжкультурної взаємодії, що полягає в обміні думками між різними народами та культурами. Актуальність теми обумовлена необхідністю дотримання адекватності перекладу літературних творів та досягнення еквівалентності тексту перекладу з використанням лексичних трансформацій.

Український дослідник І.В. Корунець визначає «перекладацькі трансформації як зміни у структурній формі мовних одиниць, які відбуваються через несумісність засобів вираження мови перекладу, що робить неможливим перенесення в неї певних одиниць мови оригіналу, або мають за мету притримуватися до стилю уривка мови оригіналу і зберегти виразність смислових одиниць мови» [2, с. 361]. За словами Ю. Мюллер, причинами лексико-семантичних трансформацій, є «розбіжності в семантиці або стилістичних характеристиках лексичних одиниць, необхідність синтаксичної перебудови пропозиції, відмінності у сполучуваності слів, керуванні та валентності дієслів, розбіжності екстралінгвальних знань реципієнтів оригіналу та перекладу, неузуальність дослівного перекладу або семантична надмірність оригіналу» [3, с. 156].

Метою дослідження є аналіз лексичних трансформацій при перекладі художнього твору, на матеріалі роману Ліян Моріарті «Nine Perfect Strangers» та перекладу українською мовою Тетяни Ткалюк.

До найтипівіших видів лексичних трансформацій відносять генералізацію, конкретизацію, додавання та вилучення.

1. **Генералізація** – це лексична трансформація, коли слово із вузким значенням, що перекладається, замінюється в перекладі на слово із ширшим значенням [1, с. 85].

She was a very tall woman, Yao realised; much taller than him. At least six feet and a dead weight [5, p. 12]. – Вона була дуже висока жінка, зрозумів Яо – значно вища за нього. Щонайменше метр вісімдесят, а ще вага [4, с. 9].

Під час перекладу вираз *six feet*, який дослівно можна було б перекласти як «шість футів», було застосовано трансформацію генералізації, замінюючи специфічне значення англійського терміну на більш загальне значення «метр вісімдесят» українською мовою.

2. **Конкретизація** – це лексична трансформація, внаслідок якої слово (термін) із широким значенням в оригіналі замінюється на слово (термін) із вузким значенням в перекладі [1, с. 85].

She'd been throwing back cold and flu tablets to try to clear her nose and the pseudoephedrine was making her heart race, as if something wonderful or terrible was about to happen. It reminded her of the feeling of walking down the aisle on both her wedding days [5, p. 18]. – Вона списувала все на ліки від застуди і від нежитю, це через псевдоефедрин її серце стукотіло так, ніби от-от мало статися щось чудове або щось жахливе. Схоже було, коли вона йшла церковним проходом до вітваря обидва рази, як виходила заміж [4, с. 17].

Трансформація конкретизації була застосована під час перекладу англійського виразу *walking down the aisle*, що стосується будь-якого проходу в контексті весільної церемонії. Заміна широкого за значенням *йдуци проходом*, яке є дослівним перекладом в оригіналі свідчить про те, що в українському перекладі стосується саме таїнства вінчання, а вже потім шлях до вітваря.

3. Трансформація **додавання** передбачає застосування в перекладі додаткових лексичних одиниць для розкриття прихованого (імпліцитного) значення одиниць тексту-оригіналу [1, с. 85].

She had felt blindsided [5, p. 210]. – Вона почувалася так, ніби зазнала несподіваного підступного удару [4, с. 290].

При перекладі на українську мову, перекладач додав уточнення та передав вираз у формі дієслова «зазнала несподіваного підступного удару».

4. Трансформація **вилучення** є операцією протилежною додаванню. Воно полягає у відмові передавати семантично надлишкові елементи, значення яких можна легко встановити з контексту [1, с. 86].

She cheerfully lied her way through it [5, p. 16]. – Вона безтурботно брехала [4, с. 15].

При перекладі даного речення було опущено частину виразу «*her way through it*», що не несе важливого смислового навантаження. У разі

дослівного перекладу «через це» виглядає надлишково та недоречно в українському перекладі даного фрагмента.

Ми розглянули основні способи досягнення адекватності перекладу. Підсумовуючи проведений аналіз художнього тексту, зазначимо, що застосовувалися перекладацькі трансформації різного типу. Результати даного дослідження свідчать про те, що для досягнення точності перекладу з однієї мови на іншу, потрібно підбирати відповідники лексичних одиниць англійської мови за допомогою перекладацьких трансформацій.

Література:

1. Клименко І. М., Зоренко І.С. Лексичні трансформації при передачі англійської політичної термінології українською мовою. *Філологічні студії: Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету*. 2012. Вип. 8. С. 84–90.
2. Корунець, І. В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад) : підручник. Вінниця : «Нова Книга». 2003. С. 360.
3. Мюллер Ю. Е. Лексико-семантичні трансформації у художньому перекладі. 2014. № 22. С. 156–161.
4. Моріарті Л. Дев'ять незнайомих / переклад з англ.: Тетяна Ткалюк. Видавнича група КМ – БУКС, 2023. С. 560.
5. Moriarty Liane *Nine Perfect Strangers*. 2023. P. 464.

НАПРЯМ 10. ЛІТЕРАТУРА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-450-7-41>

СТРАТЕГІЇ ФОКАЛІЗАЦІЇ В РОМАНІ ДЖОНА БОЙНА «ХЛОПЧИК У СМУГАСТІЙ ПІЖАМІ»

Похилюк О. М.

*кандидат філологічних наук,
старший викладач кафедри української філології
Комунального закладу вищої освіти
«Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»
м. Вінниця, Україна*

Ільченко А. А.

*здобувачка філологічного факультету
Комунального закладу вищої освіти
«Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»
м. Вінниця, Україна*

Однією з особливостей посткласичної наратології є те, що вона вивчає не цілком канонічні літературні тексти, які виявляються не менш цінними для дослідження в порівнянні з більш традиційними видатними художніми творами [8, с. 108]. Джойн Бойн – ірландський письменник, лауреат численних літературних премій, автор десяти романів для дорослих і п'яти романів для дітей, а також двох збірок оповідань. Його книги перекладені більше ніж 51-ю мовою. Один із найвідоміших романів Бойна – «Хлопчик у смугастій піжамі», що був екранізований 2008 року, ми обрали матеріалом для дослідження, оскільки у вищезгаданому творі фокалізація науковцями не розглядалася.

Фокалізація є складовою оповіді й перебуває між текстом і фабулою [6, с. 147–148]. У розвідці М. Павичич зазначається, що фокалізація може бути пов'язана з одним із героїв літературного тексту (який є частиною фабули); тоді цей персонаж матиме технічну перевагу над іншими, адже читач дивитиметься його очима й сприйматиме переважно його трактування подій [6, с. 148]. Проте А. Літак не погоджується з цим твердженням, обґрунтовуючи свій погляд тим, що

читача насторожить такий підхід і стимулює його до активного процесу аналізу [5, с. 16].

М. Піщаницька подає таке визначення: «Фокалізація – це організація в оповіді точки зору й способи донесення її до читача/глядача» [7, с. 204]. Традиційно вважається, що термін був уведений, аби відійти від занадто багатозначного поняття «точка зору». Дослідниця розглядає фокалізацію в розрізі знань та інформації, визначаючи її як вибірку наративної інформації стосовно того, що традиційно називається «всвіданням».

Одним із елементів фокалізації постає наратор, який є мовно-стилістичним епіцентром викладу. Наратор – особа фіктивна, вигадана автором, похідна від його свідомості [4, с. 10]. Основними рисами наратора М. Легкий визначає обізнаність, всюдисущість, самосвідомість. Дослідники художніх текстів виводять розгалужену типологію наратора в тексті. За способом зображення наратор може бути імпліцитним та експліцитним; яскраво вираженим (особовим) або безособовим. Науковці беруть до уваги також такий критерій, як ступінь виявленості (сильно та слабо виявлений); вираження оцінки (об'єктивний та суб'єктивний); інформаційність (всезнаючий та обмежений у знаннях); місце в просторі (всюдисущий та обмежений за місцем знаходження); інтроспекцію (наратор, який знаходиться в середині тексту та поза ним) [5, с. 19].

«Хлопчик у смугастій піжамі» Джона Бойна – психологічно важка історія про високопоставлену німецьку родину часів Голокосту, яка відображена на сторінках невимушеною розповіддю дев'ятирічного хлопчика. Хлопчика, захищеного люблячими батьками від усіх жахів війни. У контексті нашого дослідження висловимо твердження про те, що наративну будову роману визначає розповідь Бруно. Він виконує функцію наратора.

Описи, наведені автором від імені головного героя Бруно, легкі та простодушні. Але чим ближче розповідь рухається до свого логічного завершення, тим складніше, в емоційному плані, перегортати сторінки й стримувати емоції в передчутті трагедії.

Дослідниця Г. Клименко-Синьоок зазначає, що серед багатьох текстів роман Бойна відрізняється яскравим описом саме дитячого світогляду: свідомість, розум, уява. Для ірландського письменника тема Голокосту видається незвичною, бо Ірландія залишалася нейтральною під час Другої світової війни. Але автор майстерно й детально, наче під мікроскопом, розглядає й аналізує художньо й історично обґрунтоване дитинство дев'ятирічного хлопчика Бруно [2]. Образ хлопчика в назві можна прочитати двояко, оскільки розповідь ведеться від третьої особи, позиція автора ніби підвішена: він виступає в ролі спостерігача. Головним героєм є Бруно, тому читач починає стежити за ним із

першої сторінки, експериментуючи з рухами його душі, тембром його голосу.

Лише з десятого розділу читач починає вагатися й думати, що, можливо, «маркером» закріплена інша дитина. І аж з вісімнадцятого розділу адресат знову сумніватиметься, кого обирає письменник провідним та чи взагалі є в романі головний герой. Наприкінці роману двоє хлопчиків ніби зливаються в одне ціле. С. Ковпик, розглядаючи концепцію дитинства в творі, наголошує, що «Джон Бойн детально описує психологію німецького хлопчика Бруно та умови, за яких формувалася його впевненість у собі. Самооцінка дитини – це набір життєвих навичок, які допомагають їй зрозуміти власні почуття та думки. Все це в кінцевому рахунку підвищує життєвий потенціал дитини. Адекватна самосвідомість допомагає дитині зрозуміти, як інші сприймають її та її поведінку. Уміння розвивати самосвідомість і правильно її використовувати є важливим інструментом загального розвитку дитини» [3, с. 96].

З огляду на вищесказане, можемо зробити висновок, що хлопчик Бруно – обмежений наратор, а його оповідь – суб'єктивна. Джон Бойн використав певною мірою ненадійність як спосіб організації наративу з метою показати на нездатність людини сьогодення сприйняти дійсність з позицій раціональності. Включення в наратив ненадійного оповідача постає одним зі шляхів виходу читача на якісно новий рівень сприйняття та розуміння тексту. Бруно поєднує в собі наратора та фокалізатора. Саме через призму його сприйняття викладені події роману. Він – рефлектор, адже майже кожен епізод твору супроводжується його реакцією, домислами, рефлексією щодо певної ситуації, яку, як правило, він озвучує подумки або вголос. Про це можна стверджувати з того, наприклад, як він реагує на щось нове, що вражає його свідомість: «Коли Бруно вперше побачив їхній новий будинок, очі в нього широко розплющилися, рот набув форми літери «о», а руки знову опустилися по боках. Усе в новій оселі здавалося цілковитою протилежністю їхньому колишньому будинку, і хлопець не міг повірити, що вони справді тут житимуть» [1, с. 15].

Зміна місця проживання – це серйозне психологічне потрясіння для психіки дитини, особливо при різких переїздах і великих відстанях: «Бруно відчув біль у животі – щось наростало всередині нього, і коли воно прорветься з найглибших глибин у зовнішній світ, то примусить його кричати й репетувати, що ця подія – хибна, це несправедлива й велика помилка, за яку комусь доведеться розплачуватися найближчими днями, чи натомість примусить його вдаритися у сльози» [1, с. 18].

Бруно – дитина, яка бачить усі деталі та розуміє, що це завдання лягає не лише на нього, а й на його маму: «...сьогодні вранці вона

неправильно наклала макіяж, бо краєчки її очей були червонішими, ніж звичайно, як і його власні очі після того, як він спричиняв хаос, потрапив у біду і зрештою починав плакати» [1, с. 8]. Раптовий переїзд, чуже місто, новий будинок, висока колюча огорожа й незрозумілі труби вдалині, від яких постійно поширюється їдкий та неприємний дим, хлопчик не може сприймати позитивно. Батьки починають сваритися, Бруно сумує за своїми друзями. Хлопчик почувається дуже самотнім і чужим у цьому дивному місці, де йому забороняють навіть виходити за огорожу, щоб досліджувати нову місцевість: «Коли він заплющував очі, усе навколо нього ставало порожнім і холодним, наче він опинявся в найсамотнішому місці у світі» [1, с. 16].

Як бачимо з наведених вище прикладів, наратор у романі яскраво виражений. Його експліцитність підтверджується тим, що його можна легко розпізнати в канві тексту.

Для роману характерна внутрішня фокалізація. Внутрішній фокалізатор повідомляє, що бачить та відчуває. Переважає фіксований тип внутрішньої фокалізації, оскільки саме опінія Бруно та його реакції перебувають у центрі уваги. На відміну від картинної (панорамної) оповіді, в романі оповідь – сценічна (драматична). При сценічній оповіді точки зору належать персонажам. Оповідь будується крізь призму поглядів персонажів. Автор відносно не помітний, він не оцінює ні думки, ні слова, ні дії своїх персонажів. Він показує події, а не розповідає про них.

Розглянутий матеріал та детальний аналіз останніх досліджень спонукає до думки, що те, чого не вистачає, власне, в тлумаченні фокалізації, це – позиція читача. У рамках когнітивної наратології вагомість фокалізації, як елементу наративу, пояснюється тим, що змушує читача замислитися. Саме завдяки цьому відбувається інтерпретація тексту.

Аналізований роман нагадує нам про те, що від усіх бід, які роблять дорослі, страждають насамперед невинні діти, які перебувають поза політикою, ідеологіями та іншими речами, що поділяють людей. Ця книга розповідає про непорушну та щирю дружбу, в якій немає різниці, хто ти, якої ти зовнішності та національності. Про дружбу, коли заради людини ти готовий подолати свій страх та прийти на допомогу. Про трагедію, яка під час Другої світової війни торкнулася не лише тих, хто потрапив у табори за колючий дріт, а й спіткала тих, хто жив по інший бік.

Література:

1. Бойн Дж. Хлопчик у смугастій піжамі : роман / переклад з англ. В. Шовкуна. Львів : Видавництво Старого Лева, 2018. 192 с.
2. Клименко-Синьоок Г. Джон Бойн «Хлопчик у смугастій піжамі». URL: <https://chytay-ua.com/view.php?id=1184> (дата звернення: 01.10.2024).

3. Ковпик С. Дитяча свідомість в умовах голокосту (на матеріалі роману Дж. Бойна «Хлопчик у смугастій піжамі»). *Літературний образ дитинства в часи кризи XX–XXI ст.* / наук. ред. К. Якубовської-Кравчик. Варшава, 2021. Вид. 1. С. 95–104.

4. Легкий М. З. Форми художнього викладу в малій прозі Івана Франка : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня кандидата філологічних наук: спец.10.01.01. Львів, 1997. 17 с.

5. Літак А. М. До питання фокалізації та її особливостей у романі «Нотатки про скандал» Зої Геллер. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. : Філологія.* 2019. № 40. том 3. С. 16–21.

6. Павичич М. Трансформація типів оповідача у словенському романі часів тітовської Югославії. *Проблеми слов'янознавства.* 2011. Вип. 60. С. 147–153. URL: <http://prima.lnu.edu.ua/slavistyka/n60/014.pdf> (дата звернення: 01.10.2024).

7. Піщаницька М. В. Ключові поняття наратології. Наративні особливості поем Т. Шевченка : дипломна робота з української літератури на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня «спеціаліст». Житомирський державний університет, Житомир, 2014. URL: <https://studfiles.net/preview/5263630/page:3/> (дата звернення: 01.10.2024).

8. Собчук О. В. Переосмислення понять наративності, персонажа і фокалізації в сучасній когнітивній наратології. 2012. С. 108–113. URL: <http://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/823d50b4-bdb1-460c-ac0a-97329c036212/content> (дата звернення: 01.10.2024).

МАТЕРІАЛИ
МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ

**СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ
ТА ПРІОРИТЕТНІ ЗАВДАННЯ
ФІЛОЛОГІЧНИХ НАУК**

25–26 жовтня 2024 р.

Підписано до друку 28.10.2024. Формат 60×84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman. Цифровий друк.
Умовно-друк. арк. 8,37. Тираж 100. Замовлення № 1225-101.
Ціна договірна. Віддруковано з готового оригінал-макета.

Українсько-польське наукове видавництво «Liha-Pres»
79000, м. Львів, вул. Технічна, 1
87-100, м. Торунь, вул. Лубіцка, 44
Телефон: +38 (050) 658 08 23
E-mail: editor@liha-pres.eu
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 6423 від 04.10.2018 р.